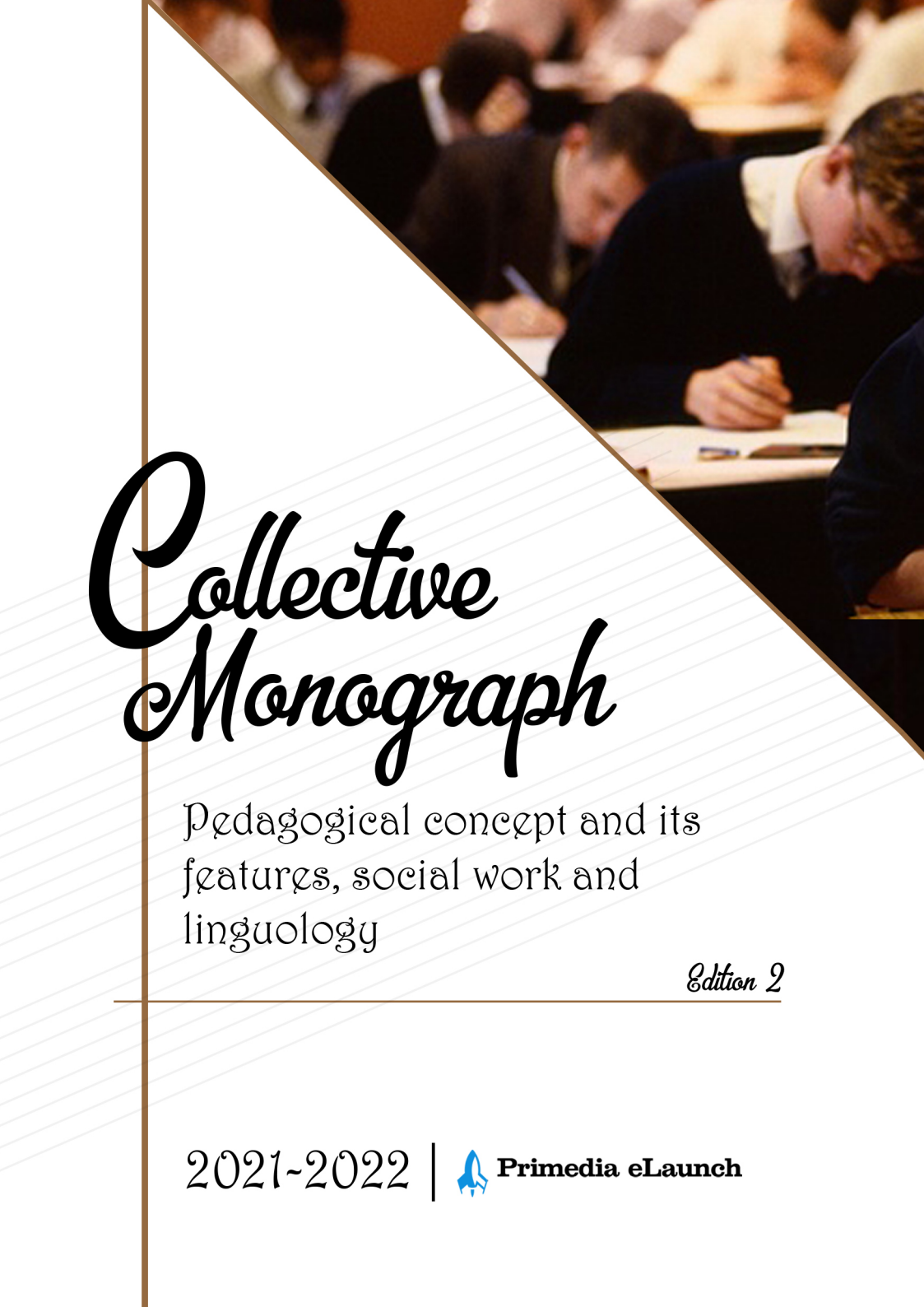

The background of the cover features a photograph of students in a classroom, seen from behind, sitting at desks and writing. The image is partially obscured by a large white diagonal shape that contains the text.

Collective Monograph

Pedagogical concept and its
features, social work and
linguology

Edition 2

2021-2022 | **Primedia eLaunch**

PEDAGOGICAL CONCEPT AND ITS FEATURES, SOCIAL WORK AND LINGUOLOGY

Collective Scientific Monograph

EDITION 2

Dallas
2021-2022

Primedia eLaunch
E-book conversion, distribution & marketing

Editor in Chief: Shneider B.

Scientific Editor: Dr. McKaren A.

Compilers: NGO European Scientific Platform (Ukraine)

21037, Ukraine, Vinnytsia, Zodchykh str. 18/81

Publisher: Primedia eLaunch LLC (USA)

TX 75001, United States, Texas, Dallas

Authors of the monograph:

Broda M. – Ph.D. (Pedagogy)

Feltsan I. – Ph.D. (Pedagogy)

Holubova H. – Ph.D. (Pedagogy)

Kovalchuk V. – D.Sc. (Pedagogy)

Kovalenko O.

Lebed Iu. – Ph.D. (Philology)

Moskalenko O. – PhD (Pedagogy)

Moskalenko Y. – PhD (Physics and Maths)

Radomska L. – Ph.D. (Philology)

Soroka V.

Stratiuk V.

Cherkaska L. – PhD (Pedagogy)

In the collective scientific monograph, researchers consider issues interlingual conotative anthroponyms in modern Ukrainian media space. The role of the cognitive-communicative approach in the foreign language teaching and CIL as a complex technology. Such topics as training of motor vehicle profile specialists in the conditions of digitalization and intrasubject connections as a means of ensuring students' systematic are being discussed. The social and communicative potential of social media in the context of personal brand development is being analyzed by scientists.

Book is publicly available according to the definition of open access under the Budapest Open Access Initiative (BOAI). Book's chapters are licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Pedagogical concept and its features, social work and linguology:

Collective Scientific Monograph (2nd edition). Dr. McKaren A. (ed.). Dallas, USA: Primedia eLaunch LLC, 2022. 116 p.

ISBN 978-1-63752-708-5

DOI 10.36074/pcaifswal.ed-2

CONTENT

Chapter I. Kovalchuk V., Soroka V.

Training of motor vehicle profile specialists in the conditions of digitalization 4

Chapter II. Lebed Iu., Radomska L.

Interlingual conotative anthroponyms in modern Ukrainian media space 23

Chapter III. Holubova H.

The role of the cognitive-communicative approach in the foreign language teaching: theoretical aspects 34

Chapter IV. Feltsan I.

Cilil as a complex technology for achieving multi-target results in foreign language learning 54

Chapter V. Stratiuk V.

The social and communicative potential of social media in the context of personal brand development 63

Chapter VII. Cherkaska L., Moskalenko O. Moskalenko Y., Kovalenko O.

Intrasubject connections as a means of ensuring students' systematic knowledge of mathematics 84

Chapter VIII. Broda M.

Priority ideas for the development of the pedagogical science 93

Ковальчук Василь Іванович¹ , Сорока Валерій Вікторович²

Kovalchuk V.

Soroka V.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПРОФІЛЮ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

TRAINING OF MOTOR VEHICLE PROFILE SPECIALISTS IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

АНОТАЦІЯ:

Актуальність процесу цифровізації безпосередньо пов'язана з потребою переходу суспільства всього світу на новий рівень розвитку, а каталізатором даного процесу є формування загальної цифрової грамотності як складової цифрової компетентності та готовності до використання цифрових технологій фахівцями в професійній діяльності. В статті проаналізовано основні тенденції цифровізації професійної (професійно-технічної) освіти та виділено основні аспекти сучасного розвитку автотранспортної галузі. Досліджено систему підготовки фахівців автотранспортного профілю та інноваційні педагогічні технології, які використовуються для їх підготовки в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Виділено основні компетентності, якими повинен володіти конкурентоспроможний фахівець автотранспортного профілю в епоху цифровізації. Розглянуто сучасні технології навчання, з акцентом на цифровізацію та особливості сучасного молодого покоління Z, які використовуються для формування компетентностей фахівців автотранспортного профілю.

ABSTRACT:

The urgency of the digitalization process is directly related to the need for the transition of society around the world to a new level of development, and the catalyst for this process is the formation of general digital literacy as a component of digital competence and readiness to use digital technologies in professional activities. The article analyzes the main trends in the digitalization of vocational (technical) education and highlights the main aspects of modern development of the automotive industry. The system of training of specialists of motor transport profile and innovative pedagogical technologies, which are used for their training in institutions of professional (vocational) education, are investigated. The main competencies that should be

¹ доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, УКРАЇНА

Doctor of Pedagogic Sciences, Professor, Head of the Department of Vocational Education and Technology of Agricultural Production

Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, UKRAINE

² аспірант

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, УКРАЇНА

Postgraduate Student

Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, UKRAINE

possessed by a competitive specialist in the field of motor transport in the digital age are highlighted. Modern learning technologies are considered, with an emphasis on digitalization and features of the modern young generation Z, which are used to form the competencies of specialists in the field of motor transport.

ВСТУП.

Побудова цифрової освіти – один із пріоритетних напрямків державної політики України. Для максимально повного використання в професійній підготовці потенціалу цифрових технологій держава та заклади освіти розробляють власні концепції цифровізації відповідних галузей.

Основні принципи проєкту «Цифрова адженда України – 2020» [1], економічної стратегії «Україна - 2030Е» [2], напрями реалізації «Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року» [3[3]], стратегія розвитку технічної та професійної освіти й навчання ЮНЕСКО на 2016-2021 [4] роки вимагають від професійної (професійно-технічної) освіти модернізації правового, організаційно-адміністративного, фінансово-економічного, кадрового та методологічно-методичного аспектів діяльності.

У схваленій колегією МОН України стратегії розвитку професійно-технічної освіти до 2023 року визначено чотири ключові напрями, за якими відбуватиметься оновлення системи професійної (професійно-технічної) освіти: побудова ефективної системи управління, посилення співпраці закладів освіти із бізнесом, покращення змісту та якості такої освіти, а також її популяризації [5].

Глобальна цифровізація формує новий тип культури сучасного суспільства – цифрову культуру, що вимагає модернізації і системи професійної освіти в напрямку готовності до адекватного використання можливостей технологічних інновацій і розвитку з їх допомогою актуальних професійно значущих якостей [6].

Останнє десятиліття виявилось дуже насиченими для автомобільної галузі: створення смарт автомобілів, випробування електричних вантажівок, розвиток технологій безпілотного керування, впровадження технологій доповненої реальності, штучного інтелекту та нейронних мереж в автомобільну індустрію, запуск 5G мереж, які необхідні для підключення та надшвидкого керування пристроями, в тому числі під час розвитку безпілотного автомобільного транспорту. У такій великій кількості інноваційних технологій в автомобільній галузі сучасний фахівець автотранспортного профілю повинен вміти ефективно контактувати з усіма сучасними автотранспортними засобами та високотехнологічним

обладнанням, а отже – має бути готовим до використання сучасних цифрових технологій.

Незважаючи на стрімке впровадження в промисловість нових технологічних процесів, випускники закладів освіти автотранспортного профілю, які пов'язані з експлуатацією, обслуговуванням і ремонтом автомобільного транспорту, часто, маючи ґрунтовні теоретичні знання, не володіють достатніми практичними вміннями та знаннями сучасного технологічного обладнання, основами роботи на ньому та сучасними пристроями на основі цифрових технологій, що в існуючих умовах обмежує їх конкурентоспроможність.

Тому для підготовки висококваліфікованих фахівців, які в подальшому зможуть самостійно розібратися в особливостях роботи з сучасним високотехнологічним обладнанням, автотранспортними засобами та навіть автотранспортом майбутнього, освітнє середовище повинно пристосовуватися до всіх сучасних змін шляхом використання напрацьованих у сфері сучасних цифрових технологій та інноваційних методів навчання.

ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ТА СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК АВТОТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ.

Система професійної (професійно-технічної) освіти повинна допомагати суспільству переходити в цифрову епоху, орієнтовану на зростання продуктивності, виникнення нових типів праці та потреб людства, що можливо за допомогою вибудовування індивідуальних маршрутів навчання та управління власними результатами навчання.

Розвиток процесів цифровізації знаменує новий етап у розвитку людства. На цьому етапі роль техніки стрімко зростає, а людина втрачає свою колишню роль головного ініціатора та двигуна суспільного прогресу. Новий соціотехнологічний устрій життя позбавляє людину самої можливості щось вирішувати без інноваційних технологій.

У своїй основі цифровізація, перш за все, передбачає трансформацію значимої інформації в цифрову форму для забезпечення її ефективного використання в різних областях людської діяльності та формування нових комунікативних й пізнавальних можливостей. Розширюючи ж ці можливості, процес цифровізації створює нові місця існування людини – цифрові, технологічні, які відмінні від реальності, але претендують на її більш досконалу заміну [7].

Визначаючи позитивний потенціал цифровізації, можна відзначити, що цифрові технології пропонують безліч варіантів при проектуванні освітніх процесів. При цьому освітній простір, що формується цифровізацією, має риси універсальності. Різноманітність неформальних пропозицій і можливість їх використання в освіті в даний час величезна. Поєднання віртуального і реального компонентів навчання дозволяє викладачам передавати знання як безпосередньо, так і опосередковано. Відмінною особливістю такого підходу є те, що можна скористатися перевагами цих методів і уникнути їх недоліків [8].

Процес цифровізації формує індивідуальні освітні середовища, куди можуть входити різноманітні платформи інтернету, які дозволяють здобувачам освіти індивідуально керувати навчальним контентом і особисто створювати свого роду віртуальний стіл. Цифровізація в освіті дозволяє збагачувати реальні навчальні ситуації цифровими даними. Наприклад, здобувачі освіти можуть сформулювати навички визначення місця походження або змісту будь-якої речі або документа, лише сфотографувавши його QR-код.

Позитивне значення для становлення значущих якостей особистості сучасного фахівця мають формати навчання за допомогою цифрових ігор, які починають використовуватися в професійній освіті. Саме ігрові симуляції дозволяють відтворювати на навчальних заняттях ситуації з реального життя відповідно до профілю навчання.

Сьогодні половина існуючих професій безпосередньо передбачає використання цифрових технологій. Простіше кажучи, світ тепер більш прихильний до особистостей, у яких наявні не просто знання (бо Google вже знає все), а до тих, які можуть щось зробити з цими знаннями. Таким чином, освіта, яка є основним фактором диференціації нашого часу, стає все більш і більш творчою, критичною, спрямованою на розв'язання проблем і прийняття рішень, а також сприяє спілкуванню та співпраці, формуванню нових потенційних інструментів поряд з використанням наявних технологій і, що найбільш важливо, розвитку соціальних і емоційних навичок, які допомагають людям жити і працювати разом. Все це створює попит на нові та інноваційні підходи в освіті, які дозволять технологіям бути в самому центрі будь-якого рішення [9].

У цей час використання сучасних цифрових технологій в освіті вже стало нормою нашого життя, вже створена велика кількість різноманітних курсів, які допомагають здобувачам освіти не просто знати про всі нові тенденції, але й ефективно використовувати цифрові сервіси та технології у педагогічній діяльності.

В умовах розвитку різних сфер бізнесу все більш чітко впливають недоліки сучасної транспортної техніки та технологій. Зростає незадоволений попит на інтермодальні та мультимодальні перевезення, на кваліфіковані експедиторські послуги, сучасний логістичний сервіс, економічний та продуктивний транспорт у цілому [10].

Подолати окреслене незадоволення здатні тільки професіонали, що володіють знаннями та навичками в області різних видів автотранспорту й транспортної специфіки, які мають відповідну освіту та великий практичний досвід в сфері експлуатації автотранспортних засобів й організації перевезень.

В умовах розвиненого ринкового середовища поєднання даних складових є обов'язковим, для створення конкурентоспроможного фахівця автотранспортного профілю на ринку праці.

На практиці більшість компаній зіткнулися з проблемою різкої нестачі висококваліфікованих кадрів, які володіють не тільки основними знаннями в області автомобільного транспорту, але і здатні створювати й реалізовувати клієнтоорієнтовані послуги. Ця проблема характерна для всіх видів автомобільного й навіть сільськогосподарського транспорту, і на сьогоднішній день реалізація заходів, спрямованих на її рішення, є предметом інвестиційних програм і проєктів, які реалізуються не тільки на державному рівні, а й на рівні зацікавлених підприємств.

На сьогодні можна виділити основні сфери діяльності, які є панівними для фахівця автотранспортного профілю.

Виробничо-технологічна – технічне обслуговування та ремонт автомобільного транспорту та транспортних засобів відповідно до вимог нормативно-технічних документів; вибір вузлів і агрегатів автомобіля для заміни в процесі експлуатації автомобільного транспорту; проведення робіт з технічного обслуговування та ремонту транспорту; ефективне використання матеріалів, технологічного обладнання підприємств; налагодження та експлуатація обладнання для технічного обслуговування та ремонту транспортних засобів; здійснення технічного контролю при експлуатації транспорту та транспортного устаткування; проведення стандартних і сертифікаційних випробувань; участь у забезпеченні екологічної безпеки експлуатації, зберігання, обслуговування, ремонту транспорту та транспортного устаткування.

Організаційно-управлінська – організація роботи колективу виконавців; планування та організація виробничих робіт; організація безпечного ведення робіт при технічному обслуговуванні та ремонті автомобільного

транспорту; робота з клієнтурою; вибір оптимальних рішень при плануванні робіт в умовах нестандартних ситуацій; здійснення контролю якості робіт; участь в оцінці економічної ефективності виробничої діяльності; вибір раціональних нормативів експлуатації, технічного обслуговування, ремонту та зберігання транспорту та обладнання; здійснення технічного контролю продукції та послуг; забезпечення техніки безпеки на виробничій ділянці.

Конструкторсько-технологічна – проектування ділянок та цехів експлуатаційних і ремонтних автотранспортних підприємств; розробка конструкторської та технологічної документації для ремонту, модернізації і модифікації транспортних засобів.

Логістично-планувальна – вибір виду та типу транспортних засобів; спільне планування транспортного процесу зі складським і виробничим; спільне планування транспортних процесів на різних видах транспорту (у випадку змішаних перевезень); забезпечення технологічної єдності транспортно-складського процесу; визначення раціональних маршрутів доставки.

Сучасний етап розвитку світового ринку автотранспорту характеризується посиленням і зміною умов конкуренції. Автотранспортна галузь зазнає серйозних змін з розвитком нових цифрових технологій, які впливають на серйозні якісні структурні зрушення.

Розвиток промисловості та економіки передових країн істотно залежить від подальшого вдосконалення транспортних засобів і систем, які повинні забезпечувати підвищення мобільності населення, ефективності вантажопасажирських перевезень, підвищення безпеки дорожнього руху, зниження екологічного навантаження на навколишнє середовище, підвищення комфортності водіїв і користувачів транспорту. Одним із пріоритетних напрямків під час вирішення цих завдань є використання напрацювань з області цифрових технологій, а саме: створення наземних безпілотних транспортних засобів і систем допомоги водієві [11].

Найбільш активно роботи щодо створення безпілотних транспортних засобів ведуться в США, Німеччині, Японії, Китаї, Великобританії, Швеції, Франції, Кореї. Складні наукомісткі технічні рішення, математичний апарат, алгоритми управління рухом, програмне забезпечення, датчики систем управління в багатьох країнах віднесені до продукції подвійного призначення.

Також у наш час сформувалися всі необхідні умови для створення розумних автомобілів (у масовій свідомості щось середнє між автомобілем і роботом з штучним інтелектом): швидкими кроками розвиваються цифрові

технології, з'являються все більш інтелектуальні та функціональні системи, глобального поширення набувають різноманітні надшвидкі мережі. Назвати розумним автомобіль можна з різних причин: наявність системи його самоврядування; розвинена система навігації; екологічність; використання альтернативного палива.

Все це дало можливість великим автомобільним корпораціям перейти в одне конкурентне поле з технологічними компаніями. Тенденція автоматизації, що є невід'ємною складовою перспективного напрямку в розвитку промислового виробництва й автомобілебудування завдяки звільненню людини від безпосередньої участі у виробничих процесах, а також висока концентрація основних операцій, значно поліпшує умови праці та економічні показники виробництва.

В останні роки значна увага приділяється «гнучкості» автоматизованого обладнання, досягненої шляхом широкого використання принципів агрегування з програмним (цифровим) управлінням.

Як результат - підготовка фахівців автотранспортного профілю, які відповідають сучасним і перспективним вимогам, є пріоритетним напрямком розвитку як нашої держави, так і світу в цілому.

Основна роль у підготовці кадрів для підприємств автотранспорту відводиться закладам професійної (професійно-технічної) освіти та вищим навчальним закладам. Таким чином, їх головним завданням є підготовка необхідної кількості кваліфікованих і адаптованих до сучасних вимог фахівців, у тому числі й автотранспортного профілю.

Розширення та якісна зміна сфери діяльності сучасного випускника вимагає від закладу освіти не тільки значного підвищення рівня якості його освіти, а й формування особистісних характеристик, що дозволяють забезпечити його конкурентоспроможність [12].

Грунтуючись на загальній дефініції конкурентоспроможності можна сформулювати її визначення, яке являє собою інтегральну якість особистості, що представляє сукупність ключових компетентностей і ціннісних орієнтацій, які дозволяють даній особистості успішно функціонувати в соціумі та цивілізовано вирішувати проблеми професійного зростання в сфері автотранспорту [13][13].

Також, грунтуючись на ієрархії рівнів освіти (грамотність, освіченість, професійна компетентність, культура та менталітет), яка була побудована Б.С. Гершунским [14], можна визначити й обґрунтувати конкурентоспроможність фахівця автотранспортного профілю. Таким чином, конкурентоспроможність людини в даній професійній діяльності

залежить не тільки від наявності глибоких знань і умінь, а й, в першу чергу, від системи мотивів і ціннісного ставлення до обраної професійної спеціальності. Формування і розвиток конкурентоспроможної особистості, яка володіє сучасними цифровими технологіями, безсумнівно, є необхідним компонентом у підготовці до професійної діяльності, у тому числі й майбутнього фахівця автотранспортного профілю.

Тому освітній простір для підготовки фахівців найвищого рівня, які в подальшому самостійно зможуть оволодіти особливостями принципів і технологій роботи самого високотехнологічного обладнання з сучасними автотранспортними засобами й навіть засобами майбутнього, повинен пристосовуватись до всіх сучасних змін.

Отже, загалом для роботи з сучасним автомобільним транспортом в епоху цифровізації випускник повинен володіти рядом знань та мати відповідні навички роботи: управління поставками та виробництвом, планування, розробка та редагування програмного забезпечення, підтримка прийняття рішень, консультування, аналіз, розробка моделей і управління як в транспортному, так і в логістичному секторах. У порівнянні з українськими реаліями і шляхом країни до цифровізації можна відзначити особливу важливість уміння працювати з сучасними цифровими технологіями. Але даний аспект в стандартах українських освітніх програм автотранспортного напрямку в явному вигляді не враховується.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КОНКУРЕНТО-СПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПРОФІЛЮ ТА СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ.

Державний стандарт професійної (професійно-технічної) освіти, який визначає вимоги до змісту професійної (професійно-технічної) освіти, базується на обов'язкових компетентностях та результатах навчання, які мають отримати здобувачі освіти відповідного рівня. Державний стандарт побудовано на основі компетентнісного підходу (набуття особою компетентностей, необхідних для самореалізації, особистісного розвитку, успішної професійної, соціальної та подальшої навчальної діяльності), який має на меті формування ключових та професійних компетентностей у здобувачів освіти.

Ключові компетентності – загальні здібності й уміння (інформаційні, психологічні, комунікативні, когнітивні, соціально-особистісні), що дають змогу особистості зрозуміти будь-яку ситуацію, досягти успіху в

особистісному і професійному житті, а також набути соціальної самостійності та забезпечують ефективну професійну й міжособистісну взаємодію. Як правило, подібні компетентності набуваються здобувачами освіти впродовж усього терміну навчання поза робочим навчальним планом [15].

Законом України «Про освіту» та Рамковою програмою ЄС щодо оновлених ключових компетентностей, схваленої Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу, визначено ряд ключових компетентностей, які є наскрізними та набуваються здобувачами освіти на всіх рівнях освіти [16].

Вагомим компонентом особистості фахівця є його професійна компетентність. У науковій літературі існують різні підходи щодо визначення професійної компетентності. Загалом під цим поняттям прийнято розуміти інтегральну характеристику ділових та особистісних якостей фахівців, що відображає рівень знань, умінь, навичок і досвіду, необхідних для здійснення певного роду діяльності, яка пов'язана з прийняттям рішень [17].

Також в оновленій редакції ключових компетентностей для навчання впродовж життя однією з ключових компетентностей є цифрова. В документі зазначається, що замість «ІТ» (технології інформаційного суспільства) і «ІСТ» (інформаційно-комунікаційні технології), які використовувалися в визначенні 2006 року, «цифрові технології» вважаються зараз найбільш підходящим визначенням для назви повного набору пристроїв, програмного забезпечення або інфраструктури.

З сучасним розвитком техніки, технологій та електронних пристроїв набуття цифрової компетентності фахівцями стає більш необхідним фактором успішної трудової діяльності. Це безпосередньо стосується і фахівців автотранспортного профілю [[18]8].

За редакцією ключових компетентностей затвердженою Європейським парламентом та радою ЄС, цифрова компетентність – це впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодія з цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі у житті суспільства [19].

Для формування компетентностей необхідно впроваджувати сучасні (інноваційні) технології навчання.

Інноваційні освітні технології – це такий вид освітньої діяльності, який здатний саморозвиватися та змінюватися в залежності від зовнішніх умов, а також дозволяє створювати умови для повноцінного розвитку всіх своїх учасників і який являє собою систему, що складається з трьох взаємопов'язаних складових:

1. Компетентнісний підхід, який забезпечує розвиток навичок і вмінь здобувачів освіти, що реалізується за допомогою сучасних засобів комунікацій.

2. Сучасні методи навчання, до яких належать активні та інтерактивні методи формування компетентностей, зміст яких зводиться до взаємодії здобувачів освіти в освітньому процесі.

3. Сучасна освітня інфраструктура, що заснована на інформаційній, технологічній, організаційній та комунікаційній особливостях надання інформації [20].

Таким чином, інноваційні технології об'єднують в собі як інтерактивні форми навчання, так і цифрові технології.

Останнім часом інтерактивні елементи під час навчання стають невід'ємною частиною компетентнісного підходу в реалізації освітнього процесу. Це накладає певні зобов'язання на педагогів та здобувачів освіти. Відносно викладачів зобов'язання накладаються не тільки на можливість використання, а й на психологічну готовність застосування стандартних або індивідуальних інтерактивних форм навчання [21].

Інтерактивне навчання являє собою спеціальну форму організації пізнавальної діяльності, спосіб пізнання, що здійснюється у формі спільної діяльності здобувачів освіти, при якій всі учасники взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії інших і свою власну поведінку, занурюються в реальну атмосферу ділового співробітництва з вирішення проблеми. Суть інтерактивних форм навчання зводиться до того, що всі учасники освітнього процесу мають можливість вносити свій вклад, обмінюватися знаннями, ідеями, тим самим перебуваючи в рівних умовах з іншими, крім того вони вступають у комунікативне спілкування між собою, спільно вирішуючи поставлені завдання з використанням різних цифрових ресурсів, що дозволяє їм знаходити спільні точки дотику. При цьому роль викладача не є центральною, а скоріше регулюючою [22].

Застосування цифрових технологій поєднує у собі сукупність методів, виробничих процесів, програмно-технічних та лінгвістичних засобів, інтегрованих з метою збору, обробки, зберігання, поширення, відображення та використання інформації в інтересах користувачів [23]. Саме цифрові технології є невід'ємною частиною інтерактивних форм навчання не тільки як допоміжний ресурс для обміну інформацією, а й як засіб контролю поточної успішності при обраній формі навчання. У зв'язку з цим можна стверджувати, що використання простих або складних цифрових

технологій вносить інтерактивні елементи в освітній процес, що розширює межі можливостей як для викладачів, так і здобувачів освіти.

При використанні сучасних педагогічних технологій навчання потрібно враховувати особливості сучасного молодого покоління Z [24]. Наведемо основні з них.

1. Здобувач освіти має бути в центрі уваги. Представники нового покоління Z все частіше відмовляються від звичної нам освіти: вона здається їм безглуздою і мало корисною для майбутнього життя. Чим старше стає здобувач, тим більше від нього вимагається вивчення абстрактних предметів, які мало пов'язані з реальним життям і його особистим баченням себе в ньому. Тому позитивним моментом під час створення навчальних планів у професійній освіті стає студентоцентризований підхід.

2. Можливість застосування набутих знань. Метою здобувачів освіти нового покоління є отримання інформації, практична користь володіння якою буде очевидною. А їх мотивація безпосередньо залежить від того, наскільки добре вони розуміють, як і де зможуть застосувати отримані знання в житті та подальшій професійній діяльності.

3. Час виступає як головна цінність. Для здобувачів освіти сьогодення час є великою цінністю, можливість витратити його ефективно часто стає для них головним аргументом. Вони шукають ідеальне співвідношення між витраченим часом, обсягом отриманої інформації та користю, яку вони зможуть отримати з цієї інформації. Якщо витрати часу занадто великі, вони або зовсім відмовляються від вивчення матеріалу курсу, або, якщо досліджувана інформація вкрай потрібна, але погано структурована і її освоєння віднімає зайвий час, вони будуть шукати її в незалежних джерелах, які не завжди можуть бути достовірними.

4. Гарна структурованість освітнього процесу. Покоління Z розвивається в досить упорядкованому світі та вимагає такого ж порядку та логічності від навчання. Його представники бажають точно знати, що, і в які терміни від них вимагається, причому ця інформація повинна бути досить детальною. Для цього викладачу чітко необхідно визначати терміни здачі завдань, виконувати контроль та встановлювати справедливі покарання за їх невиконання.

Для покоління Z текстові матеріали повинні бути простими для сприйняття, структура тексту – відповідати його змісту, а ключові моменти – виділені візуально. Крім того, для цього покоління дуже важливо підведення підсумків кожного етапу навчання та швидка постановка завдань на наступний етап.

Інформація, яку надає викладач здобувачам освіти, не повинна бути занадто складною, але при цьому вони мають отримувати концентровані знання. До того ж здобувачі освіти іноді ігнорують етапи навчання, спрямовані на закріплення матеріалу шляхом багаторазового його повторення: як тільки зміст досліджуваного стає їм зрозуміла, подальше повторення одного й того ж вони вважають недоречним.

5. Головним у навчанні є результат. Сучасні здобувачі освіти в процесі навчання зосереджуються на новому матеріалі, ігноруючи повторення і закріплення вивченого, не бажаючи знову повертатися до нього. Завдання, які містять багаторазове повторення одного і того ж, вони залишають невиконаними. Якщо результатом здобувачам бачиться лише гарна оцінка, то навряд чи для підготовки до іспиту вони будуть приділяти увагу дійсно глибокому та системному вивченню предмета.

Важливо пам'ятати, що сьогоднішні здобувачі освіти з самого народження мають доступ до величезних масивів інформації та вміють орієнтуватися в цьому різноманітті, швидко знаходити, виділяти й запам'ятовувати лише потрібне, що має практичну цінність.

6. Використання візуалізації. Перш за все, будь-яку інформацію завдяки використанню цифрових технологій слід по можливості візуалізувати. Необхідно зробити заняття яскравим, наочним, що об'єднує в собі традиційні інструменти (дошка, маркери) та новітні цифрові технології навчання (проектори, комп'ютери, планшети, інтерактивні дошки). Для більшості здобувачів освіти сприйняття візуальної інформації більш комфортне, ніж будь-яке інше, але у покоління Z така схильність особливо виражена. Інструкції в зображеннях або в формі відеоролика діють ефективніше. Вони дорослішають в епоху інфографіки і наочність є головною умовою.

7. Усне спілкування. Бесіда стимулює головний мозок, у тому числі ділянки, які відповідають за прийняття складних рішень та формулювання висновків. Спілкування здобувачів освіти між собою стимулює також пам'ять та робить навчальний процес більш динамічним.

Здобувачів освіти необхідно навчати критично мислити: зупиняти, вчити їх обмірковувати, ретельно аналізувати інформацію та лише після цього приступати до виконання роботи.

Також необхідно враховувати феномен багатозадачності та на основі цього використовувати нові інструменти, в тому числі ігри та інтерактивні заняття.

На заняттях можна використовувати елементи таких сучасних технологій, які допомогли б подолати негативні тенденції «цифрового розриву»: технологію колективного способу навчання, технологію проєктного навчання, технології змішаного навчання, технологію проблемного навчання, технології інтерактивного навчання.

В освітній процес доцільно включати такі інтерактивні форми, як «круглий» стіл (дискусія, дебати), «мозковий штурм», ділові ігри, casestudy (аналіз конкретних ситуацій, ситуаційний аналіз), майстер-клас.

Активне включення в навчальний процес інтерактивних форм навчання дозволить постійно вносити новизну в проведення занять, що утримуватиме увагу, зацікавленість сучасного здобувача на високому рівні, що, безсумнівно, підвищить ефективність формування й розвитку загальнонавчальних і професійних умінь та навичок. Педагогу необхідно допомогти здобувачам освіти подолати фрагментарність та поверховість мислення, прагнути надавати інформацію в чіткій логічній послідовності, з використанням ілюстрацій в якості конкретних прикладів до теорії [25].

8. Наявність зворотного зв'язку. Сучасні здобувачі освіти завжди хочуть знати, наскільки правильні їхні припущення, чи правильно вони розуміють матеріал, чи не роблять помилки. Вони вдячні педагогу за увагу й участь.

9. Отримання нагород. Представники покоління Z не можуть чекати, їм важливо поставити не тільки термін виконання завдання, але й вказати на час досягнення перших результатів. За кожен конкурс вони звикли отримувати нагороду або сертифікат про участь, а під їх цифровими фотознімками завжди збираються лайки та репости.

10. Мудре керівництво. Здобувачам освіти краще давати можливість продемонструвати знання, в свою чергу вони будуть дуже вдячні, якщо педагог проявить щире зацікавлення. З огляду на жагу представників покоління Z до змін, логічно буде організувати освітній процес таким чином, щоб форми проведення занять змінювались. Упровадження нових інтерактивних методів навчання, активне використання в навчальному процесі інноваційних технологій відповідає потребам сучасних здобувачів освіти та підвищує ефективність навчання.

Отже, покоління змінюються, і до кожного має бути індивідуальний підхід. Тому педагогу варто враховувати особливості розвитку і формування сучасної особистості, намагаючись донести до неї свої думки. Це допоможе швидко орієнтуватися в потребах здобувачів освіти та направити процес навчання найбільш ефективним шляхом.

Під час підготовки фахівців автотранспортної галузі серед найважливіших проблем можна виділити: складність організації практичного навчання; обмежений доступ до складних технічних засобів і технологій; неможливість проведення експериментів у звичайних умовах; відсутність навчальних посібників, що відповідають сучасному рівню технологій; відсутність належних теоретичних і практичних компетентностей у майбутніх фахівців з точки зору роботодавця; необхідність перепідготовки випускників під час влаштування на роботу [26].

Професійна (професійно-технічна) освіта XXI століття – це, перш за все, інноваційні освітні технології в поєднанні із співробітництвом з підприємствами, які є замовниками кадрів, новаторська організація навчально-виробничого процесу, залучення в освітній процес і активна співпраця всіх зацікавлених сторін – педагогів, здобувачів освіти та роботодавців. Останнім часом помітним стає інтерес до тих освітніх технологій, моделі та інновації яких здатні забезпечити високу якість підготовки фахівців та реалізацію державних освітніх стандартів і програм.

Організація освітнього процесу за новими, продуктивними навчальними технологіями для автотранспортного профілю повинна включати в себе:

- забезпечення освітнього процесу інформаційними джерелами;
- упровадження інноваційних виробничих технологій, що мають високий освітній потенціал;
- створення інноваційного клімату серед педагогічних працівників, активне їх залучення до реалізації завдань інновацій, їх високий професійно-кваліфікаційний рівень та творчий потенціал;
- наявність підприємства, що замовляє кадри, як соціального партнера з високою організацією виробничого процесу, забезпеченого новітніми виробничими технологіями, обладнанням та кваліфікованими робітничими ресурсами;
- наявність перспективи впровадження передових освітніх технологій;
- потреба в кваліфікованих фахівцях і перспектива подальшого їх працевлаштування.

На сучасному етапі головним завданням закладів, що готують фахівців автотранспортного профілю в порівняно короткий термін, є виховати й надати здобувачам освіти такі знання, з якими вони могли б зайняти гідне місце в суспільстві та приносити йому максимальну користь.

Для вирішення цього завдання розробляються й впроваджуються методи, форми організації навчання та навчально-методичне забезпечення, які дають можливість цілеспрямованого розвитку в майбутніх фахівців

автотранспортного профілю розумових здібностей, інтересу до навчально-виробничих робіт, самостійності і потребу в творчості.

Однією з перспективних і одночасно стратегічно важливих виробничих технологій організації навчального процесу є дуальна система навчання, яка використовується розвинутими країнами світу і яка на сьогодні починає все ширше використовуватись в Україні. Її зміст полягає в паралельному навчанні здобувачів освіти в навчальному закладі й на підприємстві. Основа цієї системи – взаємозв'язок теорії з практикою, що дозволяє здобувачам освіти не тільки ознайомитися зі специфікою виробництва, а й засвоїти навички та прийоми роботи на майбутніх робочих місцях на підприємствах. Ця система відповідає інтересам усіх учасників освітнього процесу: держави, закладу освіти, підприємств або організацій. У цьому випадку підприємства готують робочі кадри безпосередньо під своє виробництво, виробничі технології та обладнання, внаслідок чого виходить економія часу та коштів на пошук і підбір потрібних фахівців, їх переатестацію та адаптацію до умов конкретного підприємства. До того ж у підприємства з'являється можливість відбору кращих здобувачів освіти, бо за час навчання можна виявити їх сильні й слабкі сторони [27].

Необхідно зазначити, що важливим етапом підготовки фахівців автотранспортного профілю є застосування цифрових технологій, які надають великі можливості для розвитку творчості як викладача, так і здобувача освіти. Саме комп'ютер та інтерактивне програмно-методичне забезпечення вимагають зміни форми спілкування викладача та здобувача, перетворюючи навчання в ділове співробітництво. Ця співпраця посилює інтерес до навчання й отримання професії в цілому, призводить до необхідності пошуку нових моделей проведення занять (організація віртуальних екскурсій по підприємству, вивчення виготовленої продукції в тривимірній проекції, поетапний розгляд технологій виробництва), способів проведення поточного та підсумкового контролю (електронні тести на основі різних сервісів, виконання проєктів, звітів тощо), що підвищує індивідуальність та інтенсивність навчання.

В. Биков зазначає, що широке впровадження і використання цифрових технологій має забезпечити навчальні потреби суб'єктів педагогічної взаємодії, зокрема, завдяки створенню і використанню в освітній діяльності компонентів цифрового освітнього середовища [28].

Але наряду з цим велика кількість різноманітних цифрових технологій несе велике навантаження як на здобувачів освіти, так і на педагогів через

те, що необхідно звертати увагу на велику кількість пов'язаних з цим аспектів.

Значною проблемою, що обговорюється в науці й практиці, є проблема психолого-педагогічної готовності педагогів закладів освіти до інноваційної діяльності та використання цифрових технологій. У той же час педагогічні інновації потребують поєднання зі змістом державних освітніх програм. При цьому найчастіше педагоги включаються в інноваційний процес спонтанно, без урахування їх професійної та особистісної готовності до інноваційної діяльності. Крім цього, у них спостерігається досить насторожена позиція по відношенню до інновацій, що породжує дезорієнтацію, зниження мотивації і недовіру до всього нового.

ВИСНОВКИ.

Досвід упровадження цифрових технологій в освітній процес до теперішнього часу не можна вважати вивченим у повній мірі. Але з сучасним розвитком техніки й технологій вони стають не від'ємним атрибутом для фахівця автотранспортного профілю.

В епоху цифровізації педагогам закладів професійної (професійно-технічної) освіти необхідно набувати відповідного досвіду з використання цифрових технологій та виробляти шляхи до їх застосування у практичній діяльності. Для цього необхідно створення цифрового освітнього середовища, в якому буде зосереджена система електронного навчання та інформаційна база практичного досвіду використання цифрових технологій в освітньому процесі.

Також доцільно створення нових інноваційних освітніх технологій у закладах освіти з урахуванням запитів передових компаній. Важливу роль у формуванні необхідних компетентностей для фахівців автотранспортного профілю в процесі навчання відіграє практика, цілі якої доповнюються необхідністю набуття і цілеспрямованого практичного застосування навчально-виробничого досвіду в освітньо-професійній діяльності як однієї зі складових професійної компетентності фахівця автотранспортного профілю.

Роботодавці повинні допомагати закладам освіти, беручи участь у підготовці кадрів, закріплюючи їх за собою вже на стадії навчання: при написання курсових робіт, керівництва дипломними проєктами здобувачів освіти, проведення майстер-класів, читання лекцій, використання методу кейсстаді, ділових ігор, тобто використовувати активні методи навчання.

Саме вони є дієвим інструментом якісної професійної підготовки, бо забезпечують цілісне сприйняття реально існуючих проблем, направляють творчий потенціал здобувачів освіти на вирішення конкретних прикладних задач, формують конкурентоспроможність фахівців.

REFERENCES:

- [1] Tsyfrova adzhenda Ukrainy – 2020 [Digital Agenda of Ukraine – 2020]. Torhovo-promyslova palata Ukrainy. Retrived from <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> [in Ukrainian].
- [2] Ukraina 2030E – kraina z rozvynutoiu tsyfrovou ekonomikou [Ukraine 2030E is a country with a developed digital economy]. Ukrainskyi instytut maibutnoho. Retrived from <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html> [in Ukrainian].
- [3] Stratehii rozvytku promyslovoho kompleksu Ukrainy na period do 2025 roku [Strategies for the development of the industrial complex of Ukraine for the period up to 2025]. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy. Retrived from <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=10ef5b65-0209-4aa1-a724-49fd0877d8d6&title=ProektRozporiadzhenniaKabinetuMinistrivUkrainiproSkhvalenni aStrategiiRozvitkuPromislovogoKompleksuUkrainiNaPeriodDo2025-Roku> [in Ukrainian].
- [4] Stratehiia rozvytku profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity na period do 2023 roku [Strategy for the development of vocational (vocational) education for the period up to 2023] (2020). Retrived from <https://www.kmu.gov.ua/news/kolegiya-mon-shvalila-strategiyu-rozvitku-profesijno-tehnichnoi-osviti-do-2023-roku> [in Ukrainian].
- [5] Strategy for Technical and Vocational Education and Training (TVET) (2016-2021) (2016). *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*. Retrived from <https://en.unesco.org/sites/default/files/tvet.pdf>.
- [6] Henseruk, H. R. (2019). Tsyfrova kompetentnist yak odna iz profesiino znachushchykh kompetentnostei maibutnikh uchyteliv [Digital competence as one of the professionally significant competencies of future teachers]. *Open educational e-environment of modern University*, 6, 8-16. [in Ukrainian].
- [7] Bykov, V. Yu. (2019). Tsyfrova transformatsiia suspilstva i rozvytok kompiuterno-tehnologichnoi platformy osvity i nauky Ukrainy [Digital transformation of society and development of computer-technological platform of education and science of Ukraine], *Informatsiino-tyfrovyi osvtnii prostir Ukrainy: transformatsiini protsesy i perspektivy rozvytku, metodolohichni seminar NAPN Ukrainy* [Information and digital educational space of Ukraine: transformation processes and prospects of development, Methodological seminar of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine]. Kyiv [in Ukrainian].
- [8] Stokov, A. A. (2020). Tsyfrovizatsiya obrazovaniya: problemy i perspektivy [Digitalization of education: problems and prospects]. *Vestnik Mininskogo universiteta*, 8(2). Retrived from <https://cyberleninka.ru/article/n/tsyfrovizatsiya-obrazovaniya-problemy-i-perspektivy/viewer> [in Russian].
- [9] Ilyushenko, N. S. (2019). Digital learning: Perspektivy i riski tsyfrovogo povorota v obrazovanii [Prospects and risks of digital transformation in education], *Proektirovanie buduschego. Problemy tsyfrovoy realnosti: trudy 2-y Mezhdunarodnoy konferentsii* [Designing the future. Digital reality challenges, Proceeding of the 2rd International Conference]. Moskow [in Russian].
- [10] Beshlei, A. I. (2018). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv avtomobilnoho transport [Formation of professional competence future road transport

- specialists], *Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv avtomobilnoho transport*, materialy II-yi Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi onlain-konferentsii [Training of future specialists in road transport, Proceedings of the 2nd All-Ukrainian Scientific and Practical Online Conference]. Lviv [in Ukrainian].
- [11] Pasko, A.V. (2018). Vliyanie tsifrovoy revolyutsii na transformatsiyu mirovogo avtomobilstroeniya [Impact of the digital revolution on the transformation of the global automotive industry]. *E-Management*, 1(1), 19-25 [in Russian].
- [12] Kovalchuk, V. I. Vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii v profesiinii pidhotovtsi maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia [The use of digital technologies in the training of future teachers of vocational training], *Aktualni problemy vyshchoi profesiinoi osvity*, materialy VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Current issues of higher professional education, Proceeding of the 7rd International Scientific and Practical Conference]. Kyiv [in Ukrainian].
- [13] Savchenko, O. P. (2010). Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni vyshchii shkoli [Competence approach in modern higher education]. *Pedahohichka: istoriia, teoriia, praktyka, tendentsii rozvytku: e-zhurnal*, 3. Retrived from http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/ [in Ukrainian].
- [14] Gershunskiy, B. S. (1998). Filosofiia obrazovaniya dlya XXI veka (V poiskah praktikoorientirovannykh kontseptsii) [Philosophy of Education for the 21st Century (In Search of Practice-Oriented Concepts)]. Moscow: «Sovershenstvo» [in Russian].
- [15] Standart profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity [Standard of professional (vocational) education]. (2018). SP(PT)O 7231.S.19.10–2018. Kyiv: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [in Ukrainian].
- [16] Law of Ukraine On education from September 5 2017, № 2145-VIII. Retrived from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
- [17] Suleymanov, E. S., Eredzhepov, M. K. (2018). Kompetentnostnyy podhod k formirovaniyu professionalnoy kompetentnosti bakalavrov avtotransportnogo profilya [Competence approach to the formation of professional competence of bachelors of motor transport profile]. *Pedagogika*, 1, 297-300 [in Russian].
- [18] Kovalchuk, V., Soroka, V., Zaika, A. (2020). Significance of Digital Competence of the Specialist of Auto Transport Profile in Professional Activities. *Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference*. Rēzekne [in Russian].
- [19] Kliuchovi kompetentnosti dlia navchannia vprodovzh zhyttia. (2018). Retrived from <http://dystosvita.blogspot.pe/2018/01/2018.html> [in Ukrainian].
- [20] Kovalchuk, V. I. (2018). Vprovadzhennia kompetentnisno-orientovanoho pidkhodu v profesiinomu navchanni studentiv pedahohichnykh spetsialnostei [Introduction of competence-oriented approach in professional training of students of pedagogical specialties]. *Molodyi vchenyi*, 11, 675-678 [in Ukrainian].
- [21] Soroka, V.V. (2020). Hotovnist maibutnikh maistriv vyrobnychoho navchannia do vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii v osvitnii diialnosti [Readiness of future masters of industrial training to use digital technologies in educational activities], *Informatsiino-resursne zabezpechennia osvitnoho protsesu v umovakh didzhytalizatsii suspilstva*, zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Information and resource provision of the educational process in the conditions of digitalization of society, Proceeding of the International Scientific and Practical Conference]. Kyiv [in Ukrainian].
- [22] Cherkasova, O. A. Innovatsionnyie tehnologii v vuze [Innovative technologies at the university]. Retrived from https://www.sgu.ru/sites/default/files/conf/files/2018-03/cherkasova_osm_2018.pdf [in Russian].
- [23] Kovalchuk, V. I., Podolska, I. S. (2018). Zastosuvannia tsyfrovoi pedahohiky v pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv sfery pidpriemnytstva [Application of digital pedagogy in the training of future specialists in the field of entrepreneurship]. *Molodyi vchenyi*, 5, 523-526 [in Ukrainian].

- [24] Korostil, L.A. (2018). Pokolinnia Z: poshuk sposobiv pedahohichnoi vzaiemodii [Generation Z: finding ways of pedagogical interaction]. *Narodna osvita: elektronne naukove fakhove vydannia*, 1(34). Retrived from https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5229 [in Ukrainian].
- [25] Kovalchuk, V. I., Fedotenko, S. R. (2018). Innovatsiini tekhnolohii navchannia – osnova modernizatsii profesinoi osvity [Innovative learning technologies are the basis for modernization of vocational education]. *Molodyi vchenyi*, 12, 425-429 [in Ukrainian].
- [26] Pukalo, M. I. (2019). Osoblyvosti protsesu pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv avtotransportnoho profiliiu [Features of the process of training future specialists in the field of motor transport]. *Sotsialno-humanitarnyi visnyk*, 27, 13-17 [in Ukrainian].
- [27] Krymchak, L. Yu. (2019). Systema dualnoi osvity yak umova yakisnoi pidhotovky konkurentospromozhnykh profesionaliv do rynku pratsi v Ukraini [The system of dual education as a condition for quality training of competitive professionals for the labor market in Ukraine]. *Innovatsiina pedahohika*, 11(2), 83-86 [in Ukrainian].
- [28] Bykov, V. Yu. (2010). Vidkryta osvita v Yedynomu informatsiinomu osvithnomu prostori [Open education in the Unified information educational space]. *Pedahohichniy dyskurs*, 7. 30-35 [in Ukrainian].

Лебедь Юлія Борисівна¹ , Радомська Людмила Анатоліївна²

Lebed Yu.

Radomska L.

МІЖМОВНІ КОНОТАТИВНІ АНТРОПОНІМИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРІ

INTERLINGUAL CONOTATIVE ANTHROPONYMS IN MODERN UKRAINIAN MEDIA SPACE

АНОТАЦІЯ:

Дослідження власних назв, представлених у стилі масової комунікації, реалізує виявлення як загальних тенденцій розвитку національної літературної мови, так і специфічних, властивих масмедійному мовленню. У роботі проаналізовано специфіку конотативних апропонімів у сучасному українському медіапросторі, на конкретних зразках визначено їхні характерні ознаки, особливості творення й використання. Актуальність роботи визначена, з одного боку, потребою системного аналізу сучасного медійного мовлення, з іншого – потребою доповнення та увиразнення теоретичних відомостей щодо конотонімії як універсального явища. Конотація як процес набування власними назвами нових значень – явище, особливо поширене серед антропонімів, передусім особових імен та поетонімів. За механізмом утворення конотативного значення виділено вмотивовані та невмотивовані власні назви, що утворюються на основі метафори, метонімії, перифразу. Зроблено висновок про узуальний характер і значну поширеність міжмовних конотонімів у сучасних українських медіатекстах. Як основну ознаку конотативних топонімів визначено їхню здатність інтенсифікувати значення, тобто підкреслювати конкретну сему із загального значення власної назви.

ABSTRACT:

The study of proper names, presented in the style of mass communication, realizes the identification of both general trends in the development of the national literary language, and specific, inherent in mass media speech. The specifics of connotative apronyms in the modern Ukrainian media space are analyzed in the work, their characteristic features, peculiarities of creation and using are determined on concrete samples. The urgency of the work is determined, on the one hand, by the need for systematic analysis of modern media broadcasting, on the other – the need to supplement and clarify theoretical information about conotonymy as a universal

¹ кандидат філологічних наук, завідувач кафедри зарубіжної літератури та основ риторики
Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», УКРАЇНА
PhD of Philological Sciences, head of the Department of Foreign Literature and Fundamentals of Rhetoric
Communal Higher Education Institution «Vinnytsia Humanities Pedagogical College», UKRAINE

² кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавства
Вінницький національний технічний університет, УКРАЇНА
PhD of Philological Sciences, Associate Professor of Linguistics
Vinnytsia National Technical University, UKRAINE

phenomenon. Connotation as a process of acquiring new meanings by proper names is a phenomenon that is especially common among anthroponyms, especially personal names and poetonyms. According to the mechanism of connotative meaning formation, motivated and unmotivated proper names are distinguished, which are formed on the basis of metaphor, metonymy and paraphrase. The conclusion about the usual character and considerable prevalence of interlingual conotonyms in modern Ukrainian media texts is made. The main feature of connotative toponyms is their ability to intensify the meaning, to wit to emphasize a specific sema from the general meaning of the proper name.

ВСТУП.

Медійні тексти характеризуються мінливістю мови, великим потенціалом щодо створення, засвоєння нових лексем, вони найбільш активно відображають сучасні мовні процеси і явища. Лінгвістична інтерпретація медійного мовлення дає змогу виявити процеси специфічного відображення дійсності, вивчити механізми мовного впливу й формування суспільної думки за допомогою засобів публіцистичного стилю. Дослідження ж власних назв, представлених у текстах масової комунікації, реалізує виявлення як загальних тенденцій розвитку національної літературної мови, так і специфічних, властивих масмедійному мовленню.

У сучасній лінгвістиці онімну лексику вже досліджено з погляду її стилістики в українських масмедіа (Д. Дергач) [1], проаналізовано лінгвокогнітивні аспекти онімів у художньому тексті в жанрі фентезі (С. Левочкіна) [2], з'ясовано сутність онімної системи та запропоновано критерії її комплексного аналізу (М. Торчинський) [3] та ін. Конотативні оніми були предметом дослідження Г. Лукаш [4], М. Торчинського [5], зокрема й у публіцистичному тексті [6; 7]; укладено словники — конотативних власних назв (Є. Отін [8], Г. Лукаш [9]), онімів українських масмедіа (за ред. Л. Шевченко) [10]. Антропоніми загалом і поетоніми зокрема були вивчені з погляду їхнього функціонування в художньому тексті (Д. Козловська [11], О. Філатова [12], А. Вегеш [13], О. Назаренко, А. Часовських [14] та ін.), як твірні одиниці для епонімів (С. Єрмоленко, М. Остапенко [15]), виявлено тенденції в розвитку української історичної антропоніміки на межі XX і XXI ст. (С. Шийка) [16] тощо. Встановлення специфіки міжмовних конотативних антропонімів у різних жанрах публіцистичного стилю допоможе з'ясувати значення конотонімів для продукування медійних текстів, розширить уявлення про переносне вживання власних імен у сучасній ономастиці.

Метою роботи є аналіз особливостей вживання конотативних антропонімів у масмедійному мовленні початку XXI ст.

Матеріалом дослідження слугували тексти друкованих, електронних видань та відеоконтент українських телевізійних каналів 2015–2020 рр., зокрема: публікації загальноукраїнських медіаплатформ «Дзеркало тижня», «Газета по-українськи», «День», матеріали з ефірів передач українського телебачення («5 канал», «Україна», «Еспресо»), а також ті, що були розміщені в мережі Інтернет та соціальній мережі «Фейсбук».

ОСНОВНА ЧАСТИНА.

Дослідники масмедійного простору виокремлюють характерну особливість сучасної публіцистики та журналістики – тенденцію «до різноманітності форм подачі матеріалу, відхід від інформативності, що створює стилістичну строкатість, швидку зміну мовних планів» [17]. З цього погляду закономірним видається факт значного поширення конотативних онімів, що виникають внаслідок явища полісемії. Конотонім у сучасній лінгвістиці визначають як «вторинну (похідну) пропріальну одиницю, що вживається в переносному значенні та характеризується поліденотатністю» [7]. Крім того, Г. Лукаш кваліфікувала їх як власні назви, які «зберігають свою належність до пропріальної лексики і називають одиничний об'єкт, але набувають вторинного конотативного змісту» та виникають у процесі «метафоричного (рідше – метонімічного) функціонування як оніми образної номінації», «стають лексично повнозначними і збагачуються референтною конотацією» [9].

Конотативний антропонім – це власна назва, що стосується людини, у семантичній структурі якої денотативне значення співіснує з індивідуальними конотаціями. Такі слова є власними назвами, не втрачають своєї здатності співвідноситися з іншими пропріальними одиницями і сприйматися в одній групі з ними, та вони переносно називають те, що в нейтральному стилі могло би бути позначене через використання загальних назв. Тобто конотативні антропоніми не лише здатні виконувати свою пряму і первинну функцію – бути назвами об'єктів навколишнього світу, але й набувають додаткового понятійного змісту, стають у мові експресивно-оцінними заміниками апелятивів, збагачуються значеннєвими та експресивними відтінками.

Сучасні медіатексти засвідчують активний семантичний та стилістичний потенціал конотативних міжмовних антропонімів. Найчастіше в медіатекстах як конотоніми вживаються особові імена історичних і культурних діячів, правителів, наприклад: **Нерон** (Глава Чернівецької ОДА

мітить у **Нерони**, – єпархія УПЦ (ФБ, Raskolam.net, 10.09.19), **Бісмарк**, **Мусоліні**, **Гітлер**, **Сталін**, **Маоцзедун** (Вмирає культура – припиняється прогрес. Історію починають творити **нерони**, **бісмарки**, **мусоліні**, **гітлери**, **сталіни**, **маоцзедуни**. А яка то історія – всім відомо (ФБ, Патріот, 06.05.14), **Путін**, **Трамп** (Коли людина довго перебуває в напруженні, в неї з'являється страх. І нею дуже легко маніпулювати. Звідси з'являються всі ці **трампи**, **ле пени**, **путіни**... Вони працюють на страху (ДТ, 17.09.16) та ін.

Спробуємо проаналізувати найпоказовіші із конотативних антропонімів, що трапилися в досліджуваних прикладах: **Герострат**, **Ірод**, **Каїн**, **Клеопатра**, **Наполеон**, **Сократ**, **Цицерон**, **Юда**.

Особове ім'я **Герострат** (мешканець Ефеса, що спалив храм Артеміди у своєму рідному місті 356 року до н. е. для того, щоб, як він зізнався під час катування, його ім'я пам'ятали нащадки) позначає палія або людину, що ретельно готує й обмірковує план для заподіяння шкоди багатьом іншим людям. Наприклад: «Чи здобудуть славу **Герострата** нападники на конституційний статус української мови?» (РС, 30.06.20); **Тиран і Герострат**: Як 5 років тому Януковича позбавляли статусу президента – сюжет (5 канал, 04.02.20).

Ірод – популярне ім'я/прізвище у 1 ст. до н. е., яким користувалися декілька царів Юдейської провінції Римської імперії. Наприклад, Ірода I Великого описували, як «божевільного, який убив свою сім'ю і безліч рабинів», «злого генія юдейської нації», «готового на будь-який злочин на угоду своїм необмеженим примхам» і «найбільшого будівельника в єврейській історії». Вважають, що саме через нього ім'я стало вживатися зі значенням злої та жорстокої людини, пор.: *Кагебісти водили "Ірода" вулицями Чишок, і він видавав людей, які ще недавно ділилися з ним кусником хліба* (ГПУ, 24.03.20).

Онім **Клеопатра** (цариця Єгипту, з династії Птолемеїв, остання з царських правителів Стародавнього Єгипту) в сучасних текстах виявляє такі конотеми: 1) красуня; 2) коханка; 3) чарівна жінка; жінка з шармом; 4) жінка, яка любить маніпулювати іншими людьми, що в неї прекрасно виходить. Це засвідчують приклади: *"Шкіряний образ. Вам дуже пасує"*, *"Карколомна"*, *"Образ, ну прямо Клеопатра"*, *"Нарешті-то нормальна сукня"*, *"Без чубчика краще і красивіше"*, – коментують користувачі (Сьогодні, 11.09.17); У віршах могу бути **Клеопатрою**, жрицею, балагуркою. А могу розвернути внутрішню драму (ГПУ, 29.04.20).

Тексти, в яких фігурує ім'я **Наполеон** (французький державний діяч, полководець, перший консул Французької Республіки, імператор Франції),

дають змогу виділити декілька конотем цього антропоніма: 1) велика людина; новатор, реформатор; 2) незначна людина; 3) злий геній; людина, яка втратила почуття міри; 4) людина сумнівного зовнішнього виду; 5) божевільний. Антропонім засвідчує словотворчу активність, входить до складу стійких сполук. Причому конотативності набувають і його похідні, зокрема, прикметник **наполеонівський** та демінутив **наполеончик**, пор.: «Міський голова **наполеончик** і негідник, якого треба звільняти», – звернувся до присутніх депутат, экс-заступник Дебоя Володимир Кропивницький (ГПУ, 25.02.15); **Наполеонівські** війни Франції проти COVID-19 – *The Economist* (ДТ, 06.04.20). Оскільки цей конотонім передає як позитивні, так і негативні відтінки значення, то лише контекст або зміст твору в цілому дають змогу точно визначити, яке конотативне значення виявляє в кожному випадку антропонім. Хоча здебільшого негативне значення переважає. Наприклад: Хочу залізти в голову **Зеленого Наполеона** нашого. КВНом піти проти КДБ... (Дроздов, 5 канал, 25.10.19); Ось, наприклад, з викладеного сьогодні листування можна дізнатися, як плазують з ДНР – Денис Пушилін, уявивши себе чи то Черчіллем, чи то **Наполеоном**, надсилає Суркову варіанти поділу України на три частини – Новоросію, Малоросію і Галичину», – йдеться в повідомленні (5 канал, 03.11.16).

Антропонім **Нерон** (римський імператор, п'ятий і останній з династії Юліїв-Клавдіїв) сучасним мовцем здебільшого сприймається як егоїстичний, жорстокий представник влади, пор.: «**Нерони**» Верховної Ради (ФОТОДОКАЗИ) (ФБ, Диванна сотня, 06.10.17).

Онім **Сократ** (давньогрецький філософ, котрого вважають одним із засновників Західної філософії) в європейських мовах також вживається із широкими інтерпретаціями: дуже розумна людина, хороший друг; людина, що напрошується на неприємності через вихвалання своєю обізнаністю; особа, котра веде вільний спосіб життя; людина, яка дратує оточення навіть своїм виглядом тощо. В аналізованих текстах переважає значення «дуже розумна людина» (Звісно, пишуть ці дисертації не **Марки Аврелії, Сократи** або **царі Соломони** (ДТ, 17.11.17); Доктор Хаус – сучасний **Сократ**? Глядачі телеканалу СТБ вже не можуть дочекатися, коли завершаться зйомки шостого сезону серіалу «Доктор Хаус» і їх продублюють українською... (День, 05.03.15).

У семантичній структурі антропоніма **Цицерон** виокремлюємо три конотеми: 1) оратор; людина, яка здатна красиво і переконливо говорити; 2) людина, яка говорить кострубато, з помилками; 3) не оратор, звичайна людина, мовлення якої нічим особливим не відрізняється. Наприклад:

Оріховський підтримував стосунки з видатними гуманістами та культурно-освітніми діячами Західної Європи, де його називали «**русинським (українським) Демосфеном**», «**сучасним Цицероном**» (День, 13.12.15); В чаті він **Цицерон**, а при зустрічі двох слів зв'язати не може (ГпУ, 27.06.18).

Юда – це один з учнів Ісуса Христа, котрий зрадив свого вчителя. У медіаконтекстах він також позначає зрадника, пор.: Отже, Мазепа як «*Celsissimus et Illustrissimus Dominus, Dux Cohortis Zaporoviensis*», «*Pater Patriae*» і «*Ecclesiae Defensor*»⁵ versus Мазепа як «Антихрист» і «**Юда**», «зрадник» і «боговідступник», – це «демонічна» Україна versus «сакральна» Росія (День, 15.08.17); Для тосканських уболівальників Баджо залишався зрадником і **іудою**, при цьому під час Кубка світу він заявив, що представляє на турнірі саме "Фіорентину", яку не хотів залишати, а на презентації в "Ювентусі" забув накинути біло-чорний шарф (ГпУ, 18.10.20).

Часто в сучасних медіа функцію конотативів виконують прізвища відомих людей, рідше – ім'я та прізвище (двокомпонентна модель): Гітлер, Колумб, Магелан, Штирліц.

Власна назва **Магелан** включає три конотеми: 1) любитель подорожей, мандрівник, той, хто не боїться труднощів, першовідкривач; 2) чоловік міцної статури; 3) велика людина, наприклад: Роналдо перед П'ятовим ніби **Магелан** на прийомі в португальського короля Маноела. Три спроби й три відповіді: "Ні". Дайте забити – ні. Дайте зрівняти – ні. Дайте пройти на Євро – ні (ГпУ, 14.10.19).

Схожу семантику виявляє й прізвище **Колумб**, пор.: «Для мене в цій ситуації найдивніше те, що ці проблеми давно всі знають. Я ніякий не **Колумб** і нічого нового не відкрив», – повідомив голова Луганської ОБГА (СіД, 09.09.15). Тексти засвідчують стійке конотативне значення за цим іменником.

Характерною ознакою сучасного публіцистичного дискурсу є вживання прізвищ історичних діячів-тиранів як відповідника до сполуки «суспільне зло»: Такі люди, як **Путін** – цілком символічні. **Гітлери-Сталіни-Муссоліні** завжди були і завжди будуть, поки буде існувати цей світ, і допоки Господь Сам не знищить диявола (ФБ, 15.09.14); Як стають «**гітлерами**»? 13 листопада у Київському театрі драми і комедії на лівому березі Дніпра – 20-річчя постановки «Майн Кампф, або Шкарпетки в кавнику» (День, 01.11.15) тощо.

Двокомпонентна модель презентована одиницею **Ален Делон**. Ім'я й прізвище французького актора, продюсера, сценариста і режисера майже одразу стало синонімом чоловічої краси. Онім, за словами О. Філатової,

«нараховує не менше п'яти конотем: 1) красень, еталон чоловічої краси; 2) некрасивий чоловік, що викликає почуття відрази; 3) незначна людина, із претензією на красу і повагу; 4) для жінки, що не має успіх у чоловіків, будь-який чоловік, що звернув на неї увагу; 5) чоловік, далекий від еталону краси [12]. Є. Отін кваліфікує вказаний онім у своєму словнику як такий, вживання якого обмежене жаргоном [8]. Однак сучасний недейний текст засвідчує його ширше функціонування: *В 60-ті роки кращих друзів актора Романа Лемеху і Богдана Ступку у Львові називали місцевими **Аленом Делоном** і **Жаном Габеном** (слава Габена "звалилася" саме на юного Ступку) (ГПУ, 22.07.20); Ти можеш бути просто аполоном, думати, що в тебе **Ален Делон** тато і Філіп Кіркоров мама, але якщо ти зажатий, це капець як видно (Vezha, 12.10.18).*

Окрема група інтерлінгвальних конотонімів – це одиниці, що виникли на базі поетонімів (літературних онімів): *Дон Кіхот, Остап Бендер, Робінзон, Шерлок Холмс, Джульєтта, Дон Жуан, Квазімодо, Отелло, Робін Гуд, Штирліц* та ін.

У цьому контексті розглянемо власні імена, уперше вжиті в художньому творі, що розвинули семантику, мають розгалужену змістову структуру і вийшли за межі первісного літературного тексту, тобто «здійснили рух від онімізації до апелювання, від референційних відносин до денотативних» [12].

Поетонім **Дон Кіхот** пов'язаний з іменем відомого літературного персонажа. У його структурі дослідники фіксують шість конотем: 1) закоханий; 2) божевільний; 3) романтик, який ідеалізує усе; 4) безпомічна людина, яка ні на що не здатна і потребує допомоги та підтримки; 5) худа, виснажена людина; 6) людина з скромними матеріальними запитами і потребами. Це узуальний конотативний літературний антропонім, відомий у багатьох мовах, напр.: *Українські Дон Кіхоти і Санчо Панси-2. Погляд В'ячеслава Липинського (День, 29.10.20); Український Дон Кіхот: життя і смерть Миколи Скрипника (5 канал, 16.09.20).*

Онім **Штирліц** належить літературному персонажеві, героєві багатьох творів радянського письменника Юліана Семенова, штандартенфюреру СС, радянському розвіднику-нелегалу, що працював в інтересах СРСР у нацистській Німеччині та деяких інших країнах, пор.: *«У штірліци наші гаранті не годяться!» З ким із президентів незалежної України ви пішли б у розвідку? (Волинь, 23.08.16).*

Поетонім **Робінзон** вживається нині з такими значеннями: умілий, упевнений мисливець у безлюдній місцевості; людина в далекому оточенні;

людина, яка потрапила в нестандартне становище, яке вимагає від неї максимального прояву всіх її знань і умінь; винахідлива людина, яка задовольняється в сформованих умовах саморобними, простими пристосуваннями і знаряддями праці; про людину, яка штучно створює собі умови, подібні до тих, у яких перебував Робінзон Крузо; любитель самоти, спокою; про людей, що бажають (навіть за гроші) якийсь час пожити у важких, первісних умовах, подібних до тих, у яких був Робінзон Крузо; про людину, яка переживає непросто для неї почуття самотності; про людей, які живуть у малонаселеній місцевості; підліток, залишений без догляду; господар, людина, яку треба беззаперечно слухатися, як це робив П'ятниця стосовно Робінзона тощо. Найчастіше у аналізованих текстах виявляється сема «любитель самоти» (Герой Пачяна – **самотній Робінзон** – живе на затишному острові свого життя, зусібич оточеному кришталевими мурами штучного щастя (ДТ, 18.09.15) або «людина, яка потрапила в нестандартне становище, яке вимагає від неї максимального прояву всіх її знань і умінь» (У кишені гаманець, а телефон сів, – продовжує. – До берега звідси не догребу, бо погано плаваю. Відчуваю себе **Робінзоном Крузо** (ГПУ, 21.06.20).

Онім **Остап Бендер** належить літературному персонажеві, головному героєві романів Іллі Ільфа та Євгена Петрова «Дванадцять стільців» і «Золоте теля». У романах герой зображений авантюристом, що не хоче обрати визначений тип занять та використовує свої організаторські таланти для досягнення неординарних, індивідуалістських цілей, мірилом яких слугує багатство. У сучасному розумінні – це іменування пройдисвіта, пор.: «Таке відчуття, що політкомпаніями у нас займаються тисячі **Остапів Бендерів**, яких хтось образив». Інтерв'ю з авторами плаката «Я – крапля в океані, який змінить Україну» (День, 21.03.14).

Шерлок Голмс – вигаданий детективний персонаж, головний герой книг англійського письменника Артура Конана Дойла, якому притаманне розмаїття конотем: 1) детектив; людина, яка здатна розплутувати найскладніші кримінальні справи; 2) любитель розслідувати справи, детектив-самоучка; 3) жінка, любителька сунути носа у чужі справи; 4) недалекий, самовпевнений детектив; 5) людина, яка часто палить люльку; 6) парочка сищиків-аматорів. Ватсон – помічник, гарні вуха, обов'язковий супутній атрибут; 7) міліціонери; 8) розумна, розважлива людина; 9) працівники приватного детективного агентства; 10) в англійській мові онім може бути ужитий як дієслово в значенні «проводити розслідування»; 11) логічно мисляча людина. Наприклад: *Нова стрічка розповідь про пригоди*

українського Шерлока Холмса Івана Підпригори (ГпУ, 20.11.19); Можна уявити себе вдумливим *Шерлоком Голмсом* або іронічним доктором Хаусом і спробувати реагувати на все логічним міркуванням або доброю іронією (ДТ, 17.05.19).

Поетоніми *Ромео* та *Джульєтта* майже завжди вживаються разом, як і в творі Шекспіра. Ім'я *Джульєтта* у текстах виявляється як «кохана», «символ чистої щирої жіночої любові». В оніма Ромео виявляються конотами «коханий», «коханець», «шанувальник», «одружений ловелас», «чоловік, який відповідає образу романтичного героя» тощо. Наприклад: *Такі собі Ромео та Джульєтта в декораціях відбірних сюжетів російської пропаганди* (Деро.ua, 29.09.17); *Познайомилися на карантині у Вероні: сучасні Ромео та Джульєтта одружуються* (ГпУ, 23.09.20); 20 серпня 1911 року Михайло Коцюбинський розпочав роботу над повістю "Тіні забутих предків" про трагічне кохання *українських Ромео і Джульєтти* – Івана та Марічки – з ворогуючих гуцульських родів Палійчуків і Гутенюків (ГпУ, 20.08.20); *Які вони, теперішні Ромео і Джульєтти?* (Волинь, 02.11.20) та ін.

Онім *Дон Жуан* сприймається сучасним мовцем передусім як «бабій», «коханець», «гарно одягнений чоловік, який стежить за своїм зовнішнім виглядом, щоб зваблювати жінок». *Феміністичний... Дон Жуан У Луцьку представили епічну постановку «Химерна Мессаліна»* (День, 13.09.17); *Сам Тичини вважав себе Дон Жуаном* (ГпУ, 16.09.18). Дон Жуан – персонаж багатьох художніх творів. Прототипом легендарного дона Жуана вважається представник одного з аристократичних севільських родів на ім'я дон Хуан Теноріо.

У поетонім *Отелло* перш за все фіксуємо конотему «ревнивий чоловік», яка виявляється у сучасному дискурсі, як і в трагедії Гекспіра, пор.: *Справжній Отелло: мукачівець через ревності побив чоловіка* (ФБ, Голос Карпат.ІНФО, 18.07.18); *Озвірілий Отелло пустив дружині кулю в голову після сварки, кривава драма приголомшила Україну* (znaj, 16.10.20).

Поетонім *Робін Гуд*, герой середньовічних англійських народних балад, ватажок лісових розбійників, який за переказами діяв зі своєю ватагою в Шервудському лісі біля Ноттінгема і боровся за справедливість — грабував багатих лицарів і священників, віддаючи здобич біднякам, має в українському контексті декілька конотем: 1) захисник слабких і пригноблених; 2) той, хто допомагає бідним, ділиться з ними; 3) щедра людина; 4) той, хто з'являється раптово, несподівано; незваний. Конотативний характер оніма виявляється через зіставлення з українськими реаліями, напр.: *Устим Кармелюк – український Робін Гуд*,

який 23 роки боровся з панамі (heroes.profi-forex.org, доступ 09.08.20);
Робін Гуд, український Зорро, навіть подільський термінатор – як тільки не
називали й називають селянина Устима Кармалюка (5 канал, 09.10.20)
та ін.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Міжмовні конотоніми, поширені в масмедійному мовленні, мають
узуальний характер. Конотація як процес набуття власними назвами
нових значень особливо поширена серед антропонімів. У сучасному
українському медіапросторі як конотоніми переважно вживаються особові
імена історичних і культурних діячів, філософів, а також одиниці, що виникли
на базі поетонімів. Конотативні антропоніми, крім функції називання,
виконують ще й функцію експресивно-оцінних заміників апелятивів,
збагачених додатковими значеннєвими відтінками (здебільшого
негативними), є інтенсифікаторами значення, тобто підкреслюють
конкретну сему із загального значення власної назви.

REFERENCES:

- [1] Derhach, D. V. (2010). *Stylistyka onimiv v ukrainskykh mas-media [Stylistics of onyms in the Ukrainian mass media]*. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskiy universytet» [in Ukrainian].
- [2] Lievochkina, S. V. (2018). *Linhvokohnityvni aspekty onimiv u khudozhnomu teksti v zhanri fentezi (na materialy tvoriv Ursuly Le Huin) [Linguocognitive aspects of onyms in an artistic text in the fantasy genre (based on the works of Ursula Le Guin)]. Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Kyiv University named after B. Hrinchenko [in Ukrainian].
- [3] Torchynskiy, M. (2014). *Onimna systema i kryterii yii analizu [Onymic system and criteria for its analysis]*. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriya: Movoznavstvo – Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Linguistics*, 2 (24). Retrieved from <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/6493/1/Torchynskiy.pdf>.
- [4] Lukash H. P. (2011). *Aktualni pytannia ukrainskoi konotonimiky: monohrafiia [Current issues of Ukrainian conotonymy: a monograph]*. Donetsk: Promin. Retrieved from https://movoznavstvo.org.ua/index.php?option=com_attachments&task=download&id=176 [in Ukrainian].
- [5] Torchynskiy M. M. (2010). *Konotatsiia onimnoi leksyky [Connotation of anonymous vocabulary]*. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im. M. Kotsiubynskoho. Ser.: Filolohiia – Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after M. Kotsiubynsky. Ser.: Philology*. Vinnytsia, 11, 25–32 [in Ukrainian].
- [6] Machulina T. V. & Kravchenko E. O. (2020). *Konotatyvni onimy u publitsystychnomu teksti [Connotative onyms in a journalistic text]*. *Visnyk studentskoho naukovoho tovarystva DonNU imeni Vasylia Stusa – Bulletin of the student scientific society of DonNU named after Vasyl Stus*, 12 (2), 240-244. Retrieved from <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/9275/9219> [in Ukrainian].
- [7] Kravchenko, E. & Karabakhtsian, A. (2020). *Interlinhvalni konotonimy u publitsystychnomu teksti [Interlingual conotonyms in a journalistic text]*. *Linhvistychni studii – Linguistic studies*, 40 (1). Retrieved from <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2020.40.1.15>. [in Ukrainian].

- [8] Otin, E. S. (2004). *Slovar konnotativnykh sobstvennykh imen [Dictionary of connotative proper names]*. Donetsk: Yugo-Vostok [in Russian].
- [9] Lukash, H. P. (2017). *Slovyk konotatyvnykh vlasnykh nazv [Dictionary of connotative proper names]*. Vinnytsia : DonNU imeni Vasylia Stusa [in Ukrainian].
- [10] Shevchenko, L. I. (Eds.). (2009). *Slovyk onimiv ukrainskykh mas-media [Dictionary of onyms of Ukrainian mass media]*. Kyiv: VPTs "Kyivskyi universytet" [in Ukrainian].
- [11] Kozlovska, D. V. (2018). Strukturno-semantychni ta funktsionalno-stylistychni kharakterystyky poetonomii romaniv ukrainskykh pysmennyts pochatku XX stolittia [Structural-semantic and functional-stylistic characteristics of the poetonymy of novels of Ukrainian writers of the beginning of the XXI century]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Vinnytsia : Donetsk National University named after Vasily Stus. Retrieved from <https://abstracts.donn.u.edu.ua/issue/view/184>. [in Ukrainian].
- [12] Filatova, O. V. (2005). Struktura i funktzii konotatyvnoi sfery poetonomiv ta dosvid yikhnoi leksykohefrafichnoi interpretatsii [Structure and functions of the connotative sphere of poetonyms and the experience of their lexicographic interpretation]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Donetsk [in Ukrainian].
- [13] Vehesh, A. (2020). Frazelohizmy-skladnyky literaturno-khudozhnykh antroponimiv u tvorakh suchasnykh ukrainskykh pysmennykh [Phraseologisms-components of literary and artistic anthroponyms in the works of modern Ukrainian writers]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Filolohiia – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Philology*, 1 (43), 54-60 [in Ukrainian].
- [14] Nazarenko, O. V. & Chasovskykh, A. A. (2020). Leksyko-semantychni osoblyvosti antroponimiv suchasnoi anhliiskoi prozy [Lexical and semantic features of anthroponyms of modern English prose]. *Aktualni problemy filolohii ta perekladoznavstva – Current issues of philology and translation studies*, 19, 11-14 [in Ukrainian].
- [15] Iermolenko, S. S. & Ostapenko, M. P. (2019). Tematychno-ideohrafichnyi aspekt opysu ta analizu eponimii [Thematic and ideographic aspect of the description and analysis of eponymy]. *STUDIA LINGUISTICA*, 15, 53-65. Retrieved from <https://doi.org/10.17721/StudLing2019.15.53-65> [in Ukrainian].
- [16] Shyika, S. V. (2020). Ukrainska antroponimika na mezhi stolit [Ukrainian anthroponymy at the turn of the century]. *Scientific developments of European countries in the area of philological researches* (P. 2), (pp. 603-620). Riga : Izdevnieciba "Baltija Publishing". Retrieved from <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-56-3.2.16>. [in Ukrainian].
- [17] Sukalenko T. & Pozdniakova O. (2019). Publitsystychnyi styl u suchasnomu mediinomu prostori [Journalistic style in the modern media space]. *Ukrainska mova ta kultura v suchasnomu humanitarnomu chasoprostori: aspekty formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti fakhivtsiam – Ukrainian language and culture in modern humanitarian space-time: aspects of formation of communicative competence to specialists: Proceedings of the International scientific-practical internet conference* (pp. 173-180). Irpin. Retrieved from http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4839/1/4561_IR.pdf [in Ukrainian].

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

ДТ – Дзеркало тижня

ГнУ – Газета по-українськи

ФБ – Фейсбук

УП – Українська правда

Hanna Holubova¹

THE ROLE OF THE COGNITIVE-COMMUNICATIVE APPROACH IN THE FOREIGN LANGUAGE TEACHING: THEORETICAL ASPECTS

ABSTRACT:

The scientific research is devoted to the investigation of the cognitive-communicative approach in the foreign language teaching. It is emphasized that for providing language proficiency at the level that would allow the use of the foreign language in professional activities, students' positive motivation must be paid great attention as the incontestable factor in successful learning. Teaching a foreign language based on cognitive communicative technologies is one of the most dynamically developing areas in the methodology, whereas the leading role in its implementation is played by the communicative principle and the principle of consciousness, being the base of forming an adequate understanding of speech phenomena and skills, as well as the ability to apply them in real communication. The cognitive-communicative approach is understood as such organization of the educational process, the basis of which is students' communicative interaction, which provides their participation as an object and subject of cognitive activity.

INTRODUCTION.

The accession of Ukraine into the Bologna Process has led to radical changes in the educational process of higher school setting difficult tasks on improving the quality of knowledge of the future specialists, who are now expected to be fluent in a foreign language and able to form new knowledge based on the existing, guided by various cognitive phenomena. It is the modern requirements for higher education that fulfil the use of the cognitive-communicative approach to foreign language teaching.

According to cognitive psychology, it is easier to perceive information if the student is aware of what he / she will study. A significant place in the learning process is occupied by motivation, which helps to increase the efficiency and productivity of the educational process in higher school. It is impossible to overestimate the role of positive motivation, which is the basis of educational

¹ Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages
Odessa National A. V. Nezhdanova Academy of Music, UKRAINE

activities, since it provides a successful acquisition of knowledge and skills. For providing language proficiency at the level that would allow the use of the foreign language in professional activities, it is necessary to understand its importance in modern life and to have strong motivation for learning a foreign language.

THE ROLE OF MOTIVATION IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING.

Cognitively oriented teaching to communicate in a foreign language has a personality-based character. It is focused not only on the interlocutor and student's personality, but on the consciousness as well. Such teaching approach involves the management and organization of students' educational activities, it means the rethinking of this process in order to solve and formulate certain educational tasks by themselves. This is due to a number of personality issues. First of all, that includes motivation, studied by many psychologists, among whom there are L. Bozhovich, J. Bruner, V. Davydov, D. Elkonin, P. Jacobson, V. Klachko, P. Kozyk, I. Krasnogolova, T. Levchenko, M. Levochko, A. Markova, M. Matyukhin, G. Shchukina, E. Thorndike, I. Zaitseva, etc.

Human activity is guided by many motives – their combination and internal process of interaction is called motivation. It is a concept that is used to describe the factors that affect a person and motivate him / her to act in a certain way.

The motivation for learning plays the primary role among the factors that determine the effectiveness of the educational process. It is specified by certain factors:

- the characteristics of the learner (self-esteem, level of intellectual development);
- the level of teacher's professional competence;
- efficacy of pedagogical process organization;
- subject specifics.

Learning activities are influenced by various external motives, such as self-affirmation, prestige, duty, achievement. The motive of achievement plays an important role in being satisfied by educational activities, since this motive increases students' social activity and forces them to concentrate more on learning. Motivation also acts as a system of activating the students' motives by the teacher [1, p. 138].

The motives were studied by domestic and foreign scholars (L. Bozhovych, S. Honcharenko, E. Ilyin, V. Kovalev, O. Leontiev, A. Markova, M. Matyukhina). The concept «motive» is used to denote such psychological phenomena as

willingness, desire, intention, fear and others, which are reflected in a person in the form of readiness for activities that provide striving towards the goal [2, p. 71].

O. Leontiev distinguishes the motives of activity and those of actions. The first are understood as general motives that characterize a particular type of activity in general, and the motives of action which represent the direct motives of actions being included in this activity [3]. In a wider sense the motive is understood as a set of external and internal factors, related to the satisfaction of individual's particular need, which specify the direction of his / her activity and the degree of its manifestation [4, p. 35].

Thus, motive is individual's inner enducement to a certain type of activity associated with satisfying the particular need. Motives can be represented by ideals, person's interests, beliefs, social directives, valuable orientations [5, p. 142].

The close interconnection between motives and needs is explained by the similarity of their essences, as person's need is a necessity of something, motives are person's enducements related to this need [6]. Motives and needs form the basis of individual's motivation for implementing any activity. Motivation is defined as a set of reasons of psychological nature, explaining human behavior, its focus and activity.

The needs are the internal formation factors of motivation. The need is the necessity for objective conditions, objects, subjects, without which are impossible the development and existence of living organisms and their vital functions. The need is seen as a special mental state of the individual who feels or realizes his «stress», «dissatisfaction», «discomfort» as a reflection in the human psyche of the discrepancy between internal and external conditions [7].

S. Rubinstein [8] emphasizes the principle that not the subjects or objects in themselves constitute the motives, they only evoke person's motivations for action, and those are the motives.

The educational and cognitive motive is formed during students' educational activities, so it is important how exactly this activity is held. The main factors influencing the formation of positive motivation for learning are the next:

- the content of educational material;
- the organization of educational activity, its collective forms;
- the evaluation of educational activities;
- the style of teacher's pedagogical activities.

I. Pidlasny understands the motive of learning as the attitude of the subject

of study to the object of his / her activity. According to the classification of their types, the scientist distinguishes social and cognitive motives [9, p. 361].

A. Markova considers the types and levels of motives, which include cognitive and social motives having different levels: broad-cognitive, educational-cognitive, motives of self-education, broad-social, narrow-social, motives of social cooperation [10].

The ratio of motive and purpose is the most important characteristic of the action implementing. In view of this, O. Leontiev specifies the understanding of the motive, introducing it into the direct context of activity and connects it with the main subject of activity. Thus, the activity is considered an internally motivated activity in which the motive coincides with the goal [11, p. 7].

Among the motives for learning foreign languages there can be pointed out students' internal motives, which indicate their awareness of the practical and theoretical importance of the foreign languages for the sake of successful professional activity. In modern conditions of development and constant expansion of comprehensive international contacts, the foreign language becomes the most important means of professional communication of various profiles specialists, which has led to increased motivation in learning the languages of international communication.

The formation of the higher school students' motivation to learn a foreign language is based on the psychological theory of learning (P. Halperin, O. Leontiev, V. Lozova, N. Talizina) which states that effective learning can only be built on the students' intense activities.

Motivation is a set of stable motives that determine the content, direction and nature of personality activities. The process of forming the motivation requires considering person's needs, which transform into internal (motive) or external (stimulus) motivation, which involves defining the goal (conscious determination of the direction of action aiming at meeting the needs). Any activity is related to the satisfaction of needs, which, in turn, are generated by certain objects (material or ideal) and correspond to those needs.

In the pedagogical encyclopedia the concept «motivation» (from the Latin «moveo» – movement) denotes the system of motives or incentives, the inducements of human behavior and activity [12]. The concept «motivation» explains the differences in the intensity of behavior, its direction. Motivation covers the area from which the direction of activity evolves, as well as its strength, stability, the subjective body reactions that accompany the activity. Classifying the concept «motivation», psychologists usually distinguish the following types of motivation: external and internal [13; p. 125]. According to

the definition of S. Honcharenko, motivation is «a system of motives or incentives that induce a person to specific forms of activity or behavior» [14, p. 217].

Motivation is an incontestable factor in the successful learning of a foreign language, initiating any mental activity.

Motivation is defined as orientation onto the goals. In its turn, it can be positive, negative or ambivalent. Motivation provides a source of energy that is responsible for why the student decides to make an effort, for how long he / she is willing to support the activity, how persistently he / she will pursue the goal, how strongly he / she feels connected to the activity [15]. Thus, the supporting of the positive energy source is of great importance for the ultimate success in learning a foreign language. Foreign language teacher's activities in the long run have two purposes: further development of speech skills and creation of motivation to continue the learning.

The circumstances, as well as conditions and situation affect the motivation only when they have personal significance, provide person's needs, desires, so external factors are transformed into internal while forming the motivation.

The analysis of psychological and pedagogical literature on the problem of learning motivation reveals that there are two types of motivation in the educational process:

- internal motivation, which is laid down in the educational activities and is directly related to the learning process and outcome (enthusiasm for learning, discovering new facts) and external motivation, which is manifested outside of learning activities;

- the external motivation for learning is not directly related to the content, process and results of educational activities. It includes the desire to get highly estimated, dignity, the desire to become a professional.

In the foreign psychological literature the two types of motivation are being considered: extrinsic (due to external conditions and circumstances) and intrinsic (internal, related to personal dispositions, such as needs, interests, attitudes, desires and inclinations). The importance of extrinsic motivation in the learning process is emphasized, as it is not always possible to count on a students' stable intrinsic motivation [16].

According to E. Ilyin [6], there can be distinguished the following types of motivation:

- externally organized, which, according to the author, should be understood as a process of forming the person's motive, which occurs under significant external influence (when other people give orders, instructions, advice);

- internally organized as a process of forming a motive in which a person proceeds from the existing need, without interference into the choice of goals and ways to achieve it.

These two types of learning motivation, in turn, can be both positive and negative. Positive motivation for learning stimulates the students for achieving the desired goals, and the negative one provokes them to avoid certain inconvenience and discomfort.

Thus, it is motivation that determines the level of learner's educational activity, points out the course of this activity and directs the work on overcoming the difficulties.

Motivation provides the productivity of learning activities and stimulates purposeful activity. The motives can be internal and external. The internal motive belongs to the very structure of activity and it can be correlated with the understanding of the activity motive suggested by S. Rubinstein, who believed that any action comes from a motive, i.e. the experience of something significant, stimulating to action, which gives that action a meaning for the individual. Along with internal, there are also external motives, broad social and narrow-personalized that are external to the educational activity itself.

N. Aristova [17, p. 43-44], analyzing scientists' research (A. Alekseyuk, Y. Babansky, M. Danilov, E. Golant, D. Lordkipanidze, P. Luzan, V. Yagupov, B. Yesipov) on the classification of learning methods concludes that the methods contributing to the formation of learning motivation can be divided into three groups in terms of historical development of didactics:

1) traditional teaching methods having been used for centuries and being relevant in modern higher education. This group includes verbal, visual, practical, control and independent teaching methods;

2) innovative teaching methods (aimed at forming student's creative independent thinking, creative skills and abilities of non-standard solving of certain professional problems). This group includes such methods as lecture-conversation («dialogue with the audience»), «lecture-analysis of a specific situation», «lecture-consultation», «lecture-press conference», brainstorming, round table method;

3) initiative-advanced teaching methods allowing to get acquainted with the features and specifics of the certain professional activity depending on the chosen future profession and stimulating interest in learning.

Innovative methods, in their turn, include:

- creating situations of interest during educational material study (watching educational films, the use of role-playing, cognitive games and situational

tasks);

- analysis of life and professional situations, in the process of which the students learn to apply the acquired integrated knowledge and productive skills in practice;

- encouragement in learning – the teacher points out students' success and activity in the classroom.

According to Yu. Babansky, three groups of teaching methods in accordance with the holistic approach to activities in the learning process are distinguished:

- methods of organization and implementation of educational and cognitive activities, which include verbal, visual, problem-solving and inductive-deductive activities;

- methods of stimulation and motivation for educational and cognitive activities, which are divided into cognitive games, educational discussions, encouragement and punishment;

- methods of control of educational and cognitive activities, which should include surveys, testing, tests, control work, self-control [18].

The degree of motivation affects the subject-specific features of students' educational activities, regarding that the successes and failures of students with positive motivation will be significantly different from the successes and failures of students with negative motivation.

The students with positive learning motivation are easier to get involved in learning situations, they adapt more quickly to new teaching methods and teacher's individual methods; search for better application of their cognitive abilities, achieve the ratio of the effort expended and the result obtained; enjoy learning.

Students with negative learning motivation often avoid classes, work slowly, are not capable of long-term work, do not complete the set goals, are often depressed, uninitiative, quickly lose interest in the material [19].

Among the stimulating methods there can be pointed out: the use of authentic audiovisual means, business game and project methodology. Audiovisual means acquaint the students with the features of pronunciation and intonation patterns. During the business game, students resolve problems that reflect situations of professional communication, bringing on their satisfaction, confidence and desire for foreign language communication. Involving the students in project development teaches the principles of teamwork and encourages creative activity.

The ways of encouraging students to learn a foreign language are supposed

to be the following:

- creating a favorable atmosphere in the classroom, which enhances the effectiveness of a foreign language learning, developing communication skills and instilling in students faith in their own strength, whereas the authoritarian style of learning has a negative impact on positive motivation and suppresses interest in learning a foreign language;

- implementation of computer technologies into the educational process, which allows to provide positive motivation for learning, enables to rationally organize the learning process, to conduct integrated classes with the use of audio and video materials thus increasing their efficiency, to provide a high degree of differentiation of education, to form students' research activity skills and to improve knowledge control;

- meetings and discussions with native speakers, providing the opportunity to practice oral communication with native speakers and developing listening skills, as well as helping to realistically assess one's own level of language, which endures to start deepening foreign language knowledge; students not only gain experience in communicating with native speakers, but also overcome the psychological barrier of communicating with foreigners;

- involving the students into project work, as project activities help to cultivate a tolerant attitude towards interlocutors, as well as to interact with each other; it allows the students to independently search, analyze, summarize, process the necessary information [20].

The success of mastering a foreign language is specified not only by mental cognitive processes associated with mind, prudence, but also by the affective sphere related to emotions and feelings. Regarding this, the so-called personality factors that have a significant impact on the efficiency of a foreign language learning, have been actively studied.

The environment is another key element of students' motivation. First of all, the environment must be accessible. The teacher can use three basic principles of leadership (firm, fair, friendly), he / she must create a favorable atmosphere in the classroom, being firm, consistent, but accessible and fair. Creating an atmosphere of emotional uplift in behalf of the active cognitive activity enables the assimilation of new material, which should be used to direct the student on further learning activities and enhance motivation that will provide the highest level of knowledge acquisition.

In recent years, the resources of the global information network are widely used in foreign languages teaching; that also helps to increase motivation, has a positive effect on the interest in learning a foreign language. The learning

content in foreign language teaching must be relevant and meet students' vital needs.

Students' motivation can be greatly affected by positive verbal approval, praise and encouragement. The praise for effort can help develop students' self-confidence. When evaluating their response, we try to evaluate not only knowledge, skills and abilities, but also the progress and time spent for task accomplishing. In order to support students' motivation, the teacher must take into account their interests and inclinations, emotions and feelings, their status in the collective and personal experience.

Naturally, the teacher must be a professional. He / she is obliged to constantly improve the speech skills (communicate with native speakers, translate complicated texts, listen to authentic audio recordings and watch movies in a foreign language), follow the trends in language. The main feature of any successful teacher is his / her personality – interesting and attractive, determined and confident, optimistic and enthusiastic person with many creative ideas.

FOREIGN LANGUAGE TEACHING BASED ON COGNITIVE-COMMUNICATIVE APPROACH.

The intensification of international relations of our country has given impetus to the training of qualified specialists capable of foreign language communication. That causes the wide usage of cognitive-communicative approach, aimed at making communicative methods more dynamic and effective.

Psychologist L. Vygotsky came to the conclusion that all the learning «revolves around the two processes: awareness and mastery» [21]. A foreign language in that sense is no exception. The two sides of the foreign language teaching are inseparable and reflect the unity of equally important functions inherent in the human language [21]. Those two sides of teaching a language (gaining knowledge about the language and gaining knowledge of the language itself) in the methodology of foreign languages teaching are nowadays perceived as equally important processes and serve to form an adequate understanding of the linguistic phenomenon, as well as the development of skills to use this phenomenon in real communication. Therefore, the cognitive-communicative approach is considered as the leading approach to teaching foreign languages in modern conditions [22].

The appearance of both communicative and cognitive approaches is due to

the humanistic direction in linguistics, psychology and didactics, they are widely used both apart (separately) and simultaneously (jointly).

The cognitive approach is a theory of foreign language learning developed on the basis of cognitive psychology. In its turn cognitivism means that the study of a linguistic phenomenon must be based on mental processes and actions that underlie the understanding and use of this phenomenon in speech [23].

The problem of the cognitive approach to learning was studied by R. Atkinson, N. Bagramova, T. Balykhin, G. Barabanov, I. Batsenko, V. Belyanin, I. Bim, M. Borodulin, V. Demyankov, G. Elizarova, I. Ignatov, O. Leontiev, S. Nikolaev, I. Proskurkina, T. Samosenkova, A. Schepilova, S. Shatilov, T. Shevchenko, Yu. Sitnov, N. Talizina, K. Vinogradov, I. Zimnya, S. Zontov, and others.

I. Kolesnikova identifies the following levels of cognition:

- the level of the rule (implementation of speech actions according to the rule);
- the level of meaning (awareness and understanding of the meaning of lexical units being studied);
- the level of performing the speech activity (how the statement is constructed, where it starts, what it ends with, what arguments are brought;
- social level, i.e. awareness of the function of statement (request, advice, objection, etc.);
- culturological level (awareness of the extent to which the reported information corresponds to the cultural norms of native speakers);
- cognitive style of student's work (students' awareness of how they learn, what techniques they use, assessment of their effectiveness, as well as self-assessment of language proficiency [23, p. 198].

The cognitive approach to the language study is based on a person's significant role in the formation of linguistic meanings as to a bearer of certain experience and knowledge. The cognitive approach content is determined by the learning process implying to implement such objectives as perception (cognition), processing, acquisition, storage, structuring, logical thinking, imagination, application.

The communicative approach is considered to be the overall and reflecting the foreign language specifics. It presupposes teaching a foreign language as teaching the communicative activity, involves the study of the cognitive activity of the subjects of learning, as well as the issues of the students' knowledge system formation; all that is supplemented by growing attention to student's

personality [24].

The main positions of communicative linguistics (N. Arutyunova, F. Batsevich, J. Habermas, G. Kolshansky, G. Leech, T. Vinokur) in a generalized form can be represented by the following:

- in the process of communication, as a special type of human activity aimed at establishing and maintaining communication and used to transmit information between people, the two parties interact – linguistic and social, since any statement created in a particular communicative situation «has a fairly broad background of the previous conditions» affecting its organization [25];

- the language is used regarding the situation of communication and the impact on the verbal strategy of the producer / recipient, taking into account the pragmatic effect, excluding the possibility of the existence of isolated statements created outside the communicative context;

- the unit of communication (accordingly, learning) is a certain kind of actions or speech acts: statements, requests, questions, apologies, etc.

The communicative approach implies the development of the four types of speech activities: listening, reading, speaking and writing, while the students do not need to understand every word, but grasp the required information. The essence of the communicative approach is a strategy of creating psychological and speech environment, initiating communication, conscious comprehension of the material, as well as awareness of the requirements for the effective communication. That aims at the implementation of the basic functions of communication: cognitive, valuable-orientational, regulatory, etc.

The communicative directive in teaching foreign languages is characterized by increasing attention to the student's personality. The process of mastering a foreign language, in accordance with both cognitive psychology and cognitive approach turns foreign language learning into a conscious learning process, in which at any stage of work the students' mental abilities should be involved [26, p. 223].

The communicative approach is the integrated use of linguistic and non-linguistic means for the purpose of communication in specific social everyday situations, the ability to navigate in a communicative situation [27. p. 54-60]. The main criteria of the communicative approach include:

- the ability to appropriately use the means of the foreign language in the practice of live communication;
- the ability to give convincing arguments during the conversation;
- the ability to navigate in a communicative situation, it is communicatively

justified to select verbal and non-verbal means and methods for the formulation of thoughts, feelings in various spheres of communication;

- the ability to establish and maintain the contact with the interlocutor, change the strategy, speech behavior depending on the communicative situation;

- experience of personal responsibility for their own communicative behavior, exactingness to their speech.

The cognitive aspect should be included in the communicative one and be subordinated to it, but at the same time it should be applied as required: where it is necessary to find any analogies that facilitate the assimilation, or, conversely, to identify the differences in order to avoid assimilation. The first-word-position of the concept «cognitive» in the title of the approach is explained by its historical appearance primacy and the bases of personal and individual characteristics of the trainees for the choice of methodological means and training approach.

Thus, the exercises should include questions and tasks for the development of attention, memory, thinking, logic, problematic and creative tasks, activating students' mental and emotional activity.

The cognitive-communicative approach is understood as such organization of the educational process, the basis of which is students' communicative interaction, which provides the participation of each of them as an object and subject of cognitive activity. That is, the processes of forming an adequate understanding of speech phenomena and skills and the ability to apply them in real communication. At the heart of this approach is the principle of consciousness in the process of mastering foreign language skills and abilities, including grammar.

The problem of using the cognitive-communicative approach in foreign language teaching has been studied by many domestic and foreign scholars (G. Barabanova, I. Bim, I. Borodulin, L. Bosova, A. Chamot, O. Cherpak, I. Ignatova, A. Jones, S. Nikolaeva, J. Proskurkina, T. Samosenkova, A. Schepilova, S. Shatilov, Y. Sitnov, S. Zontova, I. Zymnya, etc.).

Teaching a foreign language based on cognitive-communicative technologies is one of the most dynamically developing areas of the methodology. Cognitive-communicative technologies are one of the most effective means of teaching a foreign language, and many methods and techniques for the development of students' speech skills are used when working with traditional means. This approach aims to develop the main types of speech activity (reading, writing, listening and speaking) under the

conditions of modelling the situations of real professional communication in a foreign language; it stimulates students' speech and mental activity. The cognitive-communicative approach also involves solving practical tasks that are appropriate in professional activities, those covering students' interests and needs and reflecting the «system of communicators' relationships» [28, c. 43].

The leading role in the implementing of the cognitive-communicative approach is played by the communicative principle, being absolutely necessary as the framework of teaching a foreign language, since it is based on the cognitive skills already acquired when a student masters his native language, which, in its turn, greatly facilitates the process of mastering a foreign language.

One of the leading notions of the cognitive-communicative approach is the concept, which in modern linguistics is considered by the scientists as:

- a mental formation being able to replace a certain set of identical objects in the process of thinking [29];
- a means of interpreting the «mental resources» of human consciousness [30];
- «mental essences», semantic formations, which are characterized by a certain linguistic and cultural specificity [31].

The main feature of the cognitive-communicative approach is the withdrawal of the purely imitative and reproductive types of exercises and the emphasis on cognitive exercises and tasks. The cognitive-communicative approach to teaching a foreign language entails student's activity, the formation of which is one of the goals of learning, which arises as a result of the interaction of cognition and the object within the problem situation.

The constituents of the cognitive-communicative approach are the categories of intercultural communication – national (ethnic) culture, native language, communicative stereotype, cultural-linguistic stereotype, language habits, as well as the categories of language code organization (text, discourse, types of texts, textual (discursive) information, context, speech genre, message, subtext, etc.) [32].

To achieve the goals and objectives on the formation of communication skills within the framework of the communicative-cognitive approach, it is necessary to use a special set of exercises. Thus, the sequence of the tasks aimed at improving receptive and reproductive-productive skills and abilities may be as follows:

- firstly, the language exercises are offered to observe and perceive a group

of sentences;

- restoration of logical and semantic links of microtext;
- speech and communicative tasks, the purpose of which is to reproduce the text and produce one's own oral or written utterance [33].

The cognitive-communicative approach in the process of teaching a foreign language requires the creation of an image of a foreign language word. The image of a word formed in memory is of cognitive (mental) nature [34. p. 84]. Thus, the main content of teaching foreign intercultural communication, in accordance with the cognitive-communicative approach, is determined by the corresponding components, including discursive and textual material, speech and language material, linguistic, social and cultural knowledge of foreign languages. Without the acquaintance with the components of the cognitive base of a nationwide language type, it is impossible to implement intercultural communication.

Working in groups is one of the effective types of activity while using the cognitive-communicative approach implementation at foreign language lessons. That helps encourage students to effectively perceive and process information, express opinions through acquired foreign language knowledge, organize communication between the participants and create an opportunity to realize student's creative potential.

The effectiveness of the cognitive-communicative approach for improving the reading skills is provided by a set of exercises that take into account students' individual and personal characteristics and cognitive styles.

An important place is given to work with authentic foreign language texts, in particular texts from the press which contribute to the assimilation of language units, as well as to the acquaintance with socio-cultural aspects.

Thematically oriented selection of texts is of great importance, since it allows the students to get acquainted with thematic vocabulary and learn about innovations in the field of their activity which arouses the interest and motivates them to work.

Based on G. Barabanova research, professionally oriented learning of reading includes the following stages:

- 1) pre-textual introduction of language material, the communicative task of which is the formation of thematic terminological minimum;
- 2) independent reading of an authentic educational text and classroom reading of the text, accompanied by accomplishing of a series of post-text exercises; communicative task (semantic perception of what is read);
- 3) work on the functional and compositional structure of the text, the

communicative task of which is deep understanding of what is read;

4) discussion in pairs, groups or microgroups of the material read using active, interactive and creative teaching methods (discussion method, project methodology, role and business games method, brainstorming and case method) for checking the results of learning the material [38].

The skills of mature reading of the foreign texts can be developed at the initial stage of learning a foreign language in a non-linguistic university using the cognitive-communicative technique based on a psychocognitive model of decoding information on a top-down basis from a higher level (background knowledge, reader's expectations) to the recognition of lexical and grammatical forms. There exist five key concepts that characterize the cognitive approach to teach reading in general: interactivity, a set of reading strategies, schemes, semantic text processing, metacognitive awareness [37, p. 95].

Thus, the cognitive-communicative approach to teaching foreign languages theoretically substantiates the communicative methodology of teaching them; enables the determining of methodological issues related to the selection, organization, sequence of language and speech material studying, the methods of its training and presenting, whereas the students' communicative needs and educational conditions have to be taken into account.

The scientific and theoretical bases of the cognitive-communicative approach to learning the language in general and professional language in particular can be hierarchically organized into a system of linguistic ideas, formed in the individual's psyche, can be considered as individual's linguistic consciousness, while the latter, according to V. Krasnykh, has a linguistic nature, manifests itself in the language.

To achieve the educational tasks according to the cognitive-communicative approach, special exercises are recommended, helping to achieve the required level of automatism in the application of the foreign language knowledge, which makes it possible to reduce the functional dependence of lexical skills on the cognitive processes and allows to develop the cognitive communication.

While using the cognitive-communicative approach, the conscious assimilation of linguistic, country-specific and cultural-aesthetic knowledge is provided. That helps to develop and satisfy the cognitive interests and needs of student's evolving personality studying a foreign language at the minimum necessary level.

The authors of the concept of cognitive and communicative methods M. Pentilyuk, O. Goroshkina, A. Nikitina draw attention to the need of the implementation of the cognitive-communicative approach, emphasizing the

accentuation on «the purpose of language education from the formation of linguistic competence to the communicative one, which is the main goal of language education in Ukraine» [35; 36]. That will strengthen the practical orientation of language acquisition and promote the formation of skills to use the language in specific situations, which are based on different types of speech activity.

The communicative-cognitive approach is implemented within the framework of foreign language teaching due to its undeniable effectiveness; it is based on the principles of cognitive (conscious) and communicative (speech-thinking) approaches. This approach assumes a mutually conditioned direction of learning, in which there is a deliberate fixation and systematization of language knowledge and the formation of valuable-semantic attitudes when using different language forms and means in the process of real communication. The communicative orientation of training is directly related to the study of the rules and features of specific language forms usage, depending on the communicative situation, which involves the sense of language formation and awareness of its adequate use for expressing mental activity [38].

The usage of the cognitive-communicative approach corresponds to the basic principle of interactivity of learning, as it provides students' organization of educational and speech interaction as a sequence of interactive exercises in professionally significant contexts and situations. The teacher's task is to provide the appropriate classroom context by constantly creating situations of professional communication, encouraging students to actively participate in the dialogues, to support their initiative and develop the skills of interactive learning.

At the core of the cognition and, accordingly, at the heart of the cognitive-communicative approach there stands individual's activity. The cognitive approach to learning is realized when the subject-object relations are replaced by subject-object interaction, i.e. the student is an active participant in the learning process, but not the object of the teaching activities. While using cognitive approach, the person being taught is the center of educational process, a thinking person who actively processes information [39, p. 65].

To provide studying of the practically and professionally oriented language at the institution of higher education it is advisable to give preference to the use of professional texts. Those make it possible to develop students' skills in the culture of professional communication and the use of literary language norms in professional communication.

Communicativeness involves the use of communicative situations in the classroom, which model real professional communication, and the

dialogization of the educational process.

Among the most appropriate criteria in selecting educational material are the following:

- taking into account the professional needs;
- taking into account the specifics of the language learning environment,
- as well as the professional value of texts and the frequency of their saturation with specialty terms; selection of the most used and frequent in professional language terms that are difficult to learn in a particular speech environment [40, c. 267].

It is especially advisable to use authentic material in teaching listening, as it significantly facilitates the perception of language, develops students' cognitive activity, deepens the knowledge of modern language units and significantly increases the motivation for learning a foreign language.

The impetus for motivation is problem-solving and communicative orientation of educational tasks, which turn the language learning into a research, experimental process of language discovery activating student's mental and creative abilities. The problem is not based on the transfer of ready-made information, but on the acquiring by the students of certain knowledge and skills through theoretical and practical problems [37]. They are realized by the student and transformed into problem situations, which determine the interest in mastering a foreign language. In turn, the interest stimulates intellectual activity, which is seen as willingness to learn the language according to individual's inner motivation.

Pedagogical technologies take into account many factors that have an impact on the learning process. Regarding this teacher's role in that process is changing, he / she is expected to be a manager who controls the students' activities development.

The need for a teacher to master all the means of teaching methods increases the role of pedagogical technologies in achieving high quality education. The following learning technologies are presented in the scientific literature: the technology of student-oriented learning, game technologies, active teaching methods, problem-based learning.

CONCLUSIONS.

The cognitive-communicative approach in teaching a foreign language meets modern requirements for optimizing the process of foreign language teaching in non-linguistic universities, initiates the formation of multicultural

linguistic personality, development and improvement of linguistic and conceptual outlook.

Foreign language teaching in higher school has been intensified through implementation of various teaching approaches. Thus, the cognitive approach consists in focusing on the intuitive mastery of language and assumes students' awareness, understanding of the language units and the formation of the ability to explain the choice and use of such units in the process of communication. In its turn, the communicative approach consists in the integrated use of linguistic and non linguistic means for the purpose of communication in specific social-everyday situations, the ability to navigate in a communication situation. The need to apply the cognitive-communicative approach in teaching foreign languages stemmed from modern demands for the organization of the educational process in accordance with the students' mental characteristics and cognitive interests, to the advancement of their adequate understanding of the language system and the ability to communicate in the foreign environment.

REFERENCES:

- [1] Artyushyna, M. V., Kotykova, O. M., Romanova, H. M. (2007). *Psykholoho-pedahohichni aspekty realizatsiyi suchasnykh metodiv navchannya u vyschchii shkoli* [Psychological and pedagogical aspects of the implementation of modern teaching methods in higher education]. M. V. Artyushyna (red). Kyiv : KNEU.
- [2] Rebrin, Yu. I. (2004). *Upravleniye kachestvom* [Quality control]. Taganrog : Izdatel'stvo TRTU.
- [3] Leont'yev, A. N. (1975). *Deyatel'nost'. Soznaniye. Lichnost'* [Activity. Consciousness. Personality]. M. : Politizdat.
- [4] Semichenko V. A. (2004). *Problemy motivatsii povedeniya i deyatel'nosti cheloveka. Modul'nyy kurs psikhologii. Modul' «Napravlennost'»* [Problems of motivation of human behavior and activity. Modular psychology course. Module «Directivity»]. K. : Millenium.
- [5] Kovalenko, Ye. E. (2003). *Metodika professional'nogo obucheniya* : [uchebnik dlya inzhenerov-pedagogov, prepodavateley spets. distsipliny sistemy professional'no-tekhnicheskogo i vysshego obrazovaniya] [Methods of vocational training : [textbook for engineers, teachers, teachers of special disciplines of the vocational and higher education system]. Kh. : ChP «Shtrikh».
- [6] Il'in, Ye. P. (2000). *Motivatsiya i motivy* [Motivation and motives.]. SPb : Izdatel'stvo «Piter».
- [7] Pidhorodets'ka V. M. *Problema formuvannya motyvatsiyi navchal'noyi diyal'nosti studentiv* (2007). [Elektronnyy tekst] [The problem of forming the motivation of students' learning activities (2007). [Electronic text]. Rezhym dostupu : [rusnauka.com/11_NPRT_2007/Pedagogica/22405....](http://rusnauka.com/11_NPRT_2007/Pedagogica/22405...)
- [8] Rubinshteyn, S. L. (2004). *Osnovy obshchey psikhologii* [Fundamentals of General Psychology]. SPb. : Piter.
- [9] Podlasy, I. P. (1999). *Pedagogika. Novyy kurs* [Pedagogy. New course]. M. : Gumanitarnyy izd. tsentr VLADOS. Kn. 1: Obshchiye osnovy. Protseess obucheniya.
- [10] Markova, A. K., Matis, T. A. & Orlova A. B. (1960). *Formirovaniye motivatsii ucheniya : kniga dlya uchitelya* [Formation of motivation for learning : a book for the teacher]. M. : Prosveshcheniye.
- [11] Leont'yev, A. N. (1966). *Potrebnosti, motivy i soznaniye. Motiv i soznaniye v povedenii cheloveka* [Needs, motives and consciousness. Motives and consciousness in human

- behavior]. M. : Izd-tvo : XVIII mezhdunarodnyy psikhologicheskiiy kongress.
- [12] Pedagogicheskaya entsiklopediya : v 4-kh tomakh [Pedagogical encyclopedia : in 4 volumes]. (1965). I. A. Kairov (gl. red). Moskva : «Sovetskaya entsiklopediya». T. 2.
- [13] Zimnyaya, I. A. (2004). Pedagogicheskaya psikhologiya [Pedagogical psychology]. Moskva.
- [14] Honcharenko, S. U. (hl. red.). Ukrayins'kyy pedahohichnyy slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv : Lybid'.
- [15] Michael Rost. Generating Student Motivation. Michael Rost Series Editor of World View [Electronic resource] // www.longman.com/worldview.
- [16] Ryan, R., Deci, E. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations : *Classic Definitions and New Directions. Contemporary Educational Psychology*, № 25, P. 54-67.
- [17] Aristova, N. O. (2015). Formuvannya motyvatsiyi vyvchennya inozemnoyi movy u studentiv vyshchyykh navchal'nykh zakladiv: monohrafiya [Formation of motivation to learn a foreign language in students of higher educational institutions : monograph]. K. : TOV «HLIFMEDIYA».
- [18] Babansky, Yu. K. (1988). Pedahohyka [Pedagogy]. M. : Prosveshchentye.
- [19] Levchenko T. I. (1995). Sovremennyye didakticheskiye kontseptsii v obrazovanii [Modern didactic concepts in education]. K. : MAUP.
- [20] Koval', O. Yu. (2019). Zasoby pidvyshchennya motyvatsiyi v protsesi vyvchennya inozemnoyi movy. Psykholoho-pedahohichni problemy sotsializatsiyi osobystosti v suchasnykh umovakh [Means of increasing the motivation in the process of learning a foreign language] : materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, K., 1 berezhnya 2019 r. *Tavriys'kyy natsional'nyy universytet imeni V. I. Vernads'koho*, 2019. Pp. 40-42.
- [21] Vygot'skiy, L. S. (2005). Psikhologiya razvitiya cheloveka [Psychology of human development]. M. : Izd-vo Smysl; Izd vo Eksmo.
- [22] Barabanshchikov, V. A. (2012). Kommunikativnyy podkhod k issledovaniyu kognitivnykh protsessov [The communicative approach to the study of cognitive processes]. Vilucheno z: www.inpsycho.ru/info/resursy/biblioteka/stati-prepodavatelej
- [23] Kolesnikova, I. & Dolgina, O. (2008). Anglo-russkiy terminologicheskiiy spravochnik po metodike prepodavaniya inostrannykh yazykov [English-Russian terminological reference book on methods of teaching foreign languages]. SPb. : Rus.-Balt. inform. tsentr BLITS.
- [24] Bim, I. L. (2005). Modernizatsiya struktury i soderzhaniya shkol'nogo yazykovogo obrazovaniya [Modernization of the structure and content of school language education]. *Inostrannyye yazyki v shkole*, (8), 2-6.
- [25] Kolshanskiy, G. V. (1985). Lingvokommunikativnyye aspekty rechevogo obshcheniya [Linguo-communicative aspects of speech communication]. *Inostrannyye yazyki v shkole*, (1), 10-14.
- [26] Stoyko, S. V. (2011). Realizatsiya komunikativnoho pidkhodu v navchanni inozemnykh mov [Implementation of a communicative approach in foreign language teaching]. *Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu. Chernihiv* : CHDPU, (85), 223.
- [27] Izarenkov, D. I. (1990). Bazyisnyye sostavlyayushchiye kommunikativnoy kompetentsii i ikh formirovaniye na prodvinutom etape obucheniya studentov-nefilologov [The basic components of communicative competence and their formation at the advanced stage of teaching non-philological students]. *Russkiy yazyk za rubezhom*, (4), 54-60.
- [28] Korostev, V. S., Passov, Ye. I. & Kuzovlev, V. P. (1987). Printsipy sozdaniya sistemy kommunikativnoho obucheniya inoyazychnoy kul'ture [The principles of creating a system of communicative education in foreign language culture]. *Inostrannyye yazyki v shkole*, (2), 43-44.
- [29] Askol'dov, C. A. (1997). Kontsept i slovo. Russkaya slovesnost'. Ot teorii slovesnosti k strukture teksta [antologiya] [Concept and word. Russian literature. From the theory of literature to the structure of the text [anthology]. M. : Academia.
- [30] Kubryakova, Ye. S., Dem'yanov, V. Z., Pankrats, Yu. G. & Luzina, L. G. (1997). Kratkiy slovar kognitivnykh terminov [A Brief Dictionary of Cognitive Terms]. Ye. S. Kubryakova (red.) M. : Filol. f-t MGU im. M. V. Lomonosova.
- [31] Maslova, V. A. (2007). Vvedeniye v kognitivnuyu lingvistiku : ucheb. posobiye [Introduction to cognitive linguistics: textbook]. 3-ye izd., ispr. M. : Flinta : Nauka.
- [32] Batsevych, F. S. (2004). Osnovy komunikativnoy linhvistyky [Fundamentals of communicative linguistics]. K. : Vydavnychyy tsentr «Akademiya».

- [33] Mayboroda, S. V. (2016). Kommunikativno-kognitivnyy podkhod v obuchenii svyaznoy rechi inostrannykh studentov-medikov [The communicative-cognitive approach in teaching foreign medical students the coherent speech]. *Pedagogika vysshey shkoly*, (1), 66-68.
- [34] Leont'yev, A. A. (1997). Osnovy psikholingvistiki [Fundamentals of Psycholinguistics]. M. : Smysl.
- [35] Pentylyuk, M., Horoshkina, O. & Nikitina A. (2006). Kontseptual'ni zasady komunikativnoyi metodyky navchannya ukrayins'koyi movy [Conceptual principles of communicative methods of teaching Ukrainian language]. *Ukrayins'ka mova i literatura v shkoli*, (1), 15-20.
- [36] Pentylyuk, M., Horoshkina, O. & Nikitina, A. (2004). Kontseptsiya kohnitivnoyi metodyky navchannya ukrayins'koyi movy [The concept of cognitive methods of teaching Ukrainian language]. *Dyvoslovo*, (8), 5-9.
- [37] Barabanova, H. V. (2005). Metodyka navchannya profesiyno-oriyentovanoho chytannya v nemovnomu VNZ : [monohrafiya] [Methods of teaching professionally-oriented reading in non-linguistic university : [monograph]. K. : INKOS.
- [38] Shchepilova, A. V. (2003). Kognitivnyy printsip v obuchenii vtoromu inostrannomu yazyku : k voprosu o teoreticheskomo obosnovanii [The cognitive principle in teaching the second foreign language : to the question of theoretical justification]. *Inostrannyye yazyki v shkole*, (2), 4-12.
- [39] Anderson, R. C. & Ausubel, D. P. (1965). Readings in the psychology of cognition. Holt, Rinehart and Winston. Original from the University of Michigan Digitized Jun, 13, 2006. P. 690.
- [40] Kuznetsova, L. V. (2019). K voprosu o roli sotsiokul'turnykh usloviy v formovanii motivatsii uchashchikhsya k izucheniyu vtorogo inostrannogo yazyka [On the question of the role of socio-cultural conditions in the formation of students' motivation to learn the second foreign language].

Inna Feltsan¹

CLIL AS A COMPLEX TECHNOLOGY FOR ACHIEVING MULTI-TARGET RESULTS IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING

ABSTRACT:

Modern realia of education withstand the necessity to reform methodology of foreign language teaching and develop knowledge and skills required under current circumstances. Integration is an approach applied at many fields which enables creation of mental schemes of interrelated notions and expands the total set of a possible use. For many, foreign language (FL) is being regarded as an instrument to act in other fields, usually not related to language itself. Diversified informational background creates chaos of ideas and facts for a person, so educational technologies must include methods to teach critical thinking, analyzation, comparison, decision taking etc. Purpose of the article is to discuss the effectiveness of CLIL and its relation to the needs of a modern society. Practical skills are among primary results of the technology which is aimed at creating pretexts for communication. Beside the development of a higher-level notions like personal independence, critical thinking, interaction of minds, concepts and fields, CLIL augments development of speech, listening, verbal and non-verbal communication, grammar accuracy, translation efficiency. The findings have proven that content and language integrated learning has a complex character and helps accumulate larger experience as it makes student a leader of the process responsible for own outcomes (the same philosophy promoted at M. Montessori training-centers); it activates theory, creates space for self-development and self-management, promotes independence at learning and work consequently. To understand current state of functioning and issues debated in modern practice, it seemed reasonable to address the methods of theoretical analysis, observation, study of practical experience and pedagogical feedback.

INTRODUCTION.

Learning the latest findings in the domain of foreign language (FL) teaching, it is possible to conclude that the center-part of its attention is paid to the development of learning practice to the limits which boost the perception of new knowledge and maximize experience of communication to the amount which is enough to feel comfortable in a new environment; methods and technologies are expected to be efficient and operative, relate with social

¹ Ph.D. in Pedagogy, Senior lecturer at the Department of English Language, Literature and Teaching Methods
Mukachevo State University, UKRAINE

environment and needs, educate mind and soul.

Feedback from teachers who have had difficulties in L2 classrooms reveals the necessity for new methods that could appeal to learners from different cultural and linguistic backgrounds, which can help learners transfer knowledge into skills, increase students' motivation to learning and expands matrix of language use beyond the limits of grammar accuracy and collecting lexical data.

Another important reason for methodological upgrade at FL classes is migration realia which have formed a number of multi-cultural groups at institutions, where one-way instruction is no longer possible. Modern pedagogical practice is at the stage of testing advanced methods and technologies of foreign language teaching, taking into account practices that have already absorbed positive experience of the past and can be adapted to educational requirements of the 21st century. A close attention of scientists is paid to the methods which can shape not only skills but also develop thinking and affect all areas of life. It is important to develop and popularize educational mobility and multidisciplinary approach at study, that can be achieved with technologies of content integration and relevance between educational materials.

From these perspectives, the purpose of the article is to investigate one of the leading technologies entering modern education process – content-based, integrated learning (CLIL), its most prominent methods which meet goals and objectives of a modern foreign language education.

Research methodology included theoretical analysis – to understand how well the concept of language integrated learning has been learned, what are the issues that seem the most problematic in the field; observation – to realize effectiveness of the technology, advantages and disadvantages of using CLIL in classes with different natives; expert evaluation and study of pedagogical feedback – to form objective and independent attitude, understand perspectives of further research.

POPULAR DISCUSSIONS IN THE FIELD OF CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING.

Analyzing statements of the leading academic platforms, like Cambridge University Press and British Council, Content-Based Instruction (CBI) is considered an approach to second language teaching in which learning process is organized around the content or information rather than syllabus,

accompanied by the idea of using objects, pictures, audiovisual presentations, it is associated with a natural way of improving language proficiency and teaching to bilingual students [1].

Along the period of its practice, Content and Language Integrated Learning has become the umbrella term describing learning of a different-content subjects (such as physics or geography) through the medium of a foreign language. Among the widely circulated names for the technology, one may track “content-based instruction”, “English across the curriculum” or “bilingual education” [2].

There is a number of issues related to CLIL problematics which have been analyzed by practitioners around the world. Within technology there’s a wide field of research: on the programs shaped in accordance with key principles of CLIL (Curriculum development for Content and Language Integrated Learning (CLIL CD)); qualification of teachers who could apply CLIL-approach at work and need a specific methodological skills’ training (The European Framework for CLIL Teacher Education, CLIL Go); prospects for the technology beyond English language (Content and Language integrated learning through languages other than English (CLIL Start)), etc. [3].

The term CLIL has a long history and was defined in 1994, later launched by UNICOM (1996) as the most promising and beneficial approach of the time. In the reports of European Commission, the technology has appeared as “content-based instruction”, “language supported subject learning”, “immersion”, “teaching subjects through a foreign language”, and “bilingual/plurilingual education” [4]. It was recognized relevant to the linguistic requirements of European Union (Conference of Barcelona, 2002) and considered an alternative of traditional technologies [5].

The study of scientific literature revealed two major problematic issues related to the technology and discussed by pedagogues: readiness of a teacher and student to act through CLIL; variation of methods applicable to this technology. It is important to understand which factors can intervene the effectiveness of CLIL and psychological adaptation to the technology. Its specific character voices the issues of “identity negotiation” in terms of “intrapersonal” and “interpersonal dialogues”, it raises problematics of self-discovery and “emotional” training, peer work and mentorship [6; 7].

Pedagogical readiness to use CLIL is important part of a study, as many teachers claim difficulties to identify their role. Traditional technology entrusts them with authority that dictates responsibilities for both sides – teacher as an informant and student as a performer. At CLIL this model is often lost, and main

source of information is now a student, who analyses and delivers information to the group. It is possible to see the correlation between CLIL and prominent technologies of the past, Montessori training-centers, the philosophy of which was to create space for personal reflection.

THE TECHNOLOGY OF CLIL AT WORK.

A passion and interest for studied material are among indispensable supporters of CLIL which brings motivation to students and imposes extra responsibility on teacher who this time must develop knowledge in fields other than foreign language to be able to support the new material with own commentaries and suggestions. One of the most critical competences that a 21st century teacher needs to demonstrate is Teaching engineering, which requires adjusting facts of modern realia to classroom methodology, it's about knowledge of a variety of instructional strategies and flexibility to modify them to the needs of a group, CLIL teachers are subject-matter experts [2]. It is possible to conclude about psychological and pedagogical readiness of a teacher to hold lesson through content and language integrated learning. Willingness to accept change may affect teachers' perception of CLIL; being non-native speakers some of them must be ready to improve language skills, deal with language anxiety due to lower levels of language proficiency or non-native status, develop positive self-concept in English, emotional intelligence, learning through motivational synergy and language awareness [8].

For the moment, there are two functional vectors of CLIL technology – discipline-oriented study, which uses foreign language as a medium for teaching subjects other than language, mostly used at international classes with different natives, and language-oriented vector, where FL competence is a priority that requires pretexts for communication of different kind.

Content as a center-part in CLIL requires multidisciplinary competence of a teacher, informational in particular, who needs to feel social tendencies, topical issues of the time, promising fields for discussion, can bring them at class in a way that responds educational prerogatives and will not violate pedagogical principles; it is now more important to find pretext for discussion and this way motivate students for multi-task activity in order to get the best effects and results.

Interdisciplinary teaching needs professional upgrade to learn act under the condition of personal independence of a student, their creative freedom, and responsibility for the results. Current discussions are about dependence of

native culture, perception ability and self-presentation skills, that influence intensity of interaction and self-expression, determines readiness for academic independence [9]. Most methods used in CLIL assume that student will have to share personal conclusion and attitudes, which may happen a real challenge for natives from authoritative or communal culture types, with the tendencies for group-decision taking and reliance on the opinion of the leader. Therefore, many issues of CLIL relate to cross-cultural and psychological competences of a teacher who needs to deal with obstacles when teaching to international classes.

Having broader senses, CLIL takes functions of a philosophic strategy (CLIL-strategy) and expands further than one-lesson activity or one-lesson instrument, it has a long-term learning character around EU countries and dictates a specific teaching engineering, methodological design and style. Among the latest, up-to-date CLIL methods that involve students in a true-to-life interesting activities one can mention projects of different types (problem-solving, task-based, collecting data, analyzing and reporting), questionnaires, and even mental mapping. All these are an excellent way to integrate into foreign language and develop skills through stages of creation and presentation.

Thus, psychological satisfaction adds to the advantages of using CLIL. Being dived into the process of collecting and analyzing information, person starts to use language subconsciously, rushing for facts, data, and references, processes much more data than usually, develops critical thinking, which by no means belong to the meta targets of a modern education. According to Facione, critical thinkers demonstrate affective dispositions, such as honesty, open-mindedness, and flexibility, and a set of cognitive skills, comprised of "interpretation, analysis, evaluation, inference, explanation, and self-regulation" [10]. To meet the needs of modern foreign language education, teaching practice designs new or adjusts the already existing methods like research, experiment, creation, collecting data, project and associations to the philosophy of content and language integrated learning.

It is necessary to admit that for many students FL is not a primary target but a helpful tool which makes their socialization more comfortable and beneficial. Strong positive motivation stays among the challenges that many teachers face when teaching foreign language, whereas content and language integrated learning helps switch attention from language itself onto information which is received and delivered in foreign language, and this way avoid routine and boredom. Under this technology language takes over its primary deep sense –

being an instrument for communicating ideas, attitudes, opinions, intentions etc. To the personal benefits a student gets when being educated with CLIL are: development of prognostic and pragmatic skills, self-management and self-presentation, self-control and assessment, subject-related knowledge, content-expert and influencer skills.

It is predictable that teacher, in this context, takes functions of an advisor who manages process without giving direct instructions, declares expected results which must seem reasonable to the students and be life-oriented. In CLIL both factual and abstract outcomes are achieved indirectly, intuitively. Inductive strategies begin with exploratory activities and lead to a student's exploration of a concept, investigation and generalization. Inductive character of learning shifts attention from accepting facts to making decisions, conclusions, forming individual attitudes. It also activates processes of comparison, classification, analogy for making generalizations.

It is possible to conclude that indirect teaching and induction have many advantages one gets when being trained this way, it develops different types of behavior, verbal and non-verbal communication as an integral part of language competence. These behaviors cannot be learned by memorizing, instead, they must be constructed by learner's own attempts to use personal experiences. According to behaviorists, learning is dependent on a person's interactions with their external environment. As people experience consequences from their interactions with the environment, they modify their behaviors in reaction to those consequences [11].

Consequently, CLIL integrates into a new type of a lesson – the so called “inquiry lessons” where discovery, open-ended ideas take the center-part. It is a new creative way of seeking knowledge, through making hypotheses, collecting data, brainstorm solutions, formulating questions, investigating and interpreting, discussing, reflecting, where students work independently or cooperatively solving problems, challenging themselves, thinking out loud about concepts [12]. CLIL creates space for the use of a large-group and small-group discussions, so we may suppose therapeutic effect of the technology, which is very important if we consider social and humanitarian crises around the world.

There's no specific recommendation on how many students must be in one room – content and language integrated learning is well applicable for one-student lesson as well as many participants. Organization of classroom activity may be done via *small and large groups*, in the form of *cooperative learning* that promotes interpersonal communication, team work with specific

instructional tasks, mutual help and support and *independent* performance, *simulation* that suggests modeling of a real-life environment with assumed roles, choices and consequences, and applying different methods. In particular, method of a *survey project* brings various linguistic and academic benefits to students – they learn to design and administer effective research, read more than usual and learn more vocabulary than if they learned one specific topic. Rather than relying on generic textbook activities, which learners might find contrived, *questionnaire project* is based on a relevant local context and brings a motivating dimension of reality to the classroom environment, encourages students to put their heads together and work actively to accomplish a meaningful goal, by the end of the activity all four skills will have been utilized as the teacher and students transform a classroom assignment into a real-world communicative activity [13].

The latest research on how learners acquire vocabulary demonstrate that students can develop their vocabulary proficiency by not just learning the definitions of words, but also by *making connections* between words and develop awareness of contextual character of English vocabulary [14].

Discussing methods appropriate for CLIL it is critical to mention *mind mapping*, often referred to as a Science of Orientation. There are two types of mental maps – the first is based on personal experience, while second is formed from references to maps we've been shared before. Every person has one's own mental maps that have appeared as a reflection of experience and describe relationships, territories, environment, events etc. The average person has large and small mental maps to tell about their countries, towns, states, and personal environments like house or kitchen. Every time you are asked How to get somewhere or What a place looks like, you use mental map subconsciously. As mentioned before, mental maps can be created for places you've never been to. Books, social media, news reports and movies can depict faraway places lively enough for a person to create their own mental map. Photographs and pictures are often used as the basis for creation of mental maps, famous landscapes and popular places, possibility to share hobbies and demonstrate personal interests in class, internal representation of a place based on memory, visualization which may be used as a tool for memorizing a new vocabulary word [15]. In addition to lexical competence, while students create own maps they address grammatical categorization and group words, form connections between words in a way that makes sense to them and add images to support those ideas [16].

CONCLUSIONS.

Accounting all the above considered it is possible to conclude that content and language integrated learning is a complex technology which appeals to the realia of time. It brings benefits to organization of classroom activity, achievement of multi-target goals, development of skills and mind, expanding personal experience to the limits that show future perspectives of use.

Content integrated approach allows to introduce wider educational context, prepares for interaction, improves overall and specific language competence, develops cross-cultural competence, because now it is possible to study content through different perspectives and different active methods, understand specific target language terminology and develop self-organization and management skills, attitudes and behaviors that might be helpful at work and life.

It is possible to make assumption that teaching engineering today requires a set of flexible, supportive, life and goal-oriented methods that respond to the needs of a changeable social events. Multidisciplinary approach at CLIL favors the transfer of skills from one area of use to another, no matter in what circumstances individual acts. Interrelation principle makes information a key factor for a study process, this way students maximize their learning, receive the chance to track and direct knowledge, realise responsibility for the results and grow interest in what they do.

To maximize the benefits of foreign language teaching it is preferably to address methods of a personal involvement as key tools, allow students to pursue interests, investigate real-life issues, develop understanding and communicate findings, provide learners with authentic experiences and challenge personal analysis, with a teacher as a valued resource, guide who favors independent judgment, critical thinking and problem-solving skills.

Despite a great number of published materials, there's little understanding about the unity of technologies, balance of a traditional and new approach. Usually, teachers use technology fragmentally, which may not be enough to experience the effect and see the results. CLIL is characterized by a long-term prospects, and is a study philosophy which activates diverse methods, some teachers may lack knowledge on how to act under these conditions. It may be presumed that there's need for scientific papers which would help develop content-integrated teaching competence, and give instructions about the pedagogical behavior and functions, non-verbal communication of a teacher when using CLIL, substantiate accents of the process and describe revised and updated multi-target results.

REFERENCES:

- [1] British Council. *Content and Language Integrated Learning*. Retrieved from <https://www.teachingenglish.org.uk/article/content-language-integrated-learning>
- [2] Urmeneta, Cristina. (2019). An Introduction to Content and Language Integrated Learning (CLIL) for Teachers and Teacher Educators. CLIL. Journal of Innovation and Research in Plurilingual and Pluricultural Education. 2. 7. 10.5565/rev/clil.21. DOI:10.5565/rev/clil.21
- [3] European Centre for Modern Languages (n.d.). Content and Language Integrated Learning (CLIL). Retrieved from <https://www.ecml.at/Thematicareas/ContentandLanguageIntegratedLearning/tabid/1625/language/en-GB/Default.aspx>
- [4] Darn, S. (n.d.). Content and Language Integrated Learning (CLIL): A European Overview. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED490775.pdf>
- [5] Muñoz, Carmen. (2007). CLIL: some Thoughts on its Psycholinguistic Principles. Revista española de lingüística aplicada, ISSN 0213-2028, Vol. 1, 2007 (Ejemplar dedicado a: Models and practice in CLIL), pages. 17-26.
- [6] Cross, D. I., & Hong, J. Y. (2012). An ecological examination of teachers' emotions in the school context. *Teaching and Teacher Education*, 28, 957–967. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2012.05.001>
- [7] Lovtskaya, A. (2022). "The psychological experience of integrating content and language": A review. CLIL Journal of Innovation and Research in Plurilingual and Pluricultural Education, 5(1), 81-84. <https://doi.org/10.5565/rev/clil.86>
- [8] Talbot, K. R., Gruber, M.-Th. and Rieko Nishida (2021). *The Psychological Experience of Integrating Content and Language*. Multilingual Matters, 328 pp.
- [9] Chomsky, N. (2006). *Language and Mind*. Cambridge. Third ed.
- [10] Facione, P.A. (1998). *Critical thinking: What it is and why it counts*. Millbrae, CA: California Academic Press. Retrieved from <http://www.insightassessment.com/articles.html>
- [11] Saunders, L., Wong, M.A. *Instruction in Libraries and Information Centers*. Windsor & Downs Press, Urbana, Ill. DOI: <https://doi.org/10.21900/wd.12>.
- [12] Rüttmann, Tiia, Kipper, Hants. (2011). *Teaching Strategies for Direct and Indirect Instruction in Teaching Engineering*. iJEP. Volume 1, Issue 3.
- [13] Kagnarith, C., Theara, C. and Klein, A. (2007). *A Questionnaire Project: Integrating the Four Macro Skills with Critical Thinking*. ENGLISH TEACHING FORUM, 1, 2-9.
- [14] Gómez, M. I., & King, G. (2014). *Using mind mapping as a method to help ESL/EFL students connect vocabulary and concepts in different contexts*. TRILOGÍA. Ciencia, Tecnología y Sociedad, 10, 69–85.
- [15] Rosenberg, Matt (2020). *Mental Maps*. ThoughtCo. Retrieved from [thoughtco.com/mental-map-definition-1434793](https://www.thoughtco.com/mental-map-definition-1434793).
- [16] Mosaidis, E. (2016). *Mind Map It: Aiding ELL Vocabulary Acquisition*. TESOL blog. Retrieved from <http://blog.tesol.org/mind-map-it-aiding-ell-vocabulary-acquisition>

Стратіук Вікторія Русланівна¹

Viktoriia Stratiuk

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА В КОНТЕКСТІ ПОБУДОВИ ПЕРСОНАЛЬНОГО БРЕНДУ

THE SOCIAL AND COMMUNICATIVE POTENTIAL OF SOCIAL MEDIA IN THE CONTEXT OF PERSONAL BRAND DEVELOPMENT

АНОТАЦІЯ:

Розкривається комплексний соціально-комунікативний потенціал соціальних медіа крізь призму питання побудови персонального бренду. Соціальна та соціокомунікативна важливість цього питання визначається наступними аргументами: по-перше, позиціонування і популяризація особи шляхом використання інструментів онлайн-комунікації є процесом побудови персонального бренду; по-друге, персональний бренд може мати суттєвий вплив на формування культури сучасної особистості; по-третє, вплив персональних брендів на масову свідомість не обмежується стандартами журналістської діяльності. Зазначене сукупно демонструє актуальність проблематики сутності соціально-комунікативного потенціалу соціальних медіа в контексті побудови персонального бренду (зокрема, журналіста, політика, HR директора компанії, іншої медійної особи). Автором встановлюється феноменологічний контекст соціальних медіа, як інструментів онлайн-комунікації для побудови персонального бренду. На підставі цього встановлюється, що соціокомунікативний потенціал соціальних медіа у відповідному контексті визначається: їх доступністю (для використання з метою оптимального позиціонування особи в цифровому просторі); широтою аудиторії, яка використовує такі інструменти онлайн-комунікації (наразі веб-платформи об'єднують фактично чверть людства); функціональними можливостями соціальних медіа (зокрема, можливості самопрезентації; спроможність створювати у веб-просторі інформаційний продукт, який може впливати на користувачів Інтернету, консолідує їх навколо особи, котра буде персональний бренд; широкі можливості взаємодії користувачів Інтернету на онлайн-ресурсі). У висновках узагальнюються результати дослідження.

ABSTRACT:

This study reveals the complex social and communicative potential of social media through the prism of the issue of building a personal brand. The social and sociocommunicative importance of this issue is determined by the following arguments: firstly, positioning and popularization of a person with online communication tools is a process of building a personal

¹ аспірантка Інституту журналістики

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, УКРАЇНА

Postgraduate Student at the Institute of Journalism

Taras Shevchenko National University of Kyiv, UKRAINE

brand; secondly, a personal brand can have a tangible impact on the formation of the culture of a modern personality and society; and thirdly, the influence of personal brands on the mass consciousness is not limited to the standards of journalistic activity. The presented arguments fully demonstrate the relevance of the problem of understanding the essence of the social and communicative potential of social media in the context of building a personal brand (in particular, the personal brand of a journalist, politician, the company's HR director, or any other media person). The author defines the phenomenological context of social media as online communication tools that can be used to successfully build a personal brand. Based on this, it is established that the sociocommunicative potential of social media in the appropriate context is determined by: their accessibility (first of all, for use in order to optimally position the person in the digital space); a wide audience that uses these online communication tools (today, web platforms actually unite a quarter of humanity); and the functionality of social media (in particular, the possibilities of self-presentation; the ability to create an information product in the web space that can influence Internet users, consolidating them around a person who is building a personal brand; extensive opportunities for Internet users to interact on an online resource). The conclusions summarize the results of the study.

ВСТУП.

До 80-х років XX ст. процес побудови та розвитку будь-яких брендів у світі пов'язувався із взаємодією власника бренду (суб'єкта, який створював бренд) зі ЗМІ. Цілком закономірно, що відповідна взаємодія (через яку забезпечувалась комунікація бренду з його цільовою аудиторією) була пов'язана із значними витратами, зокрема, на організацію подій (пов'язаних із брендом), які цікавили би ЗМІ (також, їх читачів, глядачів), чи на рекламу в цих засобах інформації. За таких обставин формування та реалізація потенціалу особи-професіонала щодо створення успішного персонального бренду (зокрема, персонального бренду журналіста) ускладнювався багатьма змінними, наприклад:

- 1) потребою в наявності унікальних особистих і професійних якостей (вони повинні припускати професійну авторитетність особи);
- 2) колом його оточення (потреба в соціальній авторитетності особи);
- 3) наявністю доступу до процесу формування інформаційного простору авторитетними ЗМІ (лобістські можливості);
- 4) наявністю матеріального ресурсу (економічний статус особи) тощо.

Відповідна ситуація почала змінюватись лише тоді, коли журналістика, як зазначає Дж.Х. Ліпшульц, почала відходити від редакторського процесу гейткіпінгу в напрям незалежної журналістики (особливо стрімким цей процес відбувся з появою Інтернету [1, с. 69]). Це, насамперед, пов'язувалось із тим, що західні журналісти почали експериментувати з портативними комп'ютерами (першим з таких був ноутбук *Tandy Radio*

Shack 100), активно використовуючи їх для написання та публікування новин, аналітичних статей з будь-якого місця (наприклад із залу суду) в режимі реального часу [2, с. 30]. У подальшому журналісти почали створювати власні веб-сайти, на яких могли публікувати незалежні журналістські матеріали, формуючи таким чином свій персональний бренд. Закономірним наслідком цього стала поява веб-форумів (в подальшому блогів, соціальних мереж), які незалежними журналістами використовувались в якості ефективних інструментів онлайн-комунікації з читачською аудиторією.

Зазначені процеси поступово обумовили виникнення такого феномену, як «соціальні медіа» (*social media*), що є результатом:

1) зростання попиту серед журналістів в цифрових ресурсах, на яких вони можуть публікувати матеріали поза процесом гейткіпінгу (з плином часу взагалі відбулось розмиття понять «незалежної журналістської діяльності» та «незалежного журналіста», а відповідною діяльністю фактично почали займатись особи, котрі стали суб'єктами соціокомунікативного цифрового простору (за рахунок використання інструментів онлайн-комунікації) та почали успішно використовувати відповідний соціально-мережевий статус з метою транслявання інформації, яка цікавить їх цільову аудиторію);

2) зростання попиту (довіри до незалежної журналістики та недовіри до традиційних ЗМІ, наявність інтересу в актуальних новинах тощо) серед читачів матеріалів незалежної журналістики до таких матеріалів й їх авторів (у подальшому медіа значним чином розширили свій функціонал, ставши творцем медіареальності, яка набула особливого значення для світосприйняття в цілому [3, с. 35; 4, с. 23]);

3) науково-технічної революції, стрімким розвитком цифрової інженерії та посилення впливовості ідеї в рівноправності доступу до джерел масової комунікації, яка могла бути в повній мірі задоволеною в межах цифрового простору (на цю обставину звертає увагу також провідний український науковець В.В. Різун [5, с. 20]).

Таким чином соціальні медіа сьогодні постають в якості системного соціокомунікативного явища, яке охоплює своєю структурою множину інструментів онлайн-комунікації, що можуть бути використані для побудови професійного персонального бренду (зокрема, бренду конкретного журналіста). У зв'язку із цим, вбачається потреба в дослідженні зазначеного соціокомунікативного явища крізь призму побудови персонального бренду.

ОСНОВНА ЧАСТИНА.

Персональним брендом є ментальна конструкція, котра виникає в свідомості особи, котра бажає побудувати персональний бренд і формує його, а також поступово переноситься в свідомість цільової аудиторії (з плином часу – коригується взаємодією аудиторії з брендом), виконуючи задекларовану місію («трансляючи» комплекс певних цінностей, ідей), внаслідок чого особа, котра формує персональний бренд, вирізняється з-поміж інших медійних осіб, набуваючи разом з масштабуванням персонального бренду і збільшенням до бренду лояльності доменної аудиторії додаткової соціальної та комерційної цінності. Слід мати на увазі, що за останні роки важливість побудови персональних брендів стала більш аніж очевидною для різних галузей промисловості та сфер життєдіяльності людей і суспільства, серед іншого, й для журналістів (щонайперше, незалежних журналістів, які активно ведуть веб-блоги). Вказане обумовлено сутністю такого соціокомунікативного явища, як побудова персональних брендів. При цьому не викликає сумнівів, що проблематика побудови персонального бренду є важливим питанням, яке має важливе соціальне, соціокомунікативне значення, щонайперше, з огляду на той факт, що комунікація та інструменти комунікації в побудові персонального бренду є невід'ємною характеристикою цього процесу, які уможливають медійній особі вирізнитись з-поміж інших медійних осіб.

Слід мати на увазі, що інструментами онлайн-комунікації для побудови персонального бренду слід розуміти цифрові засоби накопичення, транслявання та споживання інформації, спілкування та іншої взаємодії особи, котра формує персональний бренд, з її аудиторією, а також аудиторії між собою шляхом використання пристроїв, підключених до мережі Інтернет, як до особливого каналу комунікації. Для цих інструментів комунікації властивим є те, що вони:

- 1) є інтерактивними (обумовлюють доступність інтерактивної комунікації);
- 2) доступними (в загальному просторовому, загальному темпоральному контексті та в аспекті сприяння відносній рівності аудиторії) для особи, котра створює персональний бренд, а також для цільової аудиторії такого бренду;
- 3) об'єктивуються в різних формах (соціальні мережі, мікроблоги, аудіо- та відеохостинги, мобільні додатки, соціальні закладки тощо);
- 4) можуть накопичувати та транслювати різні форми контенту (текстовий, графічний та медійний контент).

В зв'язку із цим, особа, котра бажає сформувати власний персональний

бренд, за допомогою інструментів онлайн-комунікації спроможна:

1) продукувати та накопичувати інформаційний ресурс, який може розглядатись в якості складової персонального бренду (у такому контексті створення відповідного бренду спроможне інтерпретуватись в якості безперервного процесу, пов'язаного із розвитком персонального бренду);

2) взаємодіяти із цільовою аудиторією;

3) формувати умови для взаємодії цільової аудиторії між собою, результатом чого є більша міра залучення заінтересованих осіб до процесу створення бренду, а також продукування інформації, яка може використовуватись особою, котра створює персональний бренд, в якості контексту, інформаційної основи для перегляду стратегії побудови та розвитку персонального бренду тощо;

4) здійснювати вплив на суспільство загалом, сприяючи вирішенню поточних проблем суспільства (актуалізація потреби вирішення проблем сталого розвитку, зменшення ризиків для навколишнього середовища, дискримінації на ринку праці працівників за ознаками статі, ознак інвалідності тощо).

Враховуючи викладене, можемо дійти висновку, що інструменти онлайн-комунікації, що використовуються в процесі побудови персонального, за своєю соціокомунікативною природою є *соціальними медіа*. При цьому слід мати на увазі, що вітчизняними і зарубіжними вченими по сьогодні не сформовано універсального наукового погляду на сутність соціальних медіа, хоча в загальних рисах інтерпретаційні підходи науковців щодо тлумачення природи таких нових медіа відображають їх однакові властивості. Так, аналізуючи наявну наукову літературу з окресленого питання [див., напр.: 2; 6–13] можемо виокремити наступні сутнісні підходи до тлумачення поняття «соціальні медіа»:

1) *інституційний підхід*, в рамках якого соціальні медіа розкриваються в якості особливого та нового соціального інституту сучасного суспільства, а саме соціально-комунікативного інституту сучасного суспільства. Наприклад, В.В. Струнгар вважає, що під соціальними медіа слід розуміти «новий соціальний інститут сучасного суспільства, основними характеристиками якого є: доступні інтерактивні комунікації; безпосередня участь користувачів у генерації і ретрансляції медійного контенту; висока ступінь залученості користувачів до процесу інтерактивної комунікації; максимальна швидкість зворотного зв'язку між користувачами; персоналізація користувача» [14, с. 25-26]. Подібним чином тлумачать соціальні медіа А.М. Марцін і В.О. Наумов, обґрунтовуючи, що відповідні медіа є «новим соціально-

комунікативним інститутом сучасного суспільства» [15, с. 69];

2) *інструментально-технологічний підхід*, в рамках якого соціальні медіа розкриваються в аспекті їх практичного технічного значення в соціокомунікативному просторі. Зокрема, українська дослідниця В.А. Бойко в межах такого підходу пропонує розуміти під соціальними медіа «інтерактивні цифрові способи доставки інформації, засіб комунікації, де головним комунікаційним джерелом є мережа Інтернет, а характерною рисою є те, що самі користувачі і створюють контент» [16, с. 13]. В свою чергу Н.В. Покровська, М.М. Федорович та М.О. Щербина вважають, що «соціальні медіа – це онлайнві технології, завдяки яким споживачі контенту через свої дописи стають його співавторами і можуть взаємодіяти, співпрацювати, спілкуватися, ділитися інформацією або брати участь у будь-якій іншій соціальній активності із теоретично усіма іншими користувачами певного сервісу» [17, с. 1-2]. На думку ж А.О. Жуковської, соціальні медіа є «будь-якими Інтернет-проектами у форматі *Web 2.0*, зміст яких формують самі користувачі у соціальних мережах, блогах, підкастах, *web*-сайтах, на інтернет-форумах, *wiki*, відео-хостингах, друкованих, он-лайнних і мобільних продуктах». Додатково, як вважає українська дослідниця, відповідні медіа слід розуміти також в якості «інтерактивних площадок для спілкування та обміну контентом між користувачами, як форуми, фото-хостинги та інші творчі платформи» [18, с. 200].

Крім того, слід мати на увазі, що українськими вченими також виокремлюються інтерпретаційні підходи до наукового розуміння соціальних медіа, що відображають галузеву призму, крізь яку осмислюється відповідне соціокомунікативне явище. Приміром, українські вчені В.О. Каплуненко та С.В. Бондаренко цілком справедливо констатують наявність на сьогоднішній день чотирьох основних підходів до визначення соціальних медіа: 1) технологічний інтерпретаційний підхід («сукупність технологій в Інтернеті, які дозволяють користувачам взаємодіяти один з одним»); 2) соціологічний інтерпретаційний підхід («соціальна система у віртуальному просторі, яка діє на основі теорії соціальних мереж та дозволяє утворювати зв'язки між користувачами в Інтернеті»); 3) комунікаційний інтерпретаційний підхід («засіб масової комунікації в Інтернеті, який функціонує на основі веб-сервісів та дозволяє споживачам взаємодіяти, співпрацювати, спілкуватися, ділитися та створювати власний контент»); 4) мультимедійний інтерпретаційний підхід («сукупність інформаційного контенту на сайтах соціальної мережі, який користувачі поширюють, коментують, читають, дивляться») [19, с. 238-239]. Поза сумнівом, наукове

осмислення соціальних медіа крізь призму науки «Соціальні комунікації» повинно ґрунтуватись на комунікаційному інтерпретаційному підході, однак, комплексне розуміння цього явища, не повинно ігнорувати також й інших сутнісних властивостей зазначених нових медіа.

Відтак, приймаючи до уваги викладене, можемо дійти висновку, що у контексті статико-динамічного вияву соціальних медіа, як інструментів онлайн-комунікації для побудови персонального бренду, такі медіа постають в якості форм відображення соціокомунікативного інституту сучасного суспільства у вигляді інтерактивних інтернет-платформ в форматі *Web 2.0* (як елемент «соціального Інтернету»), створених на принципах мережевої комунікації, що використовується в процесах побудови персонального бренду в якості ефективних інструментів онлайн-комунікації (способів і засобів інформатизації, комунікації в мережі Інтернет), завдяки яким особа, котра бажає створити персональний бренд, (як правило) вільно (однак, переважно у межах трендів [20]) створює, зберігає і поширює інформацію, що адресована для доменної аудиторії і містить в собі дані про особистість, професійні та інші знання та навички відповідної особи (комунікатора), іншу інформацію, яка може залучити й консолідувати цільову аудиторію (створюючи соціальну мережу навколо відповідної особистості та концепту його персонального бренду, що формується), максимізувати лояльність до такої особи, а також до її персонального бренду, що створюється, зокрема, шляхом безпосередньої взаємодії (ведення прямого діалогу) особи із цільовою аудиторією.

Відтак, *соціальні медіа, як інструменти онлайн-комунікації для побудови персонального бренду* – це інтерактивні інтернет-платформи в форматі *Web 2.0*, що можуть використовуватись медійними особами для побудови ними персонального бренду шляхом використання їх соціокомунікативних, функціональних можливостей для формування соціальної мережі лояльних до медійної особи та персонального бренду, що нею створюється, користувачів мережі Інтернет, котрі беруть участь в процесі побудови та розвитку відповідного персонального бренду.

З'ясувавши поняття соціальних медіа, як інструментів онлайн-комунікації для побудови персонального бренду, можемо перейти до розгляду властивостей таких медіа, як відповідних інструментів комунікації. Потреба в цьому обумовлена тим фактом, що найбільш повно сутність соціальних медіа, як інструментів онлайн-комунікації для побудови персонального бренду (зокрема, персонального бренду журналіста), може бути з'ясована в контексті з'ясування сутнісних рис цих нових медіа. При цьому слід мати на

увазі, що вітчизняними та зарубіжними вченими вже робились спроби окреслити комплекс властивостей соціальних медіа. Наприклад, В.В. Струнгар вважає, що «характерними властивостями нових соціальних медіа виступають: універсальність, інтерактивність, доступність, мобільність, комунікативність» [14, с. 26]. У свою чергу Л.О. Корчагова визначає такі ключові ознаки соціальних медіа: «інтернет-майданчик, заснований на базі Web 2.0; велика кількість користувачів, які взаємодіють один з одним; контент створюється, змінюється і передається всіма користувачами; контент загальнодоступний, містить частку творчої праці та створений не з комерційною метою» [21, с. 145].

Ю.М. Волков, розглядаючи соціальні мережі в контексті взаємодії зі споживачами товарів (послуг), доходить думки, що характерними рисами цих медіа є наступне:

- 1) «доступне в будь-який час, і в будь-якому форматі сучасне інформаційне та комунікаційне середовище»;
- 2) «можливість встановити взаємозв'язок з чітко ідентифікованою та мотивованою цільовою аудиторією»;
- 3) «самі споживачі можуть вільно спілкуватися між собою та безпосереднім чином із рекламодавцем, висловлюючи свої побажання та невдоволення продукцією й послугами»;
- 4) «соціальні медіа створюють конкуренцію традиційним, за чисельністю аудиторії»;
- 5) простота використання;
- 6) «множина форматів (аудіо, відео, текстові повідомлення тощо) дозволяють повноцінно розповісти про товар або послугу, що створить у споживача цілісне уявлення, а разом з ним і бажання придбати даний товар/послугу»;
- 7) «велика інтерактивна аудиторія соціальних медіа дозволяє знаходити нові ринки по всьому світу»;
- 8) «соціальні медіа стикаються з великою кількістю різних усталених ринків, роблячи доступ до них більш легким і доступним» [22, с. 68].

Зважаючи на викладене, можемо дійти висновку, що для соціальних медіа, як системи інструментів онлайн-комунікації для побудови персонального бренду, характерними є наступні властивості:

1. *Соціальні медіа є соціокомунікативним явищем, взаємодіючи з яким особа, котра бажає побудувати персональний бренд, має змогу органічним чином долучитись до триваючого процесу формування світу глобальної комунікації і відкритих знань, що в перспективі дозволяє такій особі бути*

активним будівничим відповідного «нового світу», частиною якого може бути її персональний бренд. Українська вчена І.А. Нерубашенко констатує, що під впливом глобалізаційних процесів сучасний світ перебуває в умовах стрімкої трансформації, стаючи глобалізованим світом, для якого характерним є «комунікаційне зближення, пришвидшена динаміка обміну, взаємодія» [23, с. 95]. Сприяє цьому процесу вдосконалення існуючих та поява нових соціальні медіа, використання яких може мати суто комунікаційний, культурно-освітній, економічний та інший мотиви. Еволюція потреб в комунікації йшла паралельно розвитку технологій, що обумовило створення так званого «соціального Інтернету», а саме – *Web 2.0*. При цьому «розвиток мережі Інтернет призвів до формування нового типу суспільства – інформаційно-мережевого, де в основі його соціальної структури опинилася інформація, яка стала важливим суспільним ресурсом. Водночас ключова роль у комунікативному процесі в соціумі відійшла соціальним медіа» [24, с. 204]. З огляду на це, соціальні медіа вважаються тим, «що стало невід’ємною частиною життя в повсякденному та робочому сенсі» [25].

Українські вчені О.М. Кислова та К.О. Берднік в цьому контексті звертають увагу на те, що становлення «соціального Інтернету» щонайперше обумовлено «змінюю концепції взаємодії з користувачами». Так, на думку вчених, цілком природним є те, що «технологічний розвиток також відіграв певну роль у розвитку *Web 2.0*, але не він був ключовим фактором. Багато технологій, використовуваних в *Web 2.0*, існували і в попередній версії Інтернету – *Web 1.0*, однак не були задіяні повною мірою. Саме зміна парадигми використання технологій стала основою формування *Web 2.0* і направила розвиток Інтернету в русло “великого спрощення”, спрощення не самих технологій, а їх застосування» [26]. У зв’язку із цим, вченими констатується, що «особливістю технологій *Web 2.0*, крім того, що вони виявляються ефективними за умови активного спілкування в мережі її учасників, є наявність у сучасного “цифрового” покоління базових навичок роботи з ними» [27, с. 62]. Наслідком зміни відповідних соціально-комунікативних умов сприяло тому, що:

1) соціальні комунікації поступово «мігрували» у цифрову сферу, оскільки для сучасного “цифрового” покоління більш прийнятною є взаємодія в межах «соціального Інтернету». Вказане є цілком закономірним, адже, як справедливо констатують білоруські вчені Г.Ч. Рижковіч і Д.Дз. Мінькевіч, «в сучасному світі стрімкий розвиток інформаційних технологій змінив низку сфер життєдіяльності людей, в тому числі і комунікаційні процеси, що зумовило розвиток мережі Інтернет як комунікаційного майданчика.

Інтернет-комунікація формує нову сферу інформаційної взаємодії, призводить до виникнення нових видів відносин у віртуальному середовищі і спирається на свої норми, заборони, емоційну атмосферу» [28, с. 58];

2) успіх інформаційного продукту та більшості нематеріальних активів поза межами «соціального Інтернету» був мінімальним, надміру затратним.

З огляду на це, наприклад, провідний фахівець з соціальних комунікацій О.В. Голік констатує, що сьогодні використання інструментів онлайн-комунікацій у просуванні різноманітних товарів (послуг) вже є невід'ємним елементом комунікаційної стратегії виробників (надавачів послуг) [29, с. 71]. В свою чергу українські вчені-економісти Ю.С. Цаль-Цалко та Ю.Ю. Мороз звертають увагу на те, що в умовах сьогоднішнього «нехтування можливостями соціальних медіа, зневажання їхнім комунікаційним потенціалом означатиме недосягнення цільових орієнтирів діяльності суб'єктів господарювання. У сучасних конкурентних умовах це загрожує економічному суб'єкту не лише погіршенням позицій у наявній ринковій системі, а й звуженням перспектив інноваційного оновлення ресурсів, позбавлення шансів на інтеграцію в інформаційну економіку» [30, с. 257]. Схожої позиції дотримуються також вітчизняні вчені-економісти Н.А. Савицька, Т.В. Забаштанська, М.М. Забаштанський та В.А. Борисович, якими зазначається, що присутність, зокрема, в соціальних мережах на сьогодні «залишається надзвичайно важливим інструментом забезпечення не лише ефективної маркетингової політики та налагодження продуктивних маркетингових відносин, але й визначальним чинником функціонування суб'єкта господарювання, його конкурентної позиції та місця на ринку» [31, с. 127]. Відповідні висновки загалом можуть бути в повній мірі екстрапольованими відносно питання, що нами розглядається: за сучасних умов ігнорування соціальних медіа особою, котра бажає побудувати персональний бренд, означатиме те, що відповідний процес:

1) не буде мати того ресурсного (зокрема, темпорального, аудиторного) потенціалу, яким би характеризувався процес побудови персонального бренду з використанням можливостей соціальних медіа;

2) може потребувати більш значних інвестицій грошових, людських та інших ресурсів.

Окреслена позиція обґрунтована *метою соціальних медіа*. Наприклад, українські вчені О.М. Кислова та К.О. Берднік зазначають, що «декларована мета соціальних медіа – створення можливості безмежної комунікації, доступу до знань та культурної спадщини людства», адже «наприкінці ХХ століття комунікація перетворилась на одну з головних людських

цінностей, навіть пошуки нової методології соціального пізнання відбувалися під гаслом комунікації» [26]. При цьому Д.Г. Балусєв і Д.І. Камінченко вважають, що «початкова та головна мета соціальних медіа полягає в суспільній взаємодії громадян і її певної структуризації (найчастіше, у формі мереж)» [32, с. 155]. У свою чергу О.В. Михайлова та А.В. Штрейс вказують на те, що «першочергова мета соціальних медіа розширилася і тепер з їх допомогою можна не тільки спілкуватися на відстані, але й також показати всьому світу себе, свої таланти та можливості» [33, с. 1]. Натомість, А.Ш. Суяров зазначає, що «основною метою соціальних медіа сайтів підвищити число постійних фоловерів і користувачів, поліпшити контент й додати рекламу» [34, с. 60];

2. Використання особою, котра бажає побудувати персональний бренд, соціальних медіа, як інструментів онлайн-комунікації для побудови персонального бренду, дозволяє цій особі будувати персональний бренд шляхом оптимального задоволення комплексу інформаційних і комунікативних потреб сучасної людини. Вказана характеристика розглядуваного соціокомунікативного явища обумовлена завданнями та функціями соціальних медіа. При цьому, основними завданнями соціальних медіа в контексті питання побудови персонального бренду є:

1) оперативне управління рекомендаціями, позиціями та думками цільової аудиторії. Особливої уваги в цьому контексті заслуговує той факт, що особа, котра бажає побудувати власний персональний бренд, як транслятор певної інформації, може стати так званим «лідером думок» й таким чином матиме суттєвий вплив на формування суспільної думки завдяки належному використанню інструментів онлайн-комунікації (наслідком цього є те, що сьогодні окремі журналісти, котрі вже створили власні персональні бренди, в соціально-комунікативному контексті мають більшу соціальну цінність аніж місце їх роботи). Справа у тому, що соціальні медіа загалом «виступають істотним фактором інформаційного простору, що обумовлює процеси формування громадської думки» [35, с. 89]. У зв'язку із цим, наприклад, в рамках блогосфери має місце «відтворення лідерів думок, які можуть впливати певним чином на громадську думку, формувати її в потрібному напрямку» [35, с. 86]. Таким чином, трансформація особи, яка бажає створити персональний бренд (завдяки ефективному використанню інструментів онлайн-комунікації, що характеризуються відповідною якістю), в «лідера думок» сприяє масштабуванню персонального бренду цієї особи, максимізації лояльності до неї цільової аудиторії вже на етапі вибудовування такого бренду;

2) консолідація користувачів Інтернету. Оскільки невід'ємною властивістю соціальних медіа є те, що вони «стають інструментом та фактором об'єднання великої кількості громадськості, які зосереджуються в утворених інтернет-спільнотах (кіберспільнотах)» [36, с. 102], то цілком закономірним є те, що особа, котра створює персональний бренд, користуючись такими новими медіа може: а) консолідувати значну кількість осіб, які є цільовою аудиторією персонального бренду, що ним створюється; б) підтримувати між ними (та із персональним брендом, який вибудовується) на постійній основі зв'язків, що обумовлює створення певної соціальної мережі навколо задекларованої місії персонального бренду. При цьому структурна складність відповідної сегментованої соціальної мережі залежить від конкретного інструменту онлайн-комунікації, що використовується (наприклад, використання соціальних веб-мереж буде характеризуватись більшим рівнем консолідації соціальної групи, на відміну від використання онлайн-месенджерів). Крім того, звернемо увагу, що відповідна структура характеризується ієрархічністю побудови та високим рівнем лояльності доменної аудиторії до особи, яка створює персональний бренд, поглибленням їх психоемоційних (іноді й фізичних) процесів життєдіяльності (в цифровому та реальному світі) в життя персонального бренду, що розбудовується. Наслідком цього є формування такого особливого соціокомунікативного феномену, як «квасісім'я», котрий український науковець В.В. Гладкий описує в якості неоднорідної, ієрархічної організації, «в якій вищу позицію займає лідер цього об'єднання», «а нижчу – асоційовані члени квазісем'ї» [37, с. 5];

3) максимізація рівня лояльності доменної аудиторії до особи, яка формує персональний бренд, та до його персонального бренду, що створюється;

4) оперативне коригування небажаних стереотипів щодо особи, яка формує персональний бренд, її проєкту персонального бренду, а також інших аспектів, що прямо чи опосередковано стосуються бренду (зменшуючи лояльність аудиторії), а також формування позитивного уявлення про бренд;

5) збільшення кількості ефективної взаємодії з цільовою аудиторією (наприклад, кількість замовлень тих чи інших послуг, які можуть бути надані особою, котра формує персональний бренд), а також збільшення популярності бренду, що створюється;

6) збільшення кількості відвідуваності веб-сайту особи, яка формує персональний бренд, чи компанії, в якій така особа працює (вказане

пов'язано із тим, що репутація та імідж професіонала пов'язана із його зайнятістю; наприклад, репутація та імідж журналіста безпосередньо пов'язується із редакцією, в якій журналіст працює, а також із колегами, з якими він працює);

7) постійний моніторинг змін та швидке реагування на зміни, котрі відбуваються серед доменної аудиторії.

Що ж стосується функцій соціальних медіа, то наприклад, К.В. Рафікова вважає, що основними функціями соціальних медіа є задоволення базових соціальних потреб користувачів у комунікації, ідентифікації та самопрезентації: потреби створювати повідомлення та ділитися ними з однодумцями [38, с. 135]. У свою чергу дослідники Л.О. Алгаві та А.Х.Д. Абдул-Нассерівіч вважають, що до основних функцій соціальних медіа слід віднести: 1) інформаційну функцію; 2) розважальну функцію; 3) креативну функцію; 4) функцію співпраці («соціальні медіа діалогічні хоча б тому, що мережеві щоденники дозволяють читачам втручатися в саму інформацію (контент) на сайті»); 5) функцію оцінки актуальності та релевантності матеріалу; 6) функцію перевірки фактів; 7) функція класифікації та рубрикації («соціальні медіа дозволяють користувачам самим створювати та додавати пошукові мітки-теги (ключові слова) й тим самим більш зручно організовувати інформацію»); 8) функцію обміну створеним контентом; 9) функцію навчання; 10) функцію консолідації («соціальні медіа сприяє пошуку однодумців та набуттю навичок створення соціальних зв'язків»); 11) функцію медіа-активізму (прикладом цьому є численні флешмоби, різного роду акції, організовані через соціальні мережі та блогосферу)» [39, с. 58-61]. Серед вказаних функцій в контексті питання, що нами досліджується, особливого значення набувають:

1) *інформаційно-комунікативна функція* соціальних медіа, завдяки яким такі нові медіа спроможні в повній мірі задовольнити інформаційні та комунікативні потреби сучасної людини, зокрема в:

а) швидкому доступу до необхідної інформації, джерелом якої може виступати особа, котра формує персональний бренд, чи інша особа (яка транслює певну інформацію, що прямо чи опосередковано стосується особи, яка створює свій персональний бренд), котра продукує авторитетну, якісну, актуальну та необхідну інформацію. При цьому слід мати на увазі, що користувач певного інструменту онлайн-комунікації, шукаючи потрібну для нього інформацію, може натрапляти на «негативну» інформацію та негативні фактори інформатизації в межах «соціального Інтернету», зокрема: постправду (так звану «фейкову» інформацію); неякісний інформаційний

продукт; інформаційні матеріали екстремістського характеру [див., напр.: 40; 41; 42, с. 200-208; 43]. Крім того, слід враховувати й те, що «соціальні медіа, як правило, призводять до зростання некомпетентності громадської думки», що переважно обумовлюється «двома причинами: по-перше, кожен може бути експертом в мережі, при цьому навіть не володіючи достатніми знаннями в цій області; по-друге, різні соціальні групи можуть використовувати соціальні мережі, форуми і блоги для управління громадською думкою в рамках інформаційного протистояння» [35, с. 87]. Більш того, як зазначає українська вчена Т.І. Сашук, навіть на сторінках офіційних установ і організацій може розміщуватись інформація, яку слід сприймати поза «безоглядною довірою» [44, с. 95]. За таких умов, особа, котра формує персональний бренд, може створювати інформаційний контент, який сприятиме зростанню її авторитетності в суспільстві (в рамках «соціального Інтернету» та поза ним), довіри до неї доменної аудиторії тощо, що сукупно формуватиме сприятливе середовище для побудови такою особою успішного персонального бренду;

б) наявності можливості широкого вибору інформації (*content on demand*) та ресурсів, які розміщують необхідну інформацію. Зазначений аспект вияву розглядуваної функції соціальних медіа сприяє свободі мислення та слова, а також задоволенню потреби критично мислячої людини в оперативній перевірці інформації шляхом співставлення даних про певну особу, дію чи подію, які продукуються: різними новими ЗМІ, а також традиційними, які також представлені в просторі соціальних медіа; соціальними медіа, розташованих в різних державах світу. За таких обставин особа, котра формує персональний бренд та бажає використати для цього процесу соціальні медіа, повинна наповнювати свої медіа доступною, якісною (в конкурентному значенні) та актуальною інформацією, на яку є попит в її цільовій аудиторії, а також в такому вигляді, що дозволить їй вирізнитись на фоні «інформаційного шуму»;

в) наявності можливості отримувати як актуальну, так і неактуальну (в темпоральному значенні, однак, актуальну в контексті певної потреби) інформацію, яку транслює через соціальні медіа особи, котра формує персональний бренд (при цьому задоволення потреби в неактуальній у темпоральному значенні інформації може мати місце тоді, коли особа, котра створює персональний бренд, використовує соціальні медіа для побудови бренду вже тривалий період часу, протягом якого була вироблена та опублікована інформація);

г) наявності можливості комунікувати (зокрема, шляхом обміну

контентом, позиціями тощо) з людьми та групами людей, незалежно від свого та їх місця розташування, в рамках консолідованої соціальної мережі, а також без особливих проблем поширювати інформацію. Слід погодитись із провідним українським науковцем В.В. Різуном в тому, що «будь-яка діяльність утворюється на основі реальних, природних процесів, природної поведінки людей, їхніх дій, що супроводжують людську життєдіяльність. Індивідуальна, особистісна комунікація та масова комунікація – це ті два основні види спілкування, які природно супроводжують людину в усіх її особистісних та суспільних виявах» [45, с. 258]. У цьому контексті соціальні медіа спроможні задовольнити природну потребу людини в особистісній та масовій («організоване спілкування, що представляє собою різновид соціокультурної діяльності, котрий протікає у формі взаємопов'язаної інтелектуальної та емоційно-вольової дії, спрямованої на духовне, професійне чи інше об'єднання групи людей» [46, с. 15-16]) комунікації. При цьому, стосовно поширення інформації в соціальних медіа слід мати на увазі, що таке поширення може набувати ознак такого феномену, як «медіавірус» (*media virus*) [див., напр.: 47–49];

2) *репрезентативна функція* соціальних медіа, яка безпосередньо співвідноситься із особою, котра формує персональний бренд, та із її персональним брендом, відображає різного роду риси, дії та події (інші факти), які може коригувати відповідна особа, щоби справити належне враження на свою цільову аудиторію. У цьому контексті слід мати на увазі, що «репутація бренду значною мірою залежить від того інформаційного поля, яке сформувалося навколо нього в інтернет-просторі» [31, с. 124];

3) *іміджева функція* соціальних медіа, що цілісно спрямована на привернення уваги цільової аудиторії до особи, котра формує персональний бренд, її особливостей, позицій (зокрема, щодо соціальної справедливості, рівності, бережного споживання тощо), а також для підвищення рівня довіри цільової аудиторії до відповідної особи;

4) *креативна функція* соціальних медіа, що дозволяє особа, котра створює персональний бренд, продукувати унікальний контент, спроможний в повній мірі привертати увагу цільової аудиторії та підтримувати їх заінтересованість в інформації, що транслює відповідна особа.

Вказане має значення з огляду на той факт, що «основними характеристиками людини XXI століття є комунікативність, поінформованість та мобільність» й тому «Інтернет та соціальні медіа можуть забезпечити всі потреби сучасного суспільства». При цьому соціальні медіа в цьому контексті є «одним із найзручніших, часто найефективнішим та найсучасніших

інструментів комунікації» [50, с. 404], які також досить часто є продуктом дискурсу. Крім того, як зазначає Ю.М. Шевченко, «у сучасному суспільстві роль соціальних медіа зростає, оскільки одна з головних їх особливостей полягає в інтерактивності і здатності постійно тримати в курсі справ» [51, с. 117]. Отже, слід погодитись із українською вченою Л.М. Дерман, котра цілком справедливо зазначає, що «соціальні медіа формують особливий інформаційний простір і водночас виступають у якості інструментів, ефект застосування яких слід враховувати як в ході досягнення суспільного консенсусу, так і оцінюючи ризики розгортання конфліктів» [52, с. 17].

3. Множина типів соціальних медіа, а також контенту, який в ньому є пріоритетним до використання, дозволяє особі, котра формує персональний бренд, будувати такий бренд різними способами, засобами та методами, що відповідають стратегії побудови бренду, а також є достатніми та адекватними соціокомунікативним потребам цільової аудиторії. Ця сутнісна характеристика розглядуваного соціокомунікативного явища обумовлена як множиною форматів, що використовуються в межах однієї чи декількох соціальних медіа, так і різними типами та видами соціальних медіа, які на сьогоднішній день існують в рамках «соціального Інтернету».

Що стосується класифікації соціальних медіа, то з цього приводу слід зауважити, що серед вчених на сьогоднішній день відсутнє спільне бачення структури (як архітектури, так і складових елементів) системи соціальних медіа. Зокрема, Т. Ейхнер та Ф. Джейкоб вважають, що основними типами соціальних медіа наразі є: блоги; бізнес-мережі; спільні інтернет-проекти (прикладом цьому є *Wikipedia*); корпоративні соціальні мережі (приміром, *Yammer* та *Socialcast*); форуми; мікроблоги; ресурси обміну фотографіями (наприклад, *Flickr* і *Photobucket*); ресурси презентації продуктів/послуг (зокрема, *Amazon*); соціальні закладки (приміром, *Delicious* та *Pinterest*); соціальні ігри (наприклад, *World of Warcraft* та *Mafia Wars*); соціальні мережі; ресурси обміну відеофайлами; віртуальні світи (зокрема, *Second Life* та *Twinity*) [53, с. 259]. На думку ж Л.П. Шестьоркіної та І.Д. Борченко основними типами соціальних медіа є: 1) блоги та мікроблоги (зокрема, *LiveJournal*, *Twitter* і *Qaiku*); 2) служби обміну даними (приміром, *YouTube*, *Instagram* та *MySpace*); 3) «вікі» у всіх її формах вияву (тобто, сама *Wikipedia*, так і *PBworks*, *Wikimedia* тощо); 4) мережеві та онлайн-ігри (наприклад, *Second Life*, *World of Tanks*); 5) месенджери – «веб-ресурси, що передбачають моментальний, в реальному часі обмін інформацією» (приміром, *Viber*, *WhatsApp*, *Telegram*); 6) дошки оголошень; 7) віртуальні служби знайомств; 8) електронна пошта; 9) соціальні мережі [54, с. 89].

ВИСНОВКИ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

На сьогоднішній день соціальні медіа можуть розглядатись в якості особливого соціокомунікативного інституту сучасного суспільства, що об'єктивується в межах «соціального Інтернету» та має в умовах сьогодення вирішальне значення для побудови персонального бренду. Вказане пояснюється тим фактом, що система соціальних медіа містить в собі низку інструментів онлайн-комунікації, з огляду на функціональні характеристики та типові властивості яких будь-яка медійна особа, котра бажає створити персональний бренд, може їх використовувати, залежно від обраних стратегій побудови свого бренду. При цьому слід наголосити, що за сучасних умов взаємодії людей, найбільш ефективним чином побудувати персональний бренд можна шляхом використання саме соціальних медіа, адже:

1) використання соціальних медіа для побудови персонального бренду, як правило, не потребує відповідного інвестування грошових коштів (якщо використання цих інструментів онлайн-комунікації не пов'язано із придбанням рекламних послуг, які надаються відповідною інтернет-платформою);

2) соціальні медіа є інструментами онлайн-комунікації, що використовується значною частиною людства («на сьогоднішній день великі мережеві платформи об'єднують майже чверть населення Землі» [55, с. 148]), а тому особа, котра бажає створити персональний бренд, продукуючи якісний, цікавий та актуальний контент, має змогу: а) проявити себе всьому світу в якості авторитетного професіонала, котрий розуміється в сучасних тенденціях взаємодії людей; б) комплексно, керовано формувати власний імідж та репутацію («соціальне обличчя»), як важливі складові персонального бренду; в) збільшувати лояльність доменної аудиторії, котра буде консолідуватись в соціальну мережу користувачів Інтернету (конкретного інструменту онлайн-комунікації чи пакету таких інструментів комунікації), об'єднаних інтересом до особи, котра створює персональний бренд, інформації, що нею транслюється, а також персонального бренду, що нею розбудовується;

3) соціальні медіа дозволяють особі, котра створює свій персональний бренд: а) перебувати у діалозі з аудиторії, в рамках якого особа отримує зворотній зв'язок, що характеризує поточний стан побудови персонального бренду, правильність (хибність) використаних нею стратегій побудови бренду тощо; б) здійснювати моніторинг тенденцій та настроїв, а також потреб цільової аудиторії, які особа, котра створює бренд, може задовольнити в ході побудови персонального бренду, збільшуючи цільову аудиторію та її лояльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ: | REFERENCES:

- [1] Kavierina, A. S. (2014). Sotsialni media v Ukraini: osnovni napriamy doslidzhen [Social media in Ukraine: main research areas]. *Visnyk NTUU «KPI». Series: Political Science. Sociology. Law*, (2), 69-73. [In Ukrainian].
- [2] Lipschultz, J. H. (2017). *Social Media Communication: Concepts, Practices, Data, Law and Ethics*. New York: Routledge.
- [3] But, K. O. (2021). Mediina realnist ta obiektyvnist: tochky zitzknennia v etychnomu prostori zhurnalistyky [Media reality and objectivity: points of contact in the ethical space of journalism]. *Liudyna v ukrainskomu suspilstvi v systemi tsinnosti prav liudyny: suchasnyi vymir mediadiialnosti*: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Pp. 35-40). May 14, 2021. Kyiv: Institute of Journalism. [In Ukrainian].
- [4] Hirlina, N. Yu. (2020). *Sotsialno-filosofskyi analiz mediakulturnoho prostoru sotsializatsii* [Socio-philosophical analysis of the media-cultural space of socialization] (dissertation for the candidate of philosophical sciences). Zaporizhzhya National University. Zaporizhzhya, Ukraine. [In Ukrainian].
- [5] Pizun, B. B. (2008). *Teoriia masovoi komunikatsii* [The Theory of Mass Communication]. Kyiv: Prosvita. [In Ukrainian].
- [6] Alekseienko, Yu. O. (2021). Sotsialni media y sotsialni merezhi v protsesi konverhentsii starykh i novykh media [Social media and social networks in the process of convergence of old and new media]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Series: Philology. Journalism*, (5-2), 160-164. <https://doi.org/110.32838/2710-4656/2021.5-2/25> [In Ukrainian].
- [7] Vakhula, B. Ya. (2015). Sotsialni media yak mekhanizm protestnoi mobilizatsii v suchasnomu ukrainskomu suspilstvi [Social media as a mechanism for protest mobilization in the modern Ukrainian society]. *Ukrainian Society*, (1), 34-43. [In Ukrainian].
- [8] Hryhrova, Z. V. (2017). Novi media, sotsialni media, sotsialni merezhi – iierarkhiia informatsiinoho prostoru [New media, social media, social networks – hierarchy of information space]. *Technology and Technique of Book Printing*, (3), 93-100. [In Ukrainian].
- [9] Zalizniak, Yu. B. (2012). Sotsialni media yak instrument suspilno-politychnykh peretvoren u derzhavi [Social media as an instrument of social and political changes in a state]. *Magisterium. Journalism*, (49), 10-15. [In Ukrainian].
- [10] Ivanchuk, K. V. (2013). Sotsialni media yak ZMI [Social media as mass media]. *Language and Conceptual Pictures of the World*, (46), 16-23. [In Ukrainian].
- [11] Melnykova-Kurhanova, O. S. (2021). Alternatyvni sotsialni media: lokalnyi vymir [Alternative social media: the local dimension]. *Obraz*, (1), 133-141. [https://doi.org/10.21272/Obraz.2021.1\(35\)-133-141](https://doi.org/10.21272/Obraz.2021.1(35)-133-141) [In Ukrainian].
- [12] Rizun, V. V. & Tsybalenko Ye. S. (2013). Mediakomunikatsii: do vyznachennia poniat [Media communication: to the issue of definitions of concepts]. *Ukrainske zhurnalistykoznavstvo*, (14), 50-56. [In Ukrainian].
- [13] Imawati, A. V., Solihah, A. W. & Shihab, M. (2016). Analisis personal branding fashion blogger Diana Rikasari. *JISIP: Jurnal Ilmu Sosial Dan Ilmu Politik*, (3), 175-184. <https://doi.org/10.33366/jisip.v5i3.298>
- [14] Strunhar, V. V. (2014). Biblioteka i sotsialni media: terminolohichno-poniatynyi aspekt [Library and social media: terminological and conceptual aspect]. *Library Bulletin*, (6), 23-27. [In Ukrainian].
- [15] Martsin, A. M. & Naumov, V. O. (2020). Sotsialni media yak instrument u haluzi PR v biblioteknii ta osvittinii sferakh v umovakh dystantsiinykh form komunikatsii [Social media as a tool in the field of PR in the library and educational field in the context of remote forms of communication]. *Innovatyka v suchasni osviti ta nautsi: teoriia i praktyka*: Proceedings of the II Scientific and Practical Conference (Pp. 69-73). September 25-26, 2020. Uzhhorod: Molodyi vchenyi. [In Ukrainian].
- [16] Boiko, V. A. (2017). Formatyvni vplyvy novykh media na molodi pokolinnia [Formative influences of new media on young generations]. *Osvita ta sotsializatsiia osobystosti*: Proceedings of the V All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Pp. 13-14). May 12-13, 2017. Zaporizhzhia: PUNPU im. K. D. Ushynskoho. [In Ukrainian].

- [17] Pokrovska, N. V., Fedorovych, M. M. & Shcherbyna, M. O. (2021). Rerezentatsiia universytetskykh bibliotek u sotsialnykh media [Representation of university libraries in social media]. *University library at a new stage of social communications: Proceedings of the VI International Scientific and Practical Conference*. October 7-8, 2021. Removed from <http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/14208/1/Pokrovska.pdf> [In Ukrainian].
- [18] Zhukovska, A. O. (2018). Mediatyzatsiia publichnoho prostoru v konteksti dyhitalnoho oposeredkuvannia [Mediatization of public space in the context of digital mediation]. *Dni nauky filosofskoho fakultetu 2018: Proceedings of the Scientific and Practical Conference* (c. 199-201). May 15-16, 2018). Drohobych: Trek-LTD. [In Ukrainian].
- [19] Kaplunenko, V. O. & Bondarenko, S. V. (2020). Osnovni pidkhody do vyznachennia poniattia sotsialni media (ohliad zarubizhnykh ta vitchyznianykh doslidzhen) [The main approaches to the definition of social media (review of foreign and domestic studies)]. *Visnyk studentskoho naukovoho tovarystva DonNU im. Vasylia Stusa*, (12), 236-240. [In Ukrainian].
- [20] Stratiuk, V. R. (2020). Trendy v komunikatsii kompanii z audytoriei u dopomohoiu sotsialnykh merez [Trends in the company's communication with the audience by social networks]. *Social and Humanitarian Bulletin*, (35), 44-49. [In Ukrainian].
- [21] Korchahova, L. A. (2020). Promotion of the university in social networks. *Education 4.0: competition, competencies, communications and creativity: Collection of Scientific Papers Based on the Materials of the International Scientific and Practical Conferences 2016–2020* (pp. 143-153). Moscow: RSUH.
- [22] Volkov, Yu. N. (2017). Charakteristiki social'nykh media kak sredstv kommunikatsii s potrebitel'nyimi tovarov i uslug [Characteristics of social media as a means of communication with consumers of goods and services]. *Tvorchestvo molodyh: dizajn, reklama, informatsionnye tekhnologii: Proceedings of the XVI National Scientific and Practical Conference* (Pp. 66-68). 21–April 22, 2017. Omsk: OGTV. [In Russian].
- [23] Nerubashchenko, I. A. (2015). *Hlobalne hromadianske suspilstvo: shliakhy formuvannia ta perspektivy rozvytku* [Global civil society: the ways of formation and development perspectives] (thesis for the degree of Candidate of Science in political science). K. D. Ushinsky South Ukrainian National Pedagogical University. Odesa, Ukraine. [In Ukrainian].
- [24] Alekseienco, Yu. O. (2021). Sotsialni media yak osnova informatsiino-merezhevoho suspilstva [Social media as the basis of information and network society]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Series: Philology. Journalism*, (2), 204-208. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.2-2/36> [In Ukrainian].
- [25] Lytvynenko, K. O., Lytvynenko, E. A. & Donetska, A. I. (2019). Vplyv sotsialnykh media na rozvytok menedzhmentu liudskykh resursiv [The impact of social media on the development of human resource management]. *Efficient Economy*, (11). Removed from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7423> [In Ukrainian].
- [26] Kyslova, O. M. & Berdnik, K. O. (2015). Novi media yak komunikatyvni tekhnologii XXI stolittia: naslidky merezhevizatsii ta intelektualizatsii komunikatsii [New media as communication technologies of the XXI century: consequences of networking and intellectualization of communications]. *Social Technologies: For What? How? With What Result?* Odesa: ONU. Removed from <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/11351> [In Ukrainian].
- [27] Gareev, A. A. (2021). *Uchebnyy blog kak sredstvo organizatsii samostoyatel'noy raboty studentov tekhnicheskogo vuza po razvitiyu professional'noy inoyazychnoy kompetentsii* [Educational blog as a means of organizing independent work of technical university students on the development of professional foreign language competence]. Izhevsk: ISTU. [In Russian].
- [28] Ryzhkovich, G. Ch. & Minkevich, D. Dz. (2021). Asablivasci bloga yak zhanra internet-kamunikatsii [Peculiar properties of the blog as a genre of Internet communication]. *Lingvistika, lingvodidaktika, lingvokul'turologiya: aktual'nye voprosy i perspektivy razvitiya: Proceedings of the V International Scientific and Practical Conference* (Pp. 58-62). March, 18-19, 2021. Minsk: BSU. [In Belarusian].
- [29] Holik, O. V. (2020). Komunikatsii v mrezhi internet yak zasib prosuvannia kosmetychnykh tovariv [Communication on the Internet as a means of promoting cosmetic products]. *Aktualni problemy mediaprostoru: Proceedings of the II All-Ukrainian Scientific and Practical*

- Conference (Pp. 67-71). April 09, 2020. Kyiv: Institute of Journalism. [In Ukrainian].
- [30]Tsal-Tsalko, Y. S. & Moroz, Yu. Y. (2020). Klasyfikatsiia u sferi sotsialnykh media: prykladna statystyka ta systema obliku [Social media classification: applied statistics and accounting]. *Business Inform*, (1), 256-264. [In Ukrainian].
- [31]Savytska, N. L., Zabashtanska, T. V., Zabashtanskyi, M. M. & Borysovych, V. A. (2020). Sotsialni media yak suchasnyi instrument prosuvannia brenda [Social media as a modern brand promotion tool]. *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*, (2), 116-130. <https://doi.org/10.23939/sjs2022.01.045> [In Ukrainian].
- [32]Baluev, D. G. & Kaminchenko, D. I. (2016). Sravnitel'nyy analiz «novykh SMI» i social'nykh media v kontekste social'no-politicheskogo i istoricheskogo faktorov [Comparative analysis of «new» and social media in the context of socio-political and historical factors]. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Series: Philosophy. Sociology. Political Science*, (1), 153-161. <https://doi.org/10.17223/1998863X/33/16> [In Russian].
- [33]Mihajlova, E. V. & Shtrejs, A. V. (2018). Social'nye seti kak PR-instrument [Social networks as a PR tool]. *Uchenye zapiski Novgorodskogo gosudarstvennogo universiteta*, (4), 1-4. [In Russian].
- [34]Suyarov, A. Sh. (2017). Social'nye seti i ih typy dlya ispol'zovaniya v gostinichnom biznese [Social networks which are related to hotels business and their different types]. *Innovative Development*, (6), 60-62. [In Russian].
- [35]Volosnikov, R. A. (2019). Vliyanie social'nykh media na formirovanie i funkcionirovanie obshchestvennogo mneniya [The influence of social media on the formation and functioning of public opinion]. *Sociological Almanac*, (10), 82-90. [In Russian].
- [36]Danko-Sliptsova, A. A. (2021). *Polityko-komunikatsiini protsesy formuvannia suchasnoho informatsiinoho suspilstva* [Political and communication processes of formation of the modern information society] (thesis for the degree of Candidate of Science in political science). Ivan Franko National University of Lviv. Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
- [37]Hladky, V. (2018). The Manifestation of Corruption in Eastern Europe. *Path of Science*, (1), 1-12. <https://doi.org/10.22178/pos.30-5>.
- [38]Rafikova, K. V. (2017). Gastronomicheskij diskurs v social'nykh media: funkcii i formy realizatsii [Gastronomic discourse in social media: functions and forms of implementation]. *Vestnik Samarskogo municipal'nogo instituta upravleniya*, (1), 131-136. [In Russian].
- [39]Algavi, L. O. & Abdul-Nasserovich, A. H. D. (2012). Funkcii social'nykh media [The role of social media]. *Vestnik RUDN. Series: Literary Studies, Journalism*, (3), 56-62. [In Russian].
- [40]Hodunok, Z. V. (2021). Mova vorozhnechi v onlain-komentariakh [Hate speech in online comments]. *Liudyna v ukrainskomu suspilstvi v systemi tsinnosti prav liudyny: suchasnyi vymir mediadiialnosti*: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Pp. 31-34). May 14, 2021. Kyiv: Institute of Journalism. [In Ukrainian].
- [41]Ivanchuk, V. B. (2020). Politychne yavyshe feikiv ta postpravdy v suchasnomu ukrainskomu mediaprostori [The political phenomenon of fakes and post-truth in the modern Ukrainian media space]. *Novitni tendentsii v mediahaluzi*: Proceedings of the II All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Pp. 14-19). April 07, 2020. Kyiv: Institute of Journalism. [In Ukrainian].
- [42]Petrenko, S. I. (2020). *Pravda yak sotsialnokomunikatsiina katehoriia zhurnalistyky* [Truth as a social and communication category of journalism] (thesis presented for a Ph.D.). Institute of Journalism of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
- [43]Ponomarenko, L. H. (2020). Masmediina realnist: pohliad u chasy pandemii koronavirusu [Mass media reality: a look at the times of the coronavirus pandemic]. *Aktualni problemy mediaprostoru*: Proceedings of the II All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Pp. 78-83). April 09, 2020. Kyiv: Institute of Journalism. [In Ukrainian].
- [44]Sashchuk, T. I. (2020). Transformatsiia internet-komunikatsii: rol sotsialnykh merezh [Transformation of Internet communication: the role of social networks]. *Aktualni problemy mediaprostoru*: Proceedings of the II All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Pp. 90-95). April 09, 2020. Kyiv: Institute of Journalism. [In Ukrainian].
- [45]Rizun, V. V. (2013). Do postanovky naukovoï problemy pro osoblyvyi status mediakomunikatsii

- (masovoho spilkuвання) v systemi sotsialnykh komunikatsii [To the formulation of the scientific problem of the special status of media communications (mass communication) in the system of social communications]. *Dialog*, (16), 258-267. [In Ukrainian].
- [46] Rizun, V. V. (2009). *The vital questions of mass communication theory*. Kyiv: Institute of Journalism.
- [47] Machykova, M. K. (2014). Mediavirus: bazovi oznaky y tekhnolohii rozpovsiudzhennia [Mediavirus: basic signs and technologies of distribution]. *Psycholinguistics*, (15), 274-287. [In Ukrainian].
- [48] Monson-Rosen, M. (2014). Messenger bug: Ishmael Reed's media virus. *Cultural Critique*, (88), 28-53. <https://doi.org/10.5749/culturalcritique.88.2014.0028>
- [49] Schmitz, R. S. (2021). *The Supernatural Media Virus: Virus Anxiety in Gothic Fiction Since 1990*. Bielefeld: transcript Verlag.
- [50] Shvab, M. A. (2014). Sotsialni media u diialnosti neuriadovykh orhanizatsii: teoretyko-prikladnyi vymir [Social media in the activities of non-governmental organizations: a theoretical and applied dimension]. *Hileia: naukovyi visnyk*, (89), 401-405. [In Ukrainian].
- [51] Shevchenko, Yu. M. (2019). Sotsialni media yak instrument zdiisnennia vplyvu na masovu svidomist [Social media as a tool for influencing mass consciousness]. *Teoriia i praktyka aktualnykh naukovykh doslidzhen: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* (Pp. 116-118). February 22, 2019. Mykolaiv: Molodyi vchenyi. [In Ukrainian].
- [52] Derman, L. M. (2020). Novi sotsialni media v dyzaini: sotsiokulturni ta komunikatyvni aspekty [New social media in design: socio-cultural and communicative aspects]. *Cultural Almanac*, (14), 15-17. [In Ukrainian].
- [53] Aichner, T. & Jacob, F. (2015). Measuring the Degree of Corporate Social Media Use. *International Journal of Market Research*, (57), 257-275. <https://doi.org/10.2501/IJMR-2015-018>.
- [54] Shestyorkina, L. P. & Borchenko, I. D. (2014). Osnovnye harakteristiki novykh social'nykh media [Basic descriptions of new social media]. *Uchenye zapiski Zabajkal'skogo gosudarstvennogo universiteta*, (2), 107-111. [In Russian].
- [55] Estrina, Yu. Yu. (2018). Social'nye seti kak novaya sociokul'turnaya real'nost': vektory sociologicheskogo issledovaniya [Social networks as a new social and cultural reality: vectors of sociological research]. *Vestnik Udmurtskogo universiteta. Series: Sociology. Political science. International relations*, (2), 148-154. [In Russian].

Черкаська Любов Петрівна¹ , Москаленко Оксана Анатоліївна² ,

Cherkaska L.,

Moskalenko O.

Москаленко Юрій Дмитрович³ , Коваленко Олена Володимирівна⁴

Moskalenko Y.,

Kovalenko O.

ВНУТРІШНЬОПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМНОСТІ ЗНАЬ УЧНІВ З МАТЕМАТИКИ

INTRASUBJECT CONNECTIONS AS A MEANS OF ENSURING STUDENTS'
SYSTEMATIC KNOWLEDGE OF MATHEMATICS

АНОТАЦІЯ:

У статті розглядаються деякі аспекти встановлення і використання у навчанні математики внутрішньопредметних зв'язків. Зіставлення основних змістових ліній шкільного курсу алгебри реалізовано на рівні теоретичних узагальнень та проілюстровано на прикладі конкретних вправ.

ABSTRACT:

The article considers some aspects of establishing and using intra-subject connections in teaching mathematics. The comparison of the main content lines of the school algebra course is implemented on the level of theoretical generalizations and illustrated by the example of specific exercises.

¹ канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри загальної фізики і математики

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, УКРАЇНА

Ph.D (Pedagogy), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Global Physics and Mathematics

Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko, UKRAINE

² канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри загальної фізики і математики

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, УКРАЇНА

Ph.D (Pedagogy), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Global Physics and Mathematics

Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko, UKRAINE

³ канд. фіз.-мат. наук, доцент, доцент кафедри загальної фізики і математики

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, УКРАЇНА

Ph.D (Physics and Maths), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Global Physics and Mathematics

Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko, UKRAINE

⁴ асистент кафедри загальної фізики і математики

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, УКРАЇНА

Postgraduate Student at the Department of Global Physics and Mathematics

Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko, UKRAINE

This work has been republished [without change]. First publication: Черкаська, Л., Москаленко, О., Москаленко, Ю., & Коваленко, О. (2021). ВНУТРІШНЬОПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМНОСТІ ЗНАЬ УЧНІВ З МАТЕМАТИКИ. *Грааль Науки*, (2-3), 438-444. DOI 10.36074/grail-of-science.02.04.2021.088

ВСТУП.

Важливим напрямком формування математичної та ключових компетентностей школярів, що реалізується в освітньому процесі, є встановлення, дослідження та використання у навчанні математики внутрішньопредметних зв'язків, що пов'язують основні і допоміжні поняття, твердження, правила, алгоритми тощо. Цілеспрямована спільна діяльність педагога-предметника й учнів з виявлення і подальшої реалізації змістово-інформаційних та операційно-діяльнісних зв'язків навчального матеріалу дисципліни з урахуванням методичних особливостей її ефективної організації сприяє підвищенню рівня загальної культури школярів, розвитку їх пізнавального інтересу, забезпеченню системності знань і вмінь. Специфіка логічної будови шкільного курсу математики, а також необхідність створення умов для забезпечення неперервності математичної освіти школярів обумовлює потребу у розробці освітніх технологій, орієнтованих на формування в учнів цілісного бачення змісту математики як навчального предмета, виробленню узагальнених підходів до дослідження стандартних, видозмінених та нових математичних ситуацій, розуміння значення математики у системі природничих наук, можливостей її використання у практичній діяльності людини.

Однією з важливих змістових ліній шкільного курсу алгебри є лінія рівнянь, нерівностей та їх систем. На вивчення цього матеріалу в курсі алгебри відводиться значна частина навчального часу (близько третини від усього часу (210 год), передбаченого на вивчення алгебри в основній школі). Це обумовлено досить широким змістом лінії, складністю понятійного апарату, різноманіттям уводжуваних алгоритмів, а також виключним значенням апарату рівнянь і нерівностей для розгортання інших змістових ліній курсу алгебри та широтою спектра їх застосувань.

ОСНОВНА ЧАСТИНА.

Основними завданнями курсу алгебри є формування умінь виконання тотожних перетворень цілих і дробових виразів, розв'язування рівнянь і нерівностей та їх систем, достатніх для свідомого їх використання у вивченні математики і суміжних предметів, а також для практичних застосувань. Важливе завдання полягає в залученні учнів до використання рівнянь і функцій як засобів математичного моделювання реальних процесів і явищ, розв'язування на цій основі прикладних задач. Ця робота має пронизувати всі теми курсу [1].

Виділимо та охарактеризуємо взаємозв'язки між рівняннями, нерівностями, їх системами (РНС) та іншими змістовими лініями (ЗЛ) шкільного курсу алгебри: числами і діями над ними; виразами та їх перетвореннями; функціями та їх графіками.

Внутрішньопредметні зв'язки (РНС – ЗЛ), виявлені у результаті здійснення логіко-математичного аналізу алгебраїчного матеріалу (7-9 кл.), функціонують у двох напрямках, кожен з яких визначається роллю, яку відіграють РНС у процесі навчання алгебри, тобто виступають вони як *мета* чи *засіб навчання*.

Під час формування в учнів уявлень про основні поняття змістової лінії РНС (розв'язування рівнянь, нерівностей та їх систем є *метою навчання*) актуалізуються і активно використовуються необхідні знання і вміння з інших тем, відбувається повторення, закріплення, узагальнення раніше вивченого матеріалу, розглядаються можливості його використання у нових умовах.

Наведемо приклади конкретних завдань (тема “Квадратні рівняння”), розв'язування яких вимагає від учнів не тільки знання формули коренів квадратного рівняння та вміння її застосовувати, а й розуміння й уміння оперувати поняттям арифметичного квадратного кореня, виконувати дії над дійсними числами, здійснювати необхідні тотожні перетворення виразів.

Завдання. Розв'яжіть рівняння:

$$\frac{5y+1}{y+1} = \frac{y+2}{y};$$

$$\frac{4}{9x^2-1} - \frac{4}{3x+1} - \frac{x}{1-3x} = 0;$$

$$(x+1)(2x-3) = (3x-5)(4x-5);$$

$$6y^2 - (y+2)^2 = -4(y-4).$$

Розглянемо особливості використання рівнянь, нерівностей та їх систем під час розгляду інших змістових ліній шкільного курсу алгебри (РНС виступають як *засіб навчання*).

Як свідчать проведені дослідження, найбільш тісний зв'язок існує між *тотожними перетвореннями виразів* (ТПВ) і рівняннями, нерівностями та їх системами. При цьому РНС доцільно розглядати як *засіб*:

- удосконалення теоретичних знань щодо специфіки перетворень виразів різних видів, їх закріплення, поглиблення, розширення;
- урізноманітнення вправ, спрямованих на формування навичок виконання ТПВ;
- контролю та самоконтролю результатів навчання з відповідних тем;
- практичної реалізації внутрішньопредметних зв'язків між

розглядуваними змістовими лініями.

У процесі розв'язування рівнянь та нерівностей використовується те чи інше тотожне перетворення: розкриття дужок, винесення спільного множника за дужки, зведення подібних членів, множення степенів з однаковою основою, додавання і віднімання многочленів, множення многочлена на одночлен, множення двох многочленів, використання формул скороченого множення.

Існують міцні змістові та операційні зв'язки між рівняннями й нерівностями та елементарними функціями. Апарат РНС доцільно розглядати як засіб вивчення (дослідження) функцій:

- визначення належності чи неналежності точки графіку функції;
- задання функції формулою за деякими відомими її характеристиками (наприклад, загальний вид функції і координати точки, що належить її графіку; координати двох точок її графіка тощо);
- відшукування значення функції, що відповідає певному значенню аргумента, і, навпаки, знаходження значення аргумента, що відповідає певному значенню функції;
- знаходження області визначення функції, області її значень;
- знаходження нулів функції, координат точок перетину графіка функції з осями координат;
- встановлення координат точок перетину графіків функцій;
- встановлення проміжків знакосталості функцій тощо.

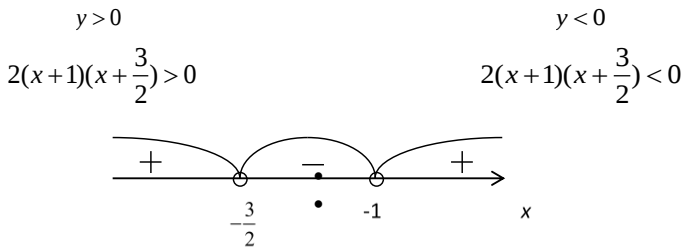
Так, вправа з відшукування точок перетину графіків функцій $y = -2x + 3$ і $y = x^2$ зводиться до розв'язування системи рівнянь $\begin{cases} y = -2x + 3 \\ y = x^2 \end{cases}$ способом

підстановки або безпосередньо рівняння, одержаного у результаті прирівнювання правих частин формул, які задають функції. Дістають звичайне квадратне рівняння $-2x + 3 = x^2$, $x^2 + 2x - 3 = 0$, звідки $x_1 = 1$,

$x_2 = -3$. Для знаходження значень y треба підставити по черзі значення x_1 і x_2 в одну з даних формул. Маємо: $y_1 = -2 \cdot 1 + 3 = 1$; $y_2 = (-3)^2 = 9$. Отже, координатами точок перетину даних графіків є пари чисел $(1; 1)$; $(-3; 9)$.

Для відшукування значень x , при яких функція $y = f(x)$ набуває додатних (від'ємних) значень, необхідно розв'язати нерівність $f(x) > 0$ ($f(x) < 0$).

$$y = 2x^2 + 5x + 3; \quad y = 2\left(x + \frac{3}{2}\right)(x + 1)$$

При $x \in \left(-\infty; -\frac{3}{2}\right) \cup (-1; +\infty)$

функція $y = 2x^2 + 5x + 3$
набуває додатних значень

При $x \in \left(-\frac{3}{2}; -1\right)$ функція

$y = 2x^2 + 5x + 3$ набуває
від'ємних значень

Формування вмінь і навичок виконання тотожних перетворень алгебраїчних виразів, розв'язування рівнянь і нерівностей пов'язується з розвитком *числової змістової лінії*. Відповідно до цього РНС доцільно розглядати як засіб:

– формування уявлення про арифметичний квадратний корінь, розширення множини раціональних чисел до множини дійсних чисел (одна з мотиваційних ситуацій: знайти корені рівняння $x^2 = 2$) за рахунок долучення множини ірраціональних чисел;

– формування уявлення про можливість та доцільність подальшого розширення поняття числа (перехід від дійсних до комплексних чисел);

– розв'язування задач прикладного змісту (наближені обчислення).

Розгляд теми «Квадратні корені. Дійсні числа» розпочинається введенням поняття квадратного кореня з числа x з використанням конкретно-індуктивного методу: з потреби розв'язати рівняння $x^2 = 49$. Зазначається, що воно «має два розв'язки: 7 і -7 . Говорять, що 7 і -7 – квадратні корені з числа 49» [2]. І вже потім формулюється означення квадратного кореня з числа x та його арифметичного значення. Після виконання вправ на добування коренів та обчислення значень виразів варто знову звернутися до рівнянь.

Завдання №1. Чи існує значення змінної x , при якому $\sqrt{x} = 4$; $\sqrt{x} = 0$; $\sqrt{x} = -2$; $5 + \sqrt{x} = 0$?

Завдання №2. Розв'яжіть рівняння: $\sqrt{x} = 7$; $-3 + \sqrt{x} = 0$; $5\sqrt{y} = 10$;
 $\sqrt{x+3} = 5$; $\sqrt{11-y} = 7$; $\sqrt{x^2+5} = 3$.

У процесі розв'язування прикладних задач, користуючись наближеними значеннями величин, їх похибками, для проведення необхідних розрахунків застосовують апарат РНС, зокрема властивості нерівностей.

Завдання №1. Маса болта 325 ± 2 г, а маса гайки 117 ± 1 г. Знайдіть масу болта з гайкою.

Завдання №2. Маса яблука більша від 240 г і менша від 250 г. Визначте наближене значення маси яблука і границю абсолютної похибки.

Одним з пріоритетів розвитку сучасної математичної освіти є посилення практичної та прикладної спрямованості навчання математики, яка передбачає не лише розкриття змісту математичних понять, а й виділення конкретних ситуацій, явищ, для опису яких ці поняття використовуються. Прикладом можливих застосувань математичних знань на практиці можуть служити текстові (сюжетні) задачі.

У навчанні математики задачі є її метою, і засобом навчання та розвитку школярів. Необхідність спеціальної роботи з формування в учнів умінь розв'язувати задачі за допомогою рівнянь урахована у діючих підручниках з алгебри для 7-9 класів, де цим питанням присвячені окремі підрозділи (стосовно лінійних рівнянь і їх систем (7 кл.), квадратних і дробових раціональних рівнянь (8 кл.), систем рівнянь другого степеня (9 кл.)).

Охарактеризуємо докладніше бінарні взаємозв'язки, що відображають особливості методики навчання учнів розв'язування рівнянь, нерівностей та їх систем з одного боку, і прикладних задач з іншого.

Розглядаючи рівняння, нерівності та їх системи на певних етапах навчального процесу (під час вивчення відповідних тем курсу алгебри 7-9 кл.) як мету навчання, задачі, математичними моделями яких є РНС, можуть виступати як засіб:

- формування нових понять (зокрема, у 7-му класі за допомогою задачі вводиться поняття системи рівнянь з двома змінними);
- забезпечення мотивації вивчення РНС;
- ознайомлення учнів з поняттям математичної моделі, з методом математичного моделювання;
- повторення основних понять «рівняння», «корінь рівняння», «система рівнянь», «розв'язок системи рівнянь» тощо;
- відпрацювання практичних навичок розв'язування рівнянь та їх

систем;

- навчання самостійного складання рівнянь, нерівностей та їх систем на основі залежностей між величинами, про які йдеться в умові задачі;
- підвищення інтересу до математики.

Чинна програма з математики для загальноосвітніх навчальних закладів, характеризуючи важливе значення рівнянь, нерівностей та їх систем у курсі алгебри 7-9 класів, визначає, що серед завдань, які висуваються до її вивчення, важливе місце посідає засвоєння апарату РНС як основного *засобу математичного моделювання прикладних задач* [1].

Наведемо приклади прикладних задач, математичними моделями яких є рівняння різних видів.

Задача №1. Дві друкарки, працюючи разом, можуть передрукувати рукопис за 2 год, а одна за 3 год. За скільки годин може передрукувати рукопис друга друкарка?

Розв'язання. Нехай друга друкарка може передрукувати рукопис за x год. Тоді продуктивність її праці складає $\frac{1}{x}$, а продуктивність праці першої $\frac{1}{3}$.

Оскільки обома друкарками рукопис може бути передрукований за 2 год, то можна скласти рівняння: $2(\frac{1}{3} + \frac{1}{x}) = 1$.

$$\frac{1}{3} + \frac{1}{x} = \frac{1}{2}, \quad \frac{1}{x} = \frac{1}{2} - \frac{1}{3}, \quad \frac{1}{x} = \frac{1}{6}, \quad x = 6.$$

Відповідь: 6 год.

Задача №2. Човен пройшов за течією річки 8 км і повернувся назад, витративши на весь шлях 5 год. Швидкість течії річки 3 км/год. Знайдіть власну швидкість човна.

Розв'язання. Нехай власна швидкість човна x км/год, тоді його швидкість за течією $(x+3)$ км/год, проти течії $(x-3)$ км/год. Човен пройшов за течією 8 км і повернувся назад, витративши на весь шлях 5 год. Отже,

$$\begin{aligned} \frac{8}{x+3} + \frac{8}{x-3} &= 5, \\ 8(x-3) + 8(x+3) &= 5(x-3)(x+3), \\ 8x - 24 + 8x + 24 &= 5(x^2 - 9), \\ 16x &= 5x^2 - 45, \end{aligned}$$

$$5x^2 - 16x - 45 = 0,$$

$$\frac{D}{4} = 64 + 225 = 289,$$

$$x_1 = \frac{8+17}{5} = 5,$$

$$x_2 = \frac{8-17}{5} = -1,8.$$

Умову задачі задовольняє тільки додатний корінь.

Відповідь: 5 км/год.

Задача №3. При вільному падінні тіло проходить за першу секунду 4,9 м, а за кожну наступну на 9,8 м більше. Знайдіть час падіння камінця на дно шахти, якщо її глибина 313,6 м.

Розв'язання. Рух камінця у шахті може бути описаний за допомогою формул арифметичної прогресії: $a_1 = 4,9$; $d = 9,8$; $S_n = 313,6$. Знайдемо n (час падіння камінця).

$$S_n = \frac{2a_1 + d(n-1)}{2}n.$$

$$\frac{2 \cdot 4,9 + 9,8(n-1)}{2}n = 313,6,$$

$$\frac{9,8 + 9,8(n-1)}{2}n = 313,6,$$

$$\frac{9,8n}{2}n = 313,6,$$

$$4,9n^2 = 313,6,$$

$$n^2 = 64,$$

$$n = 8.$$

Камінець падав на дно шахти 8 с.

Відповідь: 8 с.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Отже, докладно розглянувши внутрішньопредметні зв'язки, які існують між лінією РНС та іншими змістовими лініями й активно використовуються під час навчання алгебри, можна констатувати посутній вплив, що має рівень оволодіння учнями апаратом РНС, на якість засвоєння основних знань і вмінь

з тем інших змістових ліній. Цілісний логіко-математичний і методичний аналіз усього алгебраїчного матеріалу (7-9 кл.) засвідчив, що без належного засвоєння школярами матеріалу, пов'язаного з рівняннями, нерівностями та їх системами, вивчення інших тем курсу алгебри є малоефективним. Відтак, надзвичайної актуальності набуває проблема забезпечення неперервності математичної освіти. У цілеспрямованій систематичній роботі зі встановлення та використання у навчальному процесі внутрішньопредметних зв'язків можна вбачати перспективний напрямок формування системних знань і вмінь учнів задля їх успішного просування у подальшому опануванні математики та інших навчальних дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ: | REFERENCES:

- [1] Математика 5-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Вилучено з <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>.
- [2] Мерзляк, А. Г., Полонський, В. Б., Якір, М. С. (2016). Алгебра: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закладів. Харків: Гімназія. ISBN 978-966-474-273-0.

Mariana Broda¹

PRIORITY IDEAS FOR THE DEVELOPMENT OF THE PEDAGOGICAL SCIENCE

ABSTRACT:

The article reveals priority ideas of the development of the pedagogical science and peculiarities of the worldview formation in the future teacher, which emphasize the recognition of humanistic and democratic processes in education as the basis for the formation of value orientations, expansion of a person's spiritual world, establishment of relations with nationality, and discovery of the spiritual content of national traditions. On the basis of the analysis of modern state of higher education, its compliance with the social order and European standards, the article characterizes changes in the qualitative construction of educational content, which allows us to implement the main guidelines for the qualitative training of the future specialist, embody characteristics of humanization as self-humanization, which will necessarily affect the formation of pedagogical consciousness in future specialists, their independence in decision-making processes, activity and creativity in finding ways to solve problems. Emphasis is made on the independent participation of the individual in his/her formation. In this connection, organization of students' independent work and development of their independence are seen as priority directions for improving the educational process. The main educational goals are achieved due to effective use of classroom and extracurricular activities, use of innovative learning methods, ensuring high organization of independent creative work.

INTRODUCTION.

Like any other science, pedagogy represents experience accumulated by many generations of the people, embodied in certain principles, rules, patterns of pedagogical activity. At the same time, the main guidelines of the pedagogical science are determined by its methodology – a set of original philosophical ideas that underlie the study of pedagogical phenomena and processes and decisively influence the theoretical interpretation of these phenomena. Important philosophical issues of education include interpretation of the essence of a human, which implies a certain technology of education and upbringing, as well as the issue of value orientations.

¹ Ph.D (Pedagogy), Associate professor, Associate professor of the Department of English Language Practice
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, UKRAINE

Various methodological approaches to pedagogical work are revealed by N. Ashytok (2018) [1]; the scientist emphasizes the importance of axiological, cultural and anthropological components and reveals the content directions of pedagogical science. O. Kobernyk (2018) [2] emphasizes the formation of valuable attitudes towards other people and relies on the recognition of the person, their value. O. Kobriy (2012) [3] traces the process of formation of the content of pedagogical disciplines in higher educational institutions of Ukraine. Other studies reveal the importance of the formation of an individual's worldview, their moral development (Hand, 2017 [4]; Krettenauer & Curren, 2020 [5]), emphasize the importance of the development of humanity and moral responsibility in a person (North, 2019) [6], the application of the theory of humanism in education (N. Drew, 2020) [7].

The purpose of the chapter is to characterize priority ideas concerning the development of pedagogical science and realization of the process of worldview formation in the future teacher, as well as to substantiate the importance of the formation of value orientations in a person and humanization of their consciousness.

The following **research methods** have been used to achieve the purpose of the research: logical and historical analysis of pedagogical ideas, synthesis of information from scientific sources, induction and deduction, study of pedagogical experience, pedagogical literature, historical sources, observation, systematic and comparative analysis of educational systems, analysis of life situations, conversations with teachers and students.

METHODOLOGICAL PREREQUISITES FOR THE FUNCTIONING OF THE PEDAGOGICAL SCIENCE AND OBJECTIVES OF EDUCATION.

One of the most important methodological prerequisites is that all educational characteristics are deterministic in nature and determined by the needs of society. Therefore, modern pedagogy and education investigate objective economic and socio-political factors that influence processes in education.

The dominance of rationalism in the 20th century led to the decline and loss of balance in the spiritual life of a person, neglect of spiritual values. The predominance of a rational perception of the world, focused mainly on ensuring material comfort, has caused the decline of morality in all spheres of human life – religious, economic, socio-political, sexual. Traditionally established norms are becoming undesirable and old-fashioned for many of us today, they

are declared relative, bad actions are justified.

According to numerous modern researchers, the dominance of rationalism led to the loss of harmony and balance in society and the life of each person, to the fact that in many cases it displaced the spiritual from the human consciousness, led to the characterlessness and infantility in many people, deformed the human psyche, especially in the young, causing feelings of helplessness, anxiety, suggesting pessimism and despair. The pursuit of pleasure in life does not bring the expected happiness, but on the contrary, leads to alcoholism, drug addiction, sexual depravity, and even death.

Pedagogical science must certainly contribute to social progress, and education must promote interests of all people, their spiritual growth and social improvement. The choice of the value system is carried out taking into account the educational tradition, the experience of past generations; it should contribute to the multiplication of national culture, take into account the needs of the state, the requirements of the present day, and, thus, lay guarantees for renewal and progress.

Pedagogy should be included in the general knowledge of man and his nature. Therefore, pedagogical anthropology should become the foundation of pedagogical theory. It must face the person, the study of their needs and special features. However, pedagogy must know a person in all their connections and relationships, and for this purpose it should recognize the self-worth of the human personality, the priority of moral and spiritual values.

The methodological foundations of education and upbringing are developed on the basis of the main principles of personality development and formation, and are also determined by social requirements. Therefore, the subject of pedagogy can be considered to be the process of personality development and formation in the conditions of training, development and upbringing, and pedagogy is the science of organizing the process of personality formation in the conditions of training, upbringing and development of children and adults. The democratic system of education and upbringing is based on idealism, and pedagogy is connected with many sciences, especially with psychology, which studies human traits. On the basis of the principle of nationalism, it is believed that education should be built on the national basis and be national, and therefore education should be managed by the people themselves.

It is well known that a teacher enriches the consciousness of the people around him/her with higher spiritual values, awakens in them the need to live and work for the people. In order to spread pedagogical experience, not only knowledge is needed, but the art of influencing the spiritual world of a person.

Therefore, it is important for a teacher to live an intense spiritual life, to reveal more and more their purely human qualities, to confirm the ideals that they instills in children with their own example, to live a healthy lifestyle, to be a model of behavior.

Of course, a teacher should be characterized by an appropriate level of intelligence, which is determined mostly by his/her personal, worldview and spiritual qualities, a high level of awareness of social and national mission. The teacher is a carrier of culture, a humanist who loves people, is patient, tactful, and knows how to forgive. The successful resolution of pedagogical situations is usually associated with the teacher's communicative and strong-willed qualities, with his creativity, as well as with the possibilities of studying personality.

Traditional pedagogical thinking is characterized by the assimilation of certain norms in order to adapt to the social environment (an important principle of the old pedagogical thinking is the idea of a child as an object of pedagogical efforts, as a consumer of someone else's mental work who does not have the ability to self-improve). The new pedagogical thinking is free from scholasticism, formalism, and dogmatism and means overcoming the alienation of pedagogical science from practice, culture, and from the scientists themselves for the sake of pedagogy that reveals the abilities of the individual. For a teacher, whose consciousness has been freed from the stereotypes of old thinking, the greatest value is not the child's obedience, but his moral qualities, his self-determination, the desire to improve, which leads to the fullest self-fulfillment in life.

Modern pedagogical science tries to combine everything traditional with what is generated by the new conditions of life in society. Nowadays the priority should be precisely the problems posed by the processes of reconstruction and renewal of education. An urgent task of pedagogical science is the study of the Ukrainian system of upbringing and education, its principles, theories and concepts of education, which have historically developed both on the scale of the whole of Ukraine and in its individual regions. The national system of education, scientific pedagogical thought should embody the content of national culture and spiritual heritage and ensure the formation of a conscious patriot-citizen.

The important tasks of our modern pedagogical science are the updating of the content of education, the development of the national content of education taking into account the regularities of the pedagogical process, the needs of state formation, the elimination of overloading children, the creation of new

programs, textbooks, integrated courses, as well as the development of effective technologies of the educational process.

Pedagogical science should determine how to practically foster spiritual growth, develop cultural, intellectual potential of new generations, as well as prevent and correct deviations in behavior, psychological injuries, develop most important human abilities, etc. Practical application of the identified regularities in education and upbringing involves learning about new objective relationships between goals, opportunities, content, conditions, means and results of pedagogical activity.

Pedagogical science should focus on the current and prospective needs of education development, on ensuring the organic unity of theory and practice. This means the construction on an experimental basis of the new content of education and promising pedagogical technologies taking into account national cultural traditions and world achievements, the introduction of innovative developments into the practice of education, building a system of updating education, organization and scientific support of psychological, diagnostic, and career guidance services in educational institutions and outside them, development of criteria for evaluating the activity of educational institutions. In conditions of the expansion of the network of educational institutions, the emergence of new types of institutions, pedagogy also solves the task of scientific and methodological support for their work, balanced development of individual links of the system of educational institutions, development of the foundations for continuous education of citizens.

The central element of the renewal of education is the realization of its humanistic essence, shifting the emphasis to spiritual values. Educational institutions should affirm the self-worth of the human personality, pay attention to individual qualities, teach moral virtues, like love and mercy to people, hard work, dignity, perseverance, initiative, and creativity. This also means creating the most favorable conditions for identifying and developing the abilities of each person, for their self-determination and self-fulfillment, overcoming formalism, persistent reluctance of children to learn.

An important direction of the humanization of education is teaching human values, ensuring the connection with religion. Both in the family and in educational institutions, it is important to draw attention to religion, to create conditions for its study. Careful attitude towards man, towards nature, the world here is necessarily subordinated to spiritual values. In upbringing, parents or teachers themselves become a model of overcoming such qualities as hatred, revenge, cruelty, nihilism, despair, etc. Love, mercy, patience,

generosity, forgiveness, etc. are valued above all in the family or in educational institutions.

Humanization also involves attention to the national life of a person, to his ethnic roots, character, way of thinking, course of emotions, which, of course, includes features typical for a nation. The Ukrainian educational tradition is characterized by a deep combination of moral and national feelings. Attention to national roots, the study of national culture, the formation of national self-awareness can be ensured both in the family and when studying academic disciplines. Every time it is important to nurture pride for one's nation, national dignity, national integrity, deep patriotism.

The national image of educational institutions will be ensured by high-quality teaching of subjects that reveal cultural, historical and regional traditions and embody the experience of the people. The decline in the development of national self-awareness, negative phenomena in the field of international relations indicated an unsatisfactory solution to the national question. And an important priority of education should be overcoming limitations, revealing the national character of all educational institutions, ensuring national and regional uniqueness of education while preserving its openness to international communication, mutual enrichment of national cultures.

It should be noted that no reforms and innovations will be established in education without the teacher, his mind, soul and heart. In conditions of administrative pressure, suppression of his/her creativity, devaluation of his/her work, neither high-quality training is possible, nor free pedagogical activity, responsibility, or patriotism. Today, for success in educational reform, the teacher should have social and legal protection, the right to pedagogical research, and the choice of methods and means of education and training.

So, the direction of the teacher's professional reorientation consists in movement from enlightenment to the realization of a life-creating and culture-creating mission, from manipulative, authoritarian pedagogy to personally oriented, communicative pedagogy. Evaluation of the teacher's work should be organized in such a way as to promote development and self-development.

The aim and objectives of modern education and upbringing presuppose thorough preparation for independent life and professional activity based on comprehensive harmonious development of personality, creating conditions for obtaining education, for the formation of moral, intellectual and aesthetic qualities. This goal also includes fostering qualities of a citizen, a patriot, a family man, gender-education, health-education promoting caring for their well-

being.

In order to take into account the purpose of modern education in all documents, programs, textbooks, to implement it in practice for different age groups, there is a need for new educational technologies that would determine the content, methodology, means, ways of achieving the expected results. Democratic transformations in education and science take place at the management level (by expanding the rights of educational institutions and public participation in management, by activating self-governance and involving students in the management of educational institutions, by forming collective management bodies), at the level of structure (by diversifying educational institutions and forms of their financing), at the level of the educational process (content, forms, methods, relations between the participants of the pedagogical process), at the level of the individual (by developing a sense of human dignity and responsibility in personality of the teacher and the child or adult).

A democratic educational institution, of course, creates conditions for a free choice of activities, for independence, initiative, creativity, and for the protection of a democratic system. Then an important result in the education and upbringing of a child will be responsibility for one's own actions, high awareness of human dignity and equal relations with people. A democratic institution or a democratic family is also characterized by a friendly atmosphere, optimism, desire for self-fulfillment without interfering with the interests of others. Therefore, first of all, it is important to individualize the process of learning and upbringing of each student, take into account individual qualities and create conditions for improving abilities in the chosen field of activity. Then the functions performed by the person will maximally promote self-fulfillment in life.

A person's capabilities in various types of activities will help to implement practical tasks in various systems "Man – man", "Man – technology", "Man – nature", "Man – art", testing different spheres of life. Creating conditions for choosing one's own activity means of implementing it, ways of self-fulfillment are important achievements of democratic transformations in education.

Overcoming authoritarianism in education and science is a particular manifestation of democracy. However, it does not literally mean fighting against people who defend an authoritarian way of thinking. Very delicate work is needed to protect democratic changes in life, to identify a democratic position, to justify its logic and appropriateness, which excludes humiliation of a person. A person is always great, although they may not be right, they may make

mistakes or do a wrong thing.

Creating conditions for independence and initiative is always a concrete embodiment of democratic changes. After all, such conditions contribute to separation, ensuring high results at work. But the greatest importance of independent activity is the emergence of a sense of responsibility for a given area of work. The need for self-education also entails responsibility for the results of one's learning.

The prospects for updating all aspects of activity in education and science also depend on the emphasis on creativity. This means attention to original solutions, non-traditional approaches. A teacher should always encourage the desire to be different from others. Moving away from standardization, searching for atypical solutions is also an important evidence of progress.

And another result of democratic transformations in education is a high level of self-esteem of the participants in the pedagogical process, an optimistic atmosphere in their environment, a formed mechanism of self-control, without which there cannot be a full realization of a person, as well as the building of democratic relations with other people.

The main thing in the educational process is the personality of both the child and the teacher, their relationships. The educational process should create such conditions for the child to complete the task on his own, and therefore to organize his activities, which is much more difficult and requires greater skill. However, this organization of activity (of a child or an adult) contributes to its effective results, ensures high productivity.

The role of the teacher as an organizer of educational activities means influencing not directly on the child or adult, but on the process of activity. This means assistance in obtaining information, presentation of information and the object of activity, selection taking into account the characteristics of each participant in the pedagogical process, as well as stimulation and evaluation of his activity, which is expressed in the providing textbooks, training materials, instructions, etc.

In their activity, teachers should also be free, not constrained by the framework of the program or instructions. They should be trusted. Only free, and not forced work, without fear of being punished will help ensure positive changes in education and upbringing.

In addition, the teacher, like the child, must be a creative person. In his practice, formulaicity and standardization are unacceptable. He should be a role model in life and try to perceive the situation unconventionally, as a new one, but solve it skillfully.

The teacher's functions consist in imperceptible help in the organization of independent activities. Stimulation of the child's independent activity is manifested in giving significant tasks, in the form of suggestions, hints, wishes, requests, with the help of gestures, facial expressions, and intonation. Help in solving the problem should be unobtrusive and so imperceptible that the child can believe in his abilities.

If both participants of the educational process are endowed with the status of the agent of their own activity, then their functions will be divided. Each participant has its own sphere of activity which implies the presence of an object (different for each), a certain type of connection with this object. Thus, a child or an adult, who is included in the educational process, has the status of a subject and through the triune connection, which consists in education, development and upbringing, influences the object, interacts with it (in this case, the object is the agent of activity). The teacher (also due to the status of the agent) performs his part of the work, which means he organizes the educational process. The object of his activity is this whole process, more precisely, the interaction of a child or an adult with the object of activity. It is under such conditions that the relationship between them changes, the nature of interaction, because there is no longer any danger of breaking the balance in the relationship (in one direction or the other). This is a truly democratic construction of interaction, which does not exclude the difference in their life experience, knowledge, but means unconditional equality in the right to respect, trust, benevolent attitude, mutual demands.

Such partnership, cooperation of two subjects determine the optimal structure (construction) of the educational process, when a child or an adult has the opportunity to act independently, and the teacher retains the function of management. In addition, such relationships assume that the child or adult are voluntary and interested associates of the teacher, like-minded people, equal participants in the educational process. And the relationship between them is friendly, humane.

The life and experience of some teachers shows that they took the construction of equal and humane relations with their students as a basis for their cooperation, ensured mutual understanding and mutual requirements. These teachers implemented the idea of cooperation in practice and ensured its harmony with all elements of the educational process. The idea of cooperation with children, which sounded so clearly in the works of V. Sukhomlynskyi, became a reality only during the times of social restructuring.

The pedagogy of cooperation, which is based on the idea of cooperation and

which arose in opposition to the official (authoritarian) pedagogy, has shown that it has become not only the practice of innovative and creative teachers, but can become a mass, common and everyday pedagogical practice (in schools, higher educational institutions, at production).

This practice convincingly proved the possibility and necessity for restructuring the interaction between the participants of the educational process, which in turn requires ensuring the status of the agent to those participants who were unprotected, subject to the complete will of the teacher. Only the construction of equal, democratic, partnership, agent-agent relations between the teacher and children or adults will allow to move to a new type of interaction, to harmony in life, harmony and peace in the relations of the participants of the pedagogical process. The practice of innovative pedagogues proves that children can love school, and students can love higher education, that the educational process can be desirable, interesting, that the educational institution and the teacher do not cause fear in front of them.

The ability to build relationships as equals, as partners, as friends, who have common interests, who can advise each other, support each other in something, is not an illusion, an impossible dream. However, how complete and sincere such interaction will be, how naturally the agent status will be ensured for a child or an adult who wants to join the pedagogical process, depends on the teacher, his skills and personality. He will be the first to offer a new interaction, a new type of communication and will be able to lead others.

Under conditions of democratization of the educational process, its effectiveness is increasing. Today, higher educational institutions are focused on fulfilling the tasks of building competence, creativity, independence, and responsibility of future specialists. Therefore, value orientations and approaches to the organization of education in pedagogical universities are changing. First of all, an optimal educational environment is provided for the free, open behavior of students, their self-regulated and motivated actions. Granting freedom means the right to choose and awareness of a sense of duty in the educational process and social life. It is about such an organization of the educational space of a higher institution, where a free, equal, agent-agent interaction between teachers, students, and the public would be implemented, with the aim of building future specialists' readiness for democratic relations in civil society.

Actually, the success of democratic transformations in higher education depends on the interpersonal interaction of participants in the educational process, which should be based on the principles of dialogue, cooperation, and

partnership. The organization of the educational process in higher education should provide for humane relations between teachers and students, the realization of their potential as agents of creative work, learning and communication; as well as create conditions for self-affirmation, self-expression and self-regulation of the individual; focus on stimulating the need for self-education and self-improvement. Solving these problems is not possible only through the transfer of ready-made knowledge from the teacher to the student.

Independent work is the basis of any learning, and especially concerning higher education. It is mostly carried out without the direct participation of a teacher (mentor) in a specially designated time and requires a certain level of self-awareness, reflexivity, self-discipline, and responsibility from the student.

With the strengthening of the role of independent work in the educational and cognitive process, the problem of rational organization of independent work, taking into account students' readiness to do it, has become relevant. Independent work is ensured by all educational and methodical means necessary for studying this subject: textbooks, training guides and recommendations, visual training tools. Today, the problem of professional direction of the system of independent work in higher education, strengthening of professional self-development and improvement of pedagogical guidance for independent work is gaining importance and significance.

The problem of organizing independent work turned out to be highly significant in the field of professional training of pedagogical staff, since there was a new demand for social pedagogical training of a specialist capable of professional self-improvement, pedagogical guidance of student independent work.

ORGANIZATION OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK AND DEVELOPMENT OF THEIR INDEPENDENCE AS PRIORITY DIRECTIONS FOR IMPROVING THE EDUCATIONAL PROCESS.

In today's curricula of higher educational institutions, the amount of independent work of a student is determined by the specific requirements for the profession, as well as the place of the discipline in the structure of professional training (compulsory or optional). In addition, the level of education (first (bachelor's), second (master's)) and form of education (full-time, part-time, distance) etc. are taken into account [8]. The effectiveness of the educational process, the successful assimilation of educational material by

students, the effectiveness of the formation of professional skills and abilities depends on the level of its organization. It motivates students, determines the need to deepen knowledge on one's own initiative.

Independent work is considered the highest form of educational activity, because it contributes to mastering the ability to analyze, systematize, plan, and control one's own activities. Thus, independence of thinking, the desire to discover new knowledge, responsibility, creativity, discipline, accuracy, diligence are fostered in this process. Independent work is necessary in view of the importance of mastering the subject and in connection with the need to develop independent learning skills.

M. Fitsula reveals the structure of students' independent work, characterizing its components:

- orientational and motivational – aimed at realizing the purpose and tasks of independent work, understanding the need for mastering new knowledge, revealing the role and significance of specific educational material in the process of professional competence building;

- instructive – involves demonstrating peculiarities of managing educational material, meeting requirements, specific tasks, the scope of work as a whole;

- procedural – related to students' direct performance in independent work, inspiration, persistence, understanding of the goal and ways to achieve it, work at the edge of your capabilities;

- corrective – involves helping students, correcting mistakes, guiding them to overcome difficulties;

- monitoring and evaluation – consists in monitoring the process of students' independent work: the teacher analyzes the nature, completeness, content, appropriateness of the students' choice of methods of activity and evaluates them [9].

Let us emphasize that the main objectives of students' independent work is the development of independence as a personality trait and an important professional quality. It involves the ability to systematize, plan, control and regulate one's own activity.

It is generally accepted that independence is a generalized quality of an individual, which manifests itself in initiative, critical thinking, adequate self-assessment and a sense of personal responsibility for one's activities and behavior. Educators interpret independence as one of the qualities of an individual, which is characterized by a set of means – knowledge, abilities and skills that an individual possesses, and an individual's attitude to the process of activity, its results and conditions of implementation, as well as relations with

other people that are formed in the process of this activity.

In pedagogy, independent and creative activities are considered in close relation. These types of activities include independence and creativity, as human qualities characterized on the one hand by the content of knowledge, abilities, and skills possessed by an individual, and on the other – by the individual's attitude to the process of activity and its final result.

Being a participant in the educational process, a student acquires meaningful and organizational independence. Meaningful independence means the ability to make the right decision without outside help. The prerequisite for the formation of students' creative independence is the dialectical unity of reproductive and productive types of activity in the entire system of the educational process. Finding the best option for such a combination is one of the most difficult and fundamental pedagogical objectives.

At the same time, independent creative activity is the main prerequisite of training a specialist who will be an agent of democratic relations. Education enriched with creativity will be developmental, and its main 'product' will be the ability to take initiative – both intellectual and social.

Nowadays, without the ability for independent creative activity, specialists cannot fulfil in practice. After all, elements of creativity are included in any type of professional activity and allow a person to adapt more easily to the changing conditions of the real world. The actual democratic construction of the educational process in higher educational institutions presupposes: student active involvement in transformative activities through independent creative work, elimination of frontal instruction, organization of an individual educational trajectory, and differentiation of learning activities. The effectiveness of the organization of students' independent work affects the success of studies, the ability to navigate the flow of scientific information, the awareness of the psychological guidance on the need for constant updating and enrichment of one's own knowledge, the formation of self-organization skills and self-discipline.

The main objective of higher education is the formation of a creative personality of a specialist capable of self-development, self-education, and innovative activity. Solving this task is hardly possible only by transferring knowledge in a ready form from the teacher to the student. It is necessary to transfer the student from a passive consumer to an active knowledge creator who is able to formulate a problem, analyze ways to solve it, find the optimal result and prove its correctness. It should be recognized that student

independent work is not just an important form of the educational process; it should become its basis.

This involves focusing on active methods of knowledge acquisition, development of student creative abilities, transition to individualized training taking into account the needs and capabilities of the individual. It is not just about increasing the number of hours for independent work. Emphasizing the role of students' independent work means a fundamental revision of the organization of the educational process.

First of all, it is necessary to clearly define what student independent work is. In general, this is any activity related to shaping independent thinking of a future professional. Any type of activity that creates conditions for the emergence of an independent thought, cognitive activity of the student is related to independent work. In a broad sense, independent work should be understood as a complex of all independent activities both in the classroom, and outside, in contact with the teacher and in his/her absence.

Independent work as a learning method involves formation of important general learning skills (analysis, planning, comparison, control, etc.), certain reflective qualities, which ultimately ensure the development of independence as a personality trait.

Independent work is implemented:

1. directly in the course of classroom learning – at lectures, practical classes and seminars, when performing laboratory work.
2. in contact with the teacher outside the classroom – in consultation meetings on educational issues, in the course of creative interaction, when completing individual tasks, etc.
3. in the library, at home, in the dormitory, at the department when the student performs educational and creative tasks.

Boundaries between these types of work are quite blurred, and the types of independent work themselves overlap one another. Thus, student independent work can be done both in the classroom and outside it. Nevertheless, when considering the issue of student independent work, we usually mean mainly out-of-class activities. It should be noted that for active acquisition of knowledge in the classroom, it is necessary, at least, to understand the educational material, and the most optimal is creative perception of the material. In reality, especially in junior years, there is a strong tendency to memorize the studied material with elements of understanding. Departments and lecturers in particular often exaggerate the role of a logical structure in the presentation of their disciplines and do not pay attention to the way the

material is perceived by students. Internal and interdisciplinary connections are often weakly highlighted, the continuity of disciplines is quite low, even despite the presence of continuous training programs. Students' knowledge that is not consolidated by connections is poorly preserved. This is especially dangerous for disciplines that provide fundamental training.

Independent work requires effort, cognitive and practical methods of activity, creative thinking. The most commonly used methods of independent work are working with a textbook, solving problems by performing exercises, laboratory work, constructing simulations of practical tasks.

Student independent work can be in the form of exercises, questions, relevant tasks. The following points can be planned for independent tasks:

- students' planning of the next activity;
- rational organization of the workplace;
- work with documentation, drawings, making sketches, technological maps;
- participation in the organizational and economic process of production.

Professional independence has its own specific features. In its complex system, the main components are professional capabilities and skills, motivation of students' activities.

In connection with different interpretations of the essence of tasks, different approaches to their classification are being developed.

- the first – questions-tasks that perform the functions of consolidating knowledge (reproduction of what has been learned, primary systematization of facts, concepts, development of skills);
- the second – questions-tasks that contribute to mastering logical thinking and the experience of creative activity (independent work on conducting analysis, synthesis, comparison, generalization, making conclusions, assessments; deepening the knowledge system: clarification, specification, systematization);
- the third – questions-tasks that require application of the acquired knowledge (accomplishing independent tasks, boosting skills and abilities).

The organization of independent work requires thorough preparation of the teacher, even much more than in the case when he/she teaches the educational material him-/herself. If at the same time the teacher pursues the objective to form the skills and capabilities of independent work in students, then the teacher, as a rule, needs to think and determine:

- the purpose, time and nature of independent work, as well as skills and

capabilities that are developed in the course of independent work;

- the method of revising the minimum of actual knowledge and skills without which it is impossible to perform any independent work;

- the type of activities with the book either for revision, or simply for finding information of a reference nature, or for learning new material. Having identified the main concepts and ideas, it is necessary to determine which of them should be presented in a ready-made form, and which should be acquired as a result of independent work;

- the type of work with exercises: tasks of a reproductive, productive nature or tasks for revision;

- the method of eliminating students' difficulties that may arise in the process of completing tasks, as well as the method of quick checking and a method of analyzing mistakes.

Students' success in independent work is hindered mainly by two groups of reasons:

- those that depend on the student him/herself: lack of diligence, will, perseverance, general level of knowledge, capabilities, lack of ability to work independently, etc.;

- those that depend on teachers, departments, deans. These are the reasons primarily related to the organization of the educational process in higher educational institutions, which is carried out without a proper individually oriented approach; as well as the lack of necessary educational tools with differentiated instruction, material and living conditions, etc.

Research by pedagogues and psychologists allows us to establish four levels of student independent productive activity:

1. Copying actions of students (according to the model). Identification of objects and phenomena, their recognition by comparison with a given model. At this level, students are being prepared for independent activities.

2. Reproductive activity related to the reproduction of information about various properties of the educational object. This is a level of generalization of techniques and methods of cognitive activity.

3. Productive activity that presupposes independent use of the acquired knowledge in order to solve problems that go beyond the known model and requires the ability to make inductive and deductive conclusions.

4. Independent activity, manifested in the transfer of knowledge when solving tasks in significantly new situations, drawing up new decision-making programs, developing hypothetical associative thinking. The teacher's task is to bring as many children as possible to the fourth level of independence.

Active independent work of students is possible only in the presence of serious and stable motivation. The strongest motivating factor is preparation for further efficient professional activity. Let us consider the internal factors for the activation of independent work.

Today, in the organization of independent work, teachers recommend using anticipatory tasks aimed at full or partial preliminary independent learning of the educational material that will be covered by the teacher after some time.

Thus, the analysis of the text and the definition of its main (key) words is a valuable form of independent work with the book, which teaches analysis and critical understanding of what has been read. The main (key) word or stable word combination from the text, which carries a semantic load from the point of view of information search. The set of main words should reflect out of context the main content of the scientific work. Keywords are presented in the nominative case. They can form the basis of a professional terminological dictionary, the maintenance of which is desirable for a student in order to master scientific terminology. In modern conditions, independence becomes a professionally necessary personality trait of any specialist.

A modern teacher is distinguished by readiness to implement the educational process using modern learning technologies. It is impossible to form the necessary skills and abilities only through the traditional transfer of knowledge – through a lecture, seminar, printed word. This can be achieved by involving the student in the situation of an active participant in the innovation process, creating favorable conditions for the implementation of a personality-oriented, humanistically oriented model of interaction between teachers and students. Speaking about the effective organizational and methodical provision of independent educational and research work of students, we should separately emphasize such an important factor as information technologies. Educational tools based on new information technologies have the necessary potential to maximally simplify and optimize the organization, conduct and control of independent and educational and research work. The practice of ‘delivering’ lectures, long hours of searching and referencing sources in the reading room is a thing of the past. Instead, with the help of modern information technologies, students get free access to any textbooks, scientific works, recommendations, articles, questions, tasks, tests, as well as multimedia files and learning tools necessary for their preparation. From now on, a significant share of responsibility for the nature and quality of students’ independent work is borne by the teachers themselves. It is because they place recommended literature in the databases of internal networks for use by students, monitor

the success of individual tasks and projects in the framework of individual classes and consultations, are ready to help and answer any current issues. Student independent work considered in the context of their self-education is the highest form of educational activity. But under any circumstances, it should include the formation of incentives and motives for self-improvement, internal determination to achieve the goal, planning the sequence of actions, consultations and methodical support, a system of control and evaluation of its results. It is necessary to plan, organize and monitor students' knowledge on those topics that were assigned for independent study. This makes it possible to reveal not only the level of knowledge but also those problematic issues that require additional processing. Monitoring promotes activation of the student's work, increases their interest in the educational process. The purpose of monitoring as a pedagogical system is to obtain constant information about how students learn the material at all stages of the educational process.

When evaluating educational activity, it is important not only and not so much to see the external result of education, but the process of educational activity itself. What matters is the price at which the result was obtained.

The main result of the implementation of the reformed content of pedagogical disciplines in higher educational institutions of Ukraine concerns the provision of conditions for student self-actualization and self-fulfillment as future specialists. According to A. Maslow, self-actualization means the full use of a person's abilities, opportunities, and talents.

Studying a professional profile of a specialist, which constitutes a model for future activity and professional qualities, will contribute to a clear idea about the future profession and clear guidelines in the content of pedagogical disciplines.

The technology of performing independent work by a student largely depends on how well they know methods of processing scientific sources, how well they have mastered the ability to take notes, draw up theses, and prepare abstracts, which will later become the basis for writing qualification and diploma theses. The teacher also determines the type of independent work (plan, abstract, synopsis or essay) that the student must complete, where and how they report on the completion of the tasks for independent work.

Since the student performs the task determined by the teacher independently, plans the time, place and order of its performing and engages in this activity independently, without control over this process by the teacher, independent work can be called only partially controlled. At the same time, it should be emphasized that the degree of student independence in performing

various types of independent work will be different at individual stages of their studies in higher educational institutions and will depend on didactic, methodical, cognitive, developmental and educational goals.

Thus, we can state that student independent work is a planned, organizationally and methodically directed cognitive activity, which is carried out under the guidance and control of the teacher due to the reduction of the number of obligatory classes. Practicing teachers have always believed that in the classroom students should work independently as much as possible, and the teacher should manage their independent work. One of the most accessible (and practice-proven) ways to increase the efficiency of the lesson and to activate student cognitive activity is to appropriately organize independent work. It occupies a special place in the classroom nowadays, because students acquire knowledge only in the process of personal independent educational activity.

The issue of the organization of cognitive activity was often raised in order to achieve the appropriate level of creativity and was considered inextricably linked with student independent work. After all, creativity involved certain independent actions, especially related to construction and design of one's own learning environment, finding one's own incentives to perform tasks, formulating judgments and conclusions, etc. Of course, all these considerations were carried out within the limits of traditional thinking and standard situations, although some teachers noticed the contradiction between creativity and standard, traditionality.

Therefore, the educational content should become the basis for developing an awareness that in life a person often has to solve non-standard situations. Not only knowledge is needed, but also creative approach to problem solving, emotional and volitional attitude to handling information.

Educational content should be developed in the following directions: 1) building interdiscipline connections and logical sequences in the educational material; 2) implementation of an individual approach, focusing on promoting initiative, self-confidence, self-critical attitude, creative activity, discipline; 3) the relationship of cognitive and creative activity, orientation to acquisition, information search, construction of independent work that takes into account the multi-level content of education (reflected in multi-level programs, textbooks, manuals); 4) unloading and redistribution of information (which does not reduce the possibility of familiarization with information), regulation of the amount of information and the content of tasks by the teacher himself; 5) substantiation of the essence and determination of directions for the

implementation of personality-oriented education and training, creation of opportunities for student independent learning [3].

Updating of the educational content in the direction of democratization is particularly related to the orientation towards independent research and creative activity, which means the clarification of problematic tasks, the setting of tasks involving research methods, balance in the formation of the content of education in higher educational institutions, as well as the use of transformative activities based on the acquired information, emphasis on creativity, assimilation of experience of creative activity, orientation to future creative activity, which is most often provided by the technology of modular and rating training. Then the teacher performs not an informational, but a managerial, advisory function, helps students in their independent study and self-training, prevents the emergence of difficult situations [3].

In designing the pedagogical process in higher educational institutions, it is necessary to follow the appropriate stages. Traditionally, three stages are distinguished: preparatory, main and final. At the preparatory stage, the following objectives are achieved: defining goals, diagnosing conditions, forecasting achievements, designing and planning the flow of the pedagogical process. At this stage, necessary educational and material, moral and psychological, aesthetic conditions are created, and the available time is rationally distributed. At the end of the preparatory stage we make up a long-term plan for professional training.

The stage of organization and implementation of the pedagogical process includes the following elements of interaction between agents and objects of education: formulation of the goal and clarification of activity tasks, their acceptance by those who study and individual performers; implementation of the selected methods, means and forms of organization of the pedagogical process; ensuring the interaction of all educational agents; creation of favorable conditions; implementation of various measures to stimulate student activity.

In the process of organizing pedagogical interaction, operational control is carried out, weak aspects in the methods and forms of organizing educational influences are identified, the process is being regulated, skillfully organizing various measures to stimulate the activity of educational objects, making operational corrections in the content of the activities of subjects of education and education, in the sequence of its certain types, etc.

The pedagogical process ends with the stage of analyzing its results: weak and strong aspects of the educational process, the level of student professional

training, their social and moral maturity, the level of personality development, its content, etc.

It is especially important to identify the reasons for the incomplete correspondence between the results and the goals of education. Analysis of the reasons is a very important element of the final stage of the pedagogical process. Without it, it is impossible to correctly outline the further movement forward.

Let us try to determine under which pedagogical conditions student independent activity will enable them to improve performance. First of all, it is necessary to emphasize that the change in the scope and importance of independent work is connected with the change in the relationship between teacher and student. Equal partner relations modify all psychological and pedagogical as well as organizational and methodical means of independent work, which will be effective only when it is based on the student's internal need for independent work and its clear organization by the teacher. Success of true independent work depends on the joint actions of teachers and students, their awareness of the peculiarities of this work as a specific form of activity that meets special requirements and brings intellectual satisfaction.

Student independent work in its highest level presupposes creative activity. It is an activity in the process of which new material and spiritual values are created. Creative activity involves creation of a new aesthetic element, a new means of action or a new means of its application. Students' creative activity is manifested in an interested attitude to aesthetic objects and phenomena, as a result of which there is a need for creative and aesthetic activity. In practice, this means paying more and more attention to the development of a creative personality, who combines one's own abilities with the development of volitional, emotional, motivational spheres, with the acquisition of professional knowledge and skills. Every person has creative abilities, and in order to develop them, they must be given the opportunity to create. In the process of creativity, people reveal their feelings, thoughts, and develop personality.

Today it is essential to pay attention to the development of the motivational sphere in student youth on the basis of a high level of value orientations, to actualize such important needs in them as the desire for spiritual growth, the identification of goals, programs, plans; to enhance the motivational component of creative activity, which contributes to the formation of students' persistent interest in artistic and creative activity, the desire to fulfill their

creative abilities.

INTRODUCTION.

The development of the problem of personality formation means recognition of the process of humanization of human consciousness as the basis for the formation of value orientations, expansion of a person's spiritual world, and ensuring the connection with nationality. The characterized changes regarding the qualitative personality formation make it possible to implement the guidelines of pedagogical science and training of the future specialist, which will affect the formation of his/her pedagogical consciousness, independence of decision-making processes. It is the pedagogical worldview of the student that contributes to his/her self-actualization (full use of the abilities, talents and possibilities of the individual) and self-fulfillment as a future specialist.

The priority ideas of the development of pedagogical science emphasize the importance of recognizing the processes of building value orientations, humanization of human consciousness, enriching a person's spiritual world. People's peaceful consciousness is a manifestation of their freedom, rights to their own culture. Nowadays, labor market requires training creative, active qualified professionals who are able to independently make decisions in non-standard situations, determine the prospects of individual educational routes, expand the scope of professional knowledge, and improve the necessary skills.

One of the most important directions for improving the quality and efficiency of education is intensification of the pedagogical process. It takes place on the basis of the correct combination of traditional and innovative approaches and the introduction of new technical means, technologies, methods, etc. Student independent work occupies a special place in intensification of the educational process. The main educational goals are achieved thanks to effective use of classroom and extracurricular activities, use of innovative learning methods, ensuring high organization of independent creative work, constant search and implementation of scientific achievements of the technical progress.

In connection with this, the main task of higher educational institutions in training future specialists is mastering effective and rational methods of independent educational work in accordance with the characteristics of the chosen profession.

REFERENCES:

- [1] Ashytok, N. (2018). Methodological approaches to studying educational work with

- children. Human studies. Series of Pedagogy, 6/38, 15–25, DOI: 10.24919/2313-2094.6/38.119508.
- [2] Kobernyk, O. (2018). Vychovannia v uchniv tsinnisnoho stavlennia do inshykh liudei [Educating a value attitude to other people in secondary school students]. Human studies. Series of Pedagogy, 6/38, 179–192, DOI: 10.24919/2313-2094.6/38.119518. [in Ukrainian]
- [3] Kobriy, O. (2012) Formuvannia zmistu pedahohichnykh dystsyplin u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy (druha polovyna XX – pochatok XXI st.) [Formation of the content of pedagogical disciplines in higher educational institutions of Ukraine (the second half of the 20th century – the beginning of the 21st century)]: monograph. Drohobych: DDPU, 2012. [in Ukrainian]
- [4] Hand, M. (2017). A Theory of Moral Education. Routledge. ISBN 9781138898547
- [5] Krettenauer, T. & Curren, R. (2020). Self-determination theory, morality, and education: introduction to special issue. Journal of Moral Education, 49:3, 275-281.
- [6] North, B. B. (2019). Toward promoting humanity: intellectual virtues and moral responsibility. Philosophy of Education, Volume 53, Issue 2, 461–466.
- [7] Drew, H. (2020). What is the Humanistic Theory in Education? Helpful Professor. Retrieved from: <https://helpfulprofessor.com/humanist-theory-in-education/>
- [8] Lavrentieva, O. (2012). Osoblyvosti orhanizatsii samostiinoi roboty maibutnykh uchyteliv pryrodnychyykh dystsyplin [Peculiarities of the organization of independent work of future science teachers]. Teoriia i praktyka orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv: collective monograph (Ed. O.Konoval). Kryvyi Rih: Knyzhkove vydavnytstvo Kyreyevskoho, 2012. 66–93. [in Ukrainian]
- [9] Fitsula, M. (2006). Pedahohika vyshchoi shkoly [Pedagogy of high school]. Kyiv: Akademvydav. [in Ukrainian].

SCIENTIFIC EDITION

COLLECTIVE SCIENTIFIC MONOGRAPH
**PEDAGOGICAL CONCEPT AND ITS FEATURES,
SOCIAL WORK AND LINGUOLOGY**

EDITION 2

English and Ukrainian

Signed for publication: 10.02.2021(online) & 31.08.2022 (print)

Format 60×84/16. Offset Paper. Digital printing.

The headset is Franklin Gothic Book.

Conventionally printed sheets 6,74.

Circulation: 150 copies.

Printed from the finished original layout.

Publisher (ISBN) :

TX 75001, United States, Texas, Dallas

Primedia E-launch LLC

E-mail: info@primediaelaunch.com

URL: www.primediaelaunch.com

Compilers; publisher of printed copies:

21037, Ukraine, Vinnytsia, Zodchykh str. 18/81

NGO European Scientific Platform

Tel.: +38 098 1948380; +38 098 1956755

E-mail: info@ukrlogos.in.ua

URL: www.ukrlogos.in.ua

Certificate of the subject of the publishing business: ДК № 7172 of 21.10.2020.